

ΦΥΛΛ. 14

TOM. A.

Η ΠΑΝΔΩΡΑ.

Ο ΑΥΘΕΝΤΗΣ ΤΟΥ ΜΩΡΕΩΣ.

Διήγημα. Ὑπό 'Α. 'Ρ. 'Ρ.

(Συνέχεια. Ἰδὲ φυλλάδιον 13^{ον}.)

ΚΕΦ. ΙΘ'.

Ἡ νύξ εἶχεν ἤδη ἀπὸ τινος καταβῆ εἰς τοῦ Ὁ-
λένου τὰ ἄκρα, ὅταν ὁ Πετραλεῖφας ἐπανῆλθεν εἰς
τὴν οἰκίαν του, καὶ ἀφ' οὗ ἀφῆκεν ἐπὶ τινὰ ὥραν
τὴν ἐκχρονὸν του ν' ἀναπαυθῇ, ἡγέρθη νὰ ἔλθῃ πρὸς
αὐτὴν, σπουδαίαν προτιθέμενος συνδιάλεξιν, καὶ προ-
μελετῶν καὶ προζυγίζων ἐκάστην λέξιν ἣτις ἐμελλε
νὰ ἐξέλθῃ τοῦ στόματός του. Ἀλλ' ἐνῶ δῆρχετο
τὸν ἐξώστην ὅστις παρατεινόμενος παρὰ τοῦ οἴκου

τὸ πρόσωπον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, ἔφερε πρὸς τὰ δωμάτια
τῆς Ἀννης, τῷ ἐφάνη ὅτι ἤκουσεν ἔξω ὁρῶν συριγμόν.
Ἀμέσως ἐμείνεν ἀκίνητος, καὶ ἔτεινε προσεκτικῶς
τὸ οὖς. Ὁ συριγμὸς ἐπανελήφθη καὶ ἐκ δευτέρου
κατ' ἰδιόαυτον τινὰ τρόπον, καὶ πάλιν ἐκ τρίτου.
Τότε ὁ Πετραλεῖφας, ἀποστραφείς τῆς ὁδοῦ ἣν ἐ-
βιάδιζεν, εἰσῆλθε διὰ πλαγίας θύρας, κατέβη τὴν ἥδη
γνωστὴν ἐλικοειδῆ κλίμακα, καὶ ἀνοίξας μικρὰν θυρί-
δα εἰσῆγαγε κρυπτόμενον ὑπὸ ῥάσσον, ὡς καὶ ἄλ-
ποτε, τὸν Χαμάρετον. Ἀφ' οὗ δὲ τὸν ὠδήγησεν εἰς
μεμακρυμένον δωμάτιον,

— Καλῶς ἦλθες, υἱέ μου, τῷ εἶπεν· εἶχον με-
γάλην ἀνάγκην νὰ σε ἰδῶ, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρη-
σιν τῆς ἡγεμονίδος σκοπὸν εἶχον νὰ ἔλθω εἰς ἐν-
τευξίν σας. Ἀλλὰ τί συμβαίνει; σέ βλέπω τετα-
ραγμένον. Ποία; εἰδήσεις φέρεις;

— Πρὸ παντός ἄλλου, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, εἰ-
πέτε μοι τί σημαίνουναι τὰ σημεῖα;

— Τὰ σημεῖα, ἠρώτησεν ὁ Πετραλεῖφας ἐκθαμβος. Ποῖα σημεῖα;

— Πῶς! δὲν τὰ ἤξεύρετε; εἶπεν ὁ νέος, καὶ ὁδηγῶν τὸν Πετραλεῖφαν πρὸς τὸ παράθυρον, — ἰδοὺ, ἰδέτε, ἐπρόσθεσεν· εἰς ὅλας τὰς κορυφὰς καίουσι πυραὶ, ὡς ἂν εἶχον τὰ ὄρη φωτοχυσίαν. Χθὲς παρετήρησα μίαν ἐπὶ τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς τοῦ Ὠλένου, ἔπειτα καὶ δευτέραν καὶ τρίτην. Κατ' ἀρχὰς τὰς ὑπέλαβον ὡς πυρὰς ποιμένων. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον τὰς εἶδα παραδόξως πολλαπλασιαζομένας. Ἦ θέλησα νὰ τὰς ἐξηγήσω ὡς σύμπτωσιν. Ἀλλ' ὅταν καὶ ἀπόψε ἐπανελήφθησαν, ἔσπευσα νὰ σᾶς ζητήσω τὴν ἐξηγήσιν των.

— Τὴν ἐξηγήσιν των! εἶπεν ὁ Πετραλεῖφας· καὶ ἂν ὁ φωτίζων αὐτοὺς λύχνος δὲν ἦτον ἀμυδρὸς, ὁ Χαμάρετος ἤθελεν ἰδῆ ὅτι ἡλλοιώθη ἡ χροιά τοῦ προσώπου του. Ἀλλ' ὁ τῶ ὄντι νομίζω ὅτι πρέπει νὰ εἶναι ποιμένων πυραὶ. Ἦ ἴσως ὄχι! περίμενε, ἐννοῶ τώρα· ὁ Βιλλαρδουῖος διδὲ ἀύριον μεγάλην θήραν εἰς τὴν ἡγεμονίδα. Αἱ πυραὶ ἀνῆλθον ἀναμφιβόλως διὰ νὰ καταβιβάσουν τὰ θηρία ἀπὸ τὰς κορυφὰς.

— Παράδοξον, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, καὶ πρὸ πάντων ἐπικίνδυνον. Ἄν τινὲς ἐκλάβωσι τὰς πυρὰς δι' ἄλλο ἢ ὅ,τι εἶναι!

— Καὶ ἂν τὰς ἐκλάβωσιν, εἶπεν ὁ Πετραλεῖφας μὲ φωνὴν ὑποτρέμουσαν, μόνον τὸν κόπον ματαίας ὁδοιπορίας θὰ ἔχωσιν. Αὐριον δὲ τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν θήραν αἱ πυραὶ βεβαίως πλέον δὲν θ' ἀναφθῶσι, καὶ τότε, μὴ βλέποντες καὶ τὸ τρίτον σύνθημα, δὲν θὰ συνέλθωσι.

— Τοῦτο εἶναι ἀληθές, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, καὶ μὲ καθητυχαίνει. Ἐφοβήθην μήπως, φρονῶν ὅτι ἔφθασεν ἡ στιγμή, ἀπερασίσατε νὰ συγκαλέσητε μόνους τοὺς φίλους, καὶ τοῦτο ἐδύνατο πολλαχῶς νὰ διακινδυνεύσῃ τὸ σχέδιον.

— Συνέλαβε, υἱέ μου, ἄδικον ὑπόψιν. Ποτέ δὲν ἤθελε μοι ἐπέλθαι ἰδέα ν' ἀνοίξω εἰς τὴν θύελλαν τὰ ἱστία, καὶ νὰ λησμονήσω τὸν κυβερνήτην. Ἀλλ' εἰπέ μοι, ποῦ μένουσιν ἤδη τὰ πράγματα;

— Ἐνδοξότατε, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, ἂν οὐ ἐτήρησεν στιγμήν τινων σιωπῆς, μέχρι τοῦδε ἤμην φυγὰς ἀπατρις καὶ ἀνέστιος. Δὲν ἐτόλμων νὰ ἀποβλέψω οὔτε πρὸς τὸν ἥλιον, οὔτε πρὸς ἐλευθέρου ἀνθρώπου πρόσωπον φοβούμενος μὴ ἰδῶ τὸν οἶκτον εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν περιφρόνησιν εἰς τὰ χεῖλη. Ἀλλ' ἤδη ἐλεύθερος, ἡγεμὼν ἐλευθέρων, ἤδη δὲν καταβιβάζω πλέον τοὺς ὀφθαλμοὺς, οὐδὲ φοβοῦμαι μὴ ἡ χεὶρ μου μολύνῃ τινὰ, διότι ἂν φέρῃ ἀκόμη ἄλλωσιν, ἀλλὰ κρατεῖ καὶ τὸ ἔξρος τὸ μέλλον νὰ συντρίψῃ αὐτήν. Διὰ τοῦτο δὲν δισταζω πλέον νὰ σᾶς τείνω τὴν χεῖρα ταύτην, καὶ τῶν ἀγώνων μου νὰ σᾶς ζητήσω ἐκ προκαταβολῆς μυριοπλάσιον τὸν μισθόν, ἐξαιτούμενος τὴν χεῖρα τῆς Ἀννης.

— Τὴν χεῖρα τῆς Ἀννης! . . . ὑπετραύλισεν ὁ Πετραλεῖφας.

— Ναί, ἀπεκρίθη μετὰ ζωηρότητος ὁ Χαμάρετος. Μὴ σᾶς φανῇ ἡ αἰτησίς μου παράτολμος ἢ παράκαιρος. Οἱ δύο μεγάλοι βραχίονες οἵτινες θ' ἀνε-

γείρωσι τὸν θρόνον τῶν αὐτοκρατόρων, ἡ Ἑλλάς καὶ ἡ Πελοπόννησος, πρέπει νὰ ἐνωθῶσι διὰ δεσμοῦ ἀρρήκτου, τὸ πῦρ τῆς ἐπαναστάσεως νὰ φθάνῃ ἀδιαμῆτως ἀπὸ τῆς Μάνης μέχρι τῆς Ἀρτης, καὶ νὰ εἶναι οἱ Ἕλληνες ὅλοι μία καρδιά, μία ψυχὴ, ἓνα σκοπὸν ἔχοντες καὶ ἓνα ἔχθρον. Πρέπει προσέτι ὁ δεσμὸς οὗτος νὰ γίνῃ φανερός καὶ δημοσίος, πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τοὺς μέλλοντας νὰ ἐγερθῶσι τὸ ἐχέγγυον τοῦτο τῆς μονιμότητος, ἐξατφαλίζον τοὺς τολμηροὺς καὶ ἐνθαρρύνον τοὺς δειλοτέρους. Πρέπει οἱ συνασπισθέντες περὶ ἐμὲ νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι δὲν βαδίζω μόνος, οὐδὲ μόνος εἰς ἄνισον τοὺς καταβιβάζω πάλιν. Ὅταν οἱ Πελοποννήσιοί μου ἰδῶσιν ἐπὶ κεφαλῆς των τῆς Ἑλλάδος τὴν κόρην, θέλουσι νομίσει ὅτι κατέβη πρὸς αὐτοὺς τῆς νίκης ὁ ἄγγελος, θέλουσι γίνεαι διπλασίως ἀήτητοι. Τέλος δὲ κ' ἐγὼ πρὶν καταβῶ εἰς τὸν περὶ τῶν ὅλων ἀγῶνα, ἀνάγκην ἔχω νὰ δεχθῶ τὸ βάπτισμα τῆς ἐλπίδος, νὰ ἐνισχύσω τὴν καρδίαν μου εἰς τὴν κοινωνίαν τῆς εὐτυχίας, νὰ μάθω νὰ πιστεύω εἰς ἐμαυτὸν καὶ τὸ μέλλον! Εἶχον ἄλλοτε ὑπολάβει ὅτι ἡ καρδιά τῆς Ἀννης δι' ἄλλον παρεσκεύαζε τὴν τράπεζαν τῆς μακαριότητος, καὶ ἡ ἀπελπισία μὲ καθίστα πρὸς πᾶσαν ἀνδρικὴν πρᾶξιν ἀνίκανον. Σὺ μὲ μετέπειπας, πάτερ. Εἶπε μοι ἂν δύναμαι νὰ ἐλπίσω τὴν μακαριότητα δι' ἐμὲ, καὶ αὐτῆς ἡ κοινωνία θέλει μὲ καταστήσῃ ἀκαταμάχητον.

— Ἀλλ' ἀγαπητὲ Λέων, εἶπεν ὁ Πετραλεῖφας ἀποφεύγων ν' ἀποκριθῇ κατηγορικῶς, πρὶν δυνηθῶ νὰ σοὶ ἀποκριθῶ, ἀνάγκη νὰ ἀκούσω τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων.

— Ἡ παρούσα κατάστασις τῶν πραγμάτων, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, εἶναι ὅτι κρατῶ εἰς χεῖράς μου πᾶσαν τὴν Πελοπόννησον, ὅτι εἰς τὴν φωνὴν μου συνεδέθησαν εἰς ἱερὸν σὺνδεσμον πᾶσαι αἱ ἐπαρχίαι αὐτῆς, πάντες οἱ αἰσθανόμενοι εἰς τὸ στήθος των πάλουν καρδίαν ἀνδρὸς, ἐπὶ ἅμα ὑψώσω τὴν χεῖρα, τεσσαράκοντα χιλιάδες ξίφη θέλουσιν ὑψωθῆναι, καὶ ὅτι ὅλοι εἰσὶν ἀνυπόμονοι ἕως νὰ τὴν ὑψώσω, ἐν σύνθημα μόνον ἔχοντες, τὸ σύνθημα ὃ ἔλαβον παρ' ἐμοῦ, τὴν ἐλευθερίαν τῆς Πελοποννήσου.

— Ἀλλὰ, τέκνον, εἶπεν ὁ Πετραλεῖφας ἡπίως, δὲν σοὶ φαίνεται ὅτι μετεβλήθησαν αἱ περιστάσεις;

— Ὅτι μετεβλήθησαν; ἀπήντησε βιαίως ὁ Χαμάρετος. Καὶ πῶς μετεβλήθησαν; Ὁ τόπος ἡμῶν δὲν εἶναι πάντοτε ἐρμακίον τῶν ξένων ἀρπαγῶν; ὁ λαὸς ἡμῶν δὲν εἶναι πάντοτε εὐτελὲς δοῦλος, ἂν δὲν ἦτον ποτέ ὁ εὐκλείστερος τῶν λαῶν τῆς γῆς; ὁ ἱερὸς θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν κατακρατεῖται καὶ δὲν μολύνεται ἀπὸ τοὺς βαρβάρους τῆς δύσεως; Αἱ περιστάσεις λοιπὸν, πάτερ, δὲν μετεβλήθησαν, οὐδὲ τὸ καθήκον τοῦ νὰ σώσωμεν τὴν πατρίδα μας, ἢ, ἂν τοῦτο δὲν δυνηθῶμεν, νὰ σώσωμεν καὶ τὸ μέγα τῆς ὀνομα, νὰ τῇ ἀφήσωμεν κληρονομίαν αἱματηρᾶς διαμαρτυρήσεως, ὥστε καὶ νεκρὰν νὰ τὴν σέβωνται οἱ δυνάσται τῆς, καὶ ἀνεγερθεῖσα ἴσως πάλιν ποτέ, νὰ δύναται νὰ φέρῃ τὴν κεφαλὴν ἀταπεινωτον.

— Υἱέ μου, εἶπεν ὁ Πετραλεῖφας, τὰ αἰσθήματά

σου εἶναι γενναῖα· ἡ γενναϊότης ὅμως μὴ ὑπακούουσα εἰς τὴν φρόνησιν, καταστρέφει μὲν λαμπρῶς, ἀλλὰ καταστρέφει. Ἄς μὴν ἀπατώμεθα ὡς πρὸς τὰς δυνάμεις μας· τὸν λαὸν ἡμῶν, τῆς Πελοποννήσου μάλιστα τὸν λαόν, κατέβαλεν ἡ δουλεία καὶ ἐξενέυρισε τοῦ ζυγοῦ ἡ ἐξίς. Τοὺς δεσπότας τῶν θεωρουσιν ὡς ὄντα φύσει ἀνωτέρως, καὶ ἡ θεὰ μόνη τῶν σιδηροφόρων ἐκείνων καὶ ἀτίστων ἱππέων θέλει τρέψει τὴν ἀγέλην τῶν εἰς φυγὴν. Τὸ σχέδιον ἡμῶν ἦτον νὰ καταστραφῶσιν οἱ ξένοι αὐτοὶ δι' ἐαυτῶν, νὰ συγχρουθῶσι μεταξύ τῶν αἰ μεγάλαι δυνάμεις, καὶ θεριστοὶ ἐπιτήδεσι, νὰ συλλέξωμεν κατόπιν τῶν τῆς διχονοίας τῶν τὸν κερπὸν. Ὅπισθ' τῶν σιδηρῶν προμαχῶνων τοῦ Καμπανίτου, οἱ πολεμισταὶ μας ἐξ ἀσφαλοῦς θὰ ἐμαχοντο καὶ ἐκατέρου τῶν ἀντιπάλων ἡ ἥττα θὰ ἦτον νίκη αὐτῶν. Ἀλλ' ἤδη, ἀφ' οὗ ὁ Σαμπλίτης ἀγενῶς ἐνέδωκε, παρῆλθεν ἡ εὐκαιρία, πρέπει νὰ περιμείνωμεν ἀφορμὴν ἄλλην, ἂν δὲν θέλωμεν νὰ θραυσθῇ ὁ λαὸς ἡμῶν ἐπὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Βιλλαρδουίνου ὡς ἐπὶ βράχου τὸ ῥευστὸν τῆς θαλάσσης κύμα.

— Τῆς θαλάσσης ὅμως τὸ κύμα, εἶπεν ὁ Χαμάρετος, ὑποσκάπτει πολλάκις τοὺς ἐδραιωτέρους σκοπέλους. Οἱ ποιμένες τῶν κοιλάδων ἡμῶν δύνανται ν' ἀνατρέψωσι τὸν ὑπερήφανον Γολιάθ, ἂν τοὺς ἐμψυχοῖ τῆς πατρίδος τὸ πνεῦμα, καὶ τοῦτο ἐνεφύσησεν εἰς αὐτοὺς τὸ στόμα μου. Εἰσὶν ὅλοι ὀρθοί, καὶ Σταυροφορία κατὰ τῶν Σταυροφόρων εἶναι τὸ σύνθημά των. Κατὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου ὠπλίσθησαν νὰ πολεμήσωσι μετὰ τοῦ Σαμπλίτου, κατὰ τοῦ Βιλλαρδουίνου θὰ πολεμήσωσι καὶ χωρὶς τοῦ Σαμπλίτου.

— Ἀλλ' ἀναχαίτισέ τους, φίλτατε Λέων, εἶπεν ὁ Πετραλεΐφας. Μὴ τοὺς ἀφήσης νὰ ῥιφθῶσι τυφλῶς εἰς τὸ βάραθρον.

— Καιρὸς δὲν εἶναι πλέον, ἀπήντησεν ὁ Χαμάρετος· ὁ καταβράκτης ἠνέωχθη. Τὸ ῥεῦμά του θέλει ῥέυσαι καταστρεπτικὸν ἴσως, ἀλλὰ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὰ ὀπίσω δὲν δύναται.

— Προσπάθησον, ὑπέλαβεν ὁ γέρον. Ἡ φωνή σου, ἥτις διήγειρε τὴν θύελλαν, αὕτη δύναται καὶ νὰ τὴν κατευνάσῃ.

— Δύναμαι νὰ τὴν διευθύνω, εἶπεν ὁ Χαμάρετος· οὐχὶ δὲ καὶ νὰ τὴν πρᾶνῶ. Ἀλλ' οὐδ' ἂν ἡδυνάμην ἢ θελον τὸ πράξει ποτέ. Τὸ θέρος ὠρίμασεν, οἱ θεριστοὶ ἔχουσι τὸ δρέπανον εἰς τὰς χεῖρας, δὲν θέλω παρεμβῇ μεταξύ αὐτῶν καὶ τῶν βουλῶν τῆς προνοίας, οὐδὲ θέλω ἀφήσει εἰς τοὺς μεταγενεστέρους τὴν εἰς ἡμᾶς ἀνήκουσαν δόξαν, οὐδὲ θέλω παριδῇ τοῦ λοιποῦ πάσχουσαν τὴν πατρίδα, ὅταν δύναμαι νὰ τὴν βοηθήσω.

— Τὴν πατρίδα, πίστευσέ με, εἶπεν ὁ Πετραλεΐφας κινῶν τὴν κεφαλὴν, δὲν θέλεις τὴν βοηθήσει, θέλεις τὴν καταστρέψει. Εἶναι παντοδύναμος ὁ Βιλλαρδουίνος· ὅστις φρόνιμος σήμερον, πρέπει νὰ κλινῇ ὑπ' αὐτόν, ὡς ἡ χάλαμος κλίνει ὑπὸ τὸν βορρᾶν· πρέπει νὰ ἐνωθῇ μετ' αὐτοῦ, νὰ φανῇ, δηλαδή, μετ' αὐτοῦ ἐνούμενος καὶ νὰ περιμένῃ.

— Τῆς δολίας καὶ ἐξευτελιζούσης ταύτης πολι-

τικῆς, ἀπεκρίθη ὑπερηφάνως ὁ Λέων, δὲν ἔχω, ἐνδοξότατε, πλέον ἀνάγκην. Εἶμαι δυνάμις, ὡς εἶναι δυνάμις ὁ Βιλλαρδουίνος, καὶ μεταξύ ἐμοῦ καὶ ἐκείνου θέλει δικάσει ὁ θεός, ὁ τῶν ἐθνῶν τὰς τύχας δικάζων. Ἀπὸ βορρᾶ μέχρι νότου, ἀπὸ δυτῶν μέχρις ἀνατολῶν συνησπίσθη ὅλη ἡ Πελοπόννησος, καὶ μὲ περιμένει νὰ ἐγείρω τὴν χεῖρα, καὶ, ἂν δὲν τὴν ἐγείρω, δὲν θέλει μὲ περιμένει νὰ ἐνωθῇ.

Διὰ τοῦτο ἔχω τὸ θάρρος νὰ σᾶς ζητήσω τὴν Ἄνναν καὶ νὰ σᾶς εἰπῶ, στέψατε δι' αὐτῆς τὸ ἱερὸν ἐπιχείρημα, δότε τὴν εἰς ἡμᾶς ὡς οἰωνὸν νίκης, ὡς δαιμονοίας ἐγγύησιν. Τὴν κόρην τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἑλλήνων σᾶς ζητεῖ ὁ ἀρχηγὸς τῶν Πελοποννησίων. Εὐλικρινῇ καὶ ἀπότομον, ὡς εἶναι ἡ πρότασίς μου, δότε μοι τὴν ἀπόκρισιν.

— Ἄν σοὶ ἤρκει ἡ ἐδική μου ἀπόκρισις, εἶπαν ὁ Πετραλεΐφας, αὕτη δὲν εἶναι ἀμφίβολος. Δὲν σ' ἐθεώρησα ὡς φίλτατον υἱὸν πάντοτε, καὶ ὁ γαμβρός μου Θεόδωρος, καὶ ἄλλοτε ὁ ἀδελφός του Μιχαὴλ δὲν σ' ἰδεῖε τρυφεράν ἀγάπην καὶ ὑπόληψιν διὰ τὴν ἀνδρείαν σου; ὅτι καὶ τῆς Ἄννης τὰ αἰσθήματα εἶναι τοιαῦτα, ἔχω βεβαίαν πεποίθησιν. Ἀλλ' ἴσως δὲν εὐχαριστεῖται μὲ μόνην τὴν ἐδικήν μου πεποίθησιν, καὶ θέλεις νὰ μάθῃς τί λέγει ἡ Ἄννα αὕτη. Ἐπίτρεψέ μοι νὰ τὴν συμβουλευθῶ καὶ νὰ τὴν συμβουλευσῶ.

— Εἰς χεῖράς σας, ἀπεκρίθη ὁ Χαμάρετος, ἐναποθέτω τὴν τύχην μου· μάθετε καὶ ἀγγεῖλάτέ μοι ἂν θέλω καταβῇ εἰς τὸ στάδιον βλέπων προστυεύσας με δῶ οὐρανίας μορφάς τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐτυχίαν, ἢ ἂν θέλω ἐξέλθῃ ὄργανον ὀλέθρου τυφλόν, ὅπλον ἔχων τὴν ἀπελπισίαν, ὅπως καταστραφῶ ἀφ' οὗ καταστρέψω.

— Καὶ εἶναι ἀμετάθετος ἡ ἀπόφασίς σου; ἤρωτησεν ὁ Πετραλεΐφας· δὲν σὲ πείθει συμβουλὴ, δὲν ἀκούεις τὴν φωνὴν τῆς φρονήσεως;

— Ἀκούω τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος πασχούσης, εἶπεν ὁ Χαμάρετος ἐγειρόμενος, καὶ ἀφοῦ τὰ πάντα ἡτοίμασα, ἤθελον εἰσθαι προδότης ἂν μετέθετον τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐν σύνθημα περιέμενον διὰ τὴν στιγμήν τῆς ἐνάρξεως. Ἰδοὺ μοὶ τὸ δίδει ὁ Βιλλαρδουίνος, ἢ μᾶλλον μοὶ τὸ δίδει ὁ οὐρανός· αἱ πυραὶ αὗται, καθόσον πρὸ δῶ νυκτῶν συνήγαγον ἤδη ὅλους τοὺς προὔχοντας, οἵτινες ἐδῶ περίξ κρύπτονται καὶ περινοστοῦσιν. Ἄν καὶ αὐρίον λάμψωσιν αἱ πυραὶ, θέλουσι συνέλθῃ εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως...

— Λοιπόν;

— Λοιπόν, ἀφ' οὗ ὁ Βιλλαρδουίνος τὰς ἀνῆψε δῶ νύκτας διὰ τὴν θῆραν του, αὐρίον θέλω τὰς ἀνάψει ἐγὼ διὰ τὴν ἐδικήν μου!

Καὶ διευθύνθη ὁ Χαμάρετος πρὸς τὴν εὐκλειδεῖα καταβάθραν.

— Μὴ ἐκείθεν! τῷ εἶπεν ὁ Πετραλεΐφας. Τοιαύτην ὥραν δύνασαι ἀκόμη ν' ἀπαντήσης κανένα τῶν οἰκετῶν. Ἀκολούθει με.

Καὶ λαβὼν τὸν λύχνον, ἐπροπορεύθη. Τὸν ᾤδῃ γησε δὲ διὰ στενῆς παρόδου εἰς μικρὰν κλίμακα κατιούσαν, ἔπειτα διὰ δευτέρας, καὶ ἔπειτα διὰ τρίτης εἰς τὴν κεφαλὴν σκοτεινῆς καταβάθρας, ἣν κατέβη.

σαν και ητις εφαινετο παραδόξως εκτεινομένη. Τέλος δὲ δι' ἄλλης παρόδου μακρᾶς καὶ ἀφωτίστου ἐφθασαν εἰς σιδηρᾶν θύραν, ἣτις τρύζουσα ἐπὶ τῶν στροφίγων της, ἤνεώχθη.

— Δι' αὐτῆς πρέπει νὰ διέλθωμεν; ἠρώτησεν ὁ Χαμάρετος.

— Μάλιστα δι' αὐτῆς, ἀπεκρίθη ὁ Πετραλείφας.

— 'Α! δὲν πρέπει ν' ἀμελήσω, εἶπεν ὁ πρῶτος πρὶν προχωρήσῃ, νὰ σὰς εἰπῶ ὅτι εἶναι ὠφέλιμον νὰ γράψῃτε ὁ ἴδιος πρὸς τὸν Σγοῦρον εἰς 'Αργος, προσέτι δὲ καὶ εἰς τὴν Κόρινθον, ἥ καὶ νὰ πέμψῃτε ἄνθρωπον τῆς ἐμπιστοσύνης σας. Ἡ ἀπόδειξις αὕτη ὅτι συνεννοούμεθα μετὰ τοῦ Αὐθέντου τῆς Ἑλλάδος, μέχρις οὗ τοῖς δώσωμεν ἄλλην μᾶλλον ἀναμφισβήτητον, θέλει ἐμψυχώσῃ τὰς φρουράς.

— Δὲν θέλω λείψῃ νὰ πράξω ὅ,τι ἀναγκαῖον. 'Αλλ' ἄς προχωρήσωμεν, εἶπεν ὁ Πετραλείφας. Ὡς δὲ ὑπερέβησαν τὴν σιδηρᾶν θύραν, — 'Α! ἐλητμόνησα τὸ ἀναγκαιότερον, ἐπρόσθετε. Περίμενέ με ὀλίγον.

Καὶ ἐξελθὼν πάλιν, ἔκλεισε τὴν θύραν κατόπιν του· ὁ δὲ Χαμάρετος, μείνας εἰς τὸ σκότος, ἐνόμισε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ἤκουσε διπλὴν τοῦ κλειθροῦ στροφὴν. 'Επὶ τινὰς στιγμὰς ἔμεινεν εἰς βαθεῖας σκέψεις βεθυθισμένος, διότι ἐντὸς ὀλίγου ἡ τύχη του ἐλάμβανε μεγίστην μεταβολὴν, καὶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ἡ δόξα κατήρχετο ἐπ' αὐτὸν, καὶ ἡγγίζε τὸ μέτωπόν του μὲ ἄκρον τὸν δάκτυλον, ἀφ' ἐτέρου δ' ὁ ἔρως τὸν ἔστεφε μὲ ῥόδα ἀντὶ τῶν πρὶν ἀκανθῶν.

'Αλλ' αἱ σκέψεις αὗται ὅσον καὶ ἂν ἦσαν ἐμβριθεῖς ἢ γλυκεῖαι, δὲν τὸν ἐμπόδισαν νὰ αἰσθανθῇ ὅτι ἔμενε πρὸ πολλῆς ἡδὴ ὥρας μόνος, καὶ βαθμηδὸν ἤρχισε νὰ αὐξάνῃ ἡ ἀνησυχία του. Τέλος ὅμως διελογίσθη ὅτι ὁ Πετραλείφας τὸν ἀφῆκεν ἴσως ἐδῶ, διότι ἡ ὁδηγία του ἦτον περιττὴ πλέον, καὶ ὅτι πιθανῶς εὐρίσκεται παρὰ τὴν ὁδὸν, καὶ ἐδύνατο νὰ εὕρῃ τὴν θύραν καὶ μόνος του, ἐὰν τὴν ἐζήτει. Ἦρχισε λοιπὸν νὰ ψηλαφῇ ἐν τῷ σκότει τούς τοίχους, ἀλλὰ θύραν δὲν εὗρεν ἄλλην ἐκτὸς ἐκείνης δι' ἣς εἶχεν εἰσέλθει. Τρεῖς περιῆλθε τὸ μέρος εἰς ὃ εὐρίσκετο, ἀλλὰ πάντοτε μόνον τούς τέσσαρας τοίχους καὶ τὴν θύραν ταύτην ἀπῆντα. Τέλος δ' ἀπελπισθεὶς, καὶ μὴ ἐννοῶν τί τῷ συνέβαιnen, ἦλθε πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὴν οἰκίαν καὶ νὰ ζητήσῃ ἄλλην ἐξόδον. Ὅταν ὅμως ἠθέλησε νὰ τὴν ἀνοίξῃ, εὗρεν ὅτι ἦτον τῶντι στερεῶς κεκλεισμένη με σιδηρὰ κλειθρα καὶ με ἀλύτους ζυγούς. 'Εκτὸς ἑαυτοῦ ὑπὸ ἐκπλήξεως, ὑπ' ὀργῆς καὶ ἀπελπισίας, ἤρχισε νὰ φωνάζῃ, ἀλλὰ μετὰ τρόμου ἤκουσε τὴν φωνὴν του ὑποκώφως πανταχόθεν ἀντανακλωμένην ὥς ἀπὸ ὅλου ταπεινὸν καὶ ὀγγώδῃ με τοὺς γρόνθους ἤρχισε νὰ κτυπᾷ τοὺς τοίχους, νὰ σείῃ τὴν θύραν, ἀλλ' οἱ πάγιοι τοῖχοι ἀπερρώφων τὸν ἥχον, οἱ δ' ἐπὶ τῆς θύρας ἀγῶνές του ἦσαν αὐτόκλημα μεταιοπονία. Καὶ ὅταν τῷ ἐπῆλθεν εἰς τὸν νοῦν διὰ πόσων κλιμάκων καὶ παρόδων εἶχε διέλθει, καὶ πόσον πρέπει νὰ ἦτον τῶν κατωκημένων μερῶν τῆς οἰκίας μακρὰν, τὸν κατέλαβεν εἶδος παραφρονήσεως, ἐνόμιζεν ὅτι ὠνειροπόλει, ἐβόα καὶ ἐβλαστήμει, καὶ ἔπειτα ἵστατο καὶ ἐβαστάμιζε τὸν νοῦν του ὅπως ἐννοήσῃ τῆς θέσεώς του

τὸ αἰνίγμα, καὶ μετὰ ταῦτα ἤρχιζε πάλιν νὰ ἐρευνᾷ τοὺς τοίχους· ἀλλὰ μάτην, πάντοτε μάτην! Ὑψώσας δὲ τὴν κεφαλὴν, εἶδεν ὅτι ἡ μόνη ὁπῇ δι' ἣς εἰσῆρχετο ὁ ἄρ καὶ τὸ φῶς, ὅταν ἦτον φῶς, εἰς τὴν ὑπόγειον φυλακὴν ταύτην, ἦτον μικρὰ θυρίς ὑψηλῶς κειμένη ὑπὲρ τὸ ἔδαφος, καὶ κλεισμένη δι' ἰσχυρῶν κιγκλίδων· δι' αὐτῆς δὲ οὐδὲν ἐδύνατο νὰ διακρίνῃ εἰμὴ τὸν οὐρανὸν καὶ τινὰς μεμακρυσμένας πυράς, αἵτινες ἦσαν ἀναμφιβόλως αἱ εἰς τὰ ὄρη καίουσαι, καὶ οὐκ ὀλίγον συνετέλουν εἰς τὸ νὰ ἐξάπτουν τὴν ἀνυπομονησίαν καὶ τὴν ἀγανάκτησίν του.

Ἐν μέσῳ δὲ τῶν παραφύρων πλανήσεών του, προσέκρουσαν ἅπαξ εἰς ἀντικείμενόν τι προέχον, καὶ ἐκτείνας τὰς χεῖρας, ἀπῆντησε κλίνην λιτὴν, ἀχυρόστροφον, καὶ ἀπηυδῆμενος καὶ ἐναγώνιος ἐβρίσθη ἐπ' αὐτῆς, κρατῶν τὴν κεφαλὴν του διὰ τῶν δύο χειρῶν, καὶ ὡς συνέχων τοὺς λογισμοὺς του μὴ τὸν φύγῃ. Ἀντικρὺ δὲ τῶν ὀφθαλμῶν του ἦτον τὸ παρὰ θυρον, καὶ αἱ πυραὶ αἵτινες ἔλαμπον ὥς ἂν τὸν προσεκάλουν, ὥς ἂν, ἐλευθερίαν ἐπαγγελλόμεναι, τὴν ἀκατάληπτον κάθειρξίν του ἔτι δεινότεραν καθίστων. Ἡ σύγχυσις τῶν ἰδεῶν του ἦτον μεγίστη, μυρίας εἰκασίας ἐδέχετο καὶ μυρίας ἀπερρίπτε περὶ τῶν αἰτίων τοῦ φυλακισμοῦ του, καὶ σχεδὸν ἔκλινε νὰ τὸ ἀποδώσῃ εἰς λάθος καὶ εἰς λήθην τοῦ Πετραλείφου. Μόλις δὲ μετὰ πολλὰς ὥρας ἐνάρκωσεν ὁ ὕπνος τὰς τεταραγμένας αἰσθήσεις του, καὶ τὸν κυκεῶνα τῶν συλλογισμῶν του ἀντικατέστησε δι' ὀνείρων τερατουργῶν.

ΚΕΦ. Κ'.

Ὁ Πετραλείφας ἐν τούτοις, ἀφ' οὗ ἔκλεισε τὴν θύραν τοῦ ὑπογείου θαλάμου, ὅστις, ἄς τὸ ἐξηγήσωμεν ἐν παρόδῳ, ἦτον ἡ κατὰ τὸν μεσαιῶνα εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς μεγάλας οἰκίας ὑπάρχουσα κρύπτη ἢ καταφύγιον τοῦ οἰκοδεσπότου διὰ τὰς παντοίας περιστάσεις τῶν ταραχῶδων ἐκείνων καιρῶν, ἐπέστρεψε διὰ τῶν αὐτῶν παρόδων, ἀνέβη βραδέως τὴν ἀναβάθραν, ἐλθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἀφῆκε τὸν λύχνον, καὶ εἰσῆλθεν εἰς τῆς ἐκγόνου του, ἣν εὗρε καὶ κλεισμένην παρὰ τὸ φῶς καὶ κεντούσαν.

— Φιλτάτη 'Αννα, τῇ εἶπε, δὲν πρέπει ν' ἀγρυπνήσῃς ἐξώρας. Αὐριοι θὰ ἔχωμεν ἡμέραν ἐπίπονον· ἐπειδὴ ὅμως εἶται ἀκόμη ἔξυπνος, ἤθελον πρὶν σ' εὐχρηθῶ τὴν καλὴν νύκτα μίαν λέξιν νὰ σὲ εἰπῶ, διότι δὲν ἠξεύρομεν τί τέξεται ἡ ἐπιούσα.

— 'Ακούω, πάππε μου.

— 'Αφ' οὗτο ἐνόησα τὴν κατ' ἐμὲ ἄδικον, σοὶ τὸ ὁμολογῶ, ἀποστροφὴν σου πρὸς τὸν Σαμπλίτην, εἶδες ὅτι οὔτε τὸ ὄνομά του ποτὲ σοὶ ἀνέφερα. Ἡ ξέρω ὅτι τοιαῦται ἀντιπάθειαι εἶναι ἐνίοτε φυσικαί, καὶ ὅσον καὶ ἂν ὁ νοῦς μου μὲ ἐπειθεν ὅτι ὁ Ροβέρτος εἶναι εἰς τῶν ζηλευτοτέρων νέων τῆς Γαλλίας καὶ ὅτι ὠφελιμωτάτῃ ἦτον ἡ μετ' αὐτοῦ ἡμῶν ἐνωσις, ἀλλ' ἡ πατρικὴ μου καρδία ὠμίλησεν ὑπὲρ σοῦ, καὶ ἀφ' οὗ σοὶ ἦτον ἐπαχθής, δὲν ἠθέλησα νὰ σοὶ τὸν ἐπιβάλω. Ἀφ' οὗ ὅμως ἐνέδωκα εἰς σέ, φιλ-

τάτη μου κόρη, μὴ μοὶ ἀνταποδώσῃς τὰ ἴσα. Ἄφ' οὗ ἐπέισθην εἰς τὴν νεανικὴν σου ιδιοτροπίαν, πείσθητι καὶ σὺ εἰς τὴν γηραιὰν πεῖράν μου.

— Τί θέλετε παρ' ἐμοῦ; ἤρώτησεν ἡ Ἄννα, δεινὰ οἰωνίζομένη ἐκ τοῦ μακροῦ προοιμίου τούτου.

— Θέλω, ἀπήντησε θωπευτικῶς ὁ Πετραλείφας, νὰ δεχθῇς ἀπὸ τῆς χειρὸς μου σύζυγον τὸν ἐρασμιώτερον καὶ ἐνδοξότερον ἐνταυτῷ, τὸν ἰσχυρότερον μετὰ τὸν βασιλέα, ἐκείνον εἰς οὗ τὴν κεφαλὴν ἐπιπετᾶ ἦδη ἡγεμονικὸν στέμμα, ἐκείνον ὅστις θέλει σὲ καταστήσει σεβαστὴν καὶ εὐδαίμονα. Θέλω νὰ δεχθῇς τὸν Γοδοφρεῖδον Βιλλαρδουῖνον.

— Πάππε, ὦ πάππε μου, ἀνέκραξεν ἡ Ἄννα· νὰ μὲ φονεύσῃς λοιπὸν ἑλαβες ἐντολήν; Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ διέλθω ἡτυχος τὴν σκοτεινὴν μου μέχρι τοῦ τάφου ὁδόν; εἶναι ἄφρευκτον νὰ τὴν σπείρετε μέ ἀκάνθας; Ἀφετέ με ζῶσα νὰ ταφῶ εἰς κἀνὲν καταγώγιον, ἢ, ἂν δὲν ἀρκῇ οὐδὲ τοῦτο, ἀφετέ με νὰ προστρέξω εἰς τὸ τελευταῖον ἡσυχαστήριον, καὶ μὴ μὲ διώκετε ὡς ἐκεῖ.

— Τί σημαίνουν, θύγατε, οἱ ἀπονενοημένοι οὗτοι λόγοι; εἶπεν αὐστηρῶς ὁ γέρον. Σοὶ εἶναι ἀντιπαθὴς καὶ ἡ δευτέρα μου αὕτη πρότασις; ἡ πετᾶ πρὸ τῆς φαντασίας σου κἀνὲν λαμπρότερον ὄνειρον ἴσως; Δὲν μοὶ λέγεις ποῖον εἶναι αὐτό; Ἰσως σ' ἐξέπληξαν τοῦ Χαμαρέτου οἱ πατριωτικοὶ διθύραμβοι; Ἀφρῶν ὄνειροπόλος, τολμᾷ ν' ἀναβλέπῃ εἰς τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς δόξης καὶ δὲν βλέπει πρὸ τῶν ποδῶν του τὸ βάραθρον! Πτωχὴ χρυσάλις τοῦ σκότους, ἐκλαμβάνει ὡς ἀθάνατον φῶς τὴν φλόγα ἣτις θενά τὸν καύσῃ! Ἡξεύρεις εἰς τί κατήντησα; Ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν πρὸς αὐτὸν νὰ τὸν κατακλείσω παιδίον ἄνουν, καὶ παράφρονα ὅπως τὸν προφυλάξω ἀπὸ ἐαυτὸν καὶ ἀπὸ τὸν ἔσχατον κίνδυνον! προσωρινὰ δεσμὰ τῷ ἔδωκα διὰ νὰ τὸν λυτρώσω ἀπὸ δεσμὰ αἰώνια καὶ ἀπὸ ἐπαίτηχυντον κατὰ δίκην. Ἰσως ἐνθαρρύνεις τὰς μωρὰς ἀξιώσεις του; μειδίαμά σου πρέπει τῷ ὄντι ν' ἀποκριθῇ εἰς αὐτάς, ἀλλὰ μειδίαμα περιφρονήσεως. Μάκρυνον ἀπὸ σοῦ ἰδέαν ἣτις ἤθελε βιθῆναι λυπῆται τὸν πατέρα σου.

— Ἀλλὰ τίς σὰς εἶπε, πάππε, ἀνέκραξεν ἡ Ἄννα δυσφοροῦσα, ὅτι συνέλαβον ποτὲ ἰδέαν τοιαύτην; Τὰ αἰσθήματα τοῦ Λέοντος εἶναι εὐγενῆ ὅλα, ἀξία πάσης συμπαθείας καὶ θαυμασμοῦ· ἐν μέσῳ τῶν τεταπεινωμένων συμπατριωτῶν ἡμῶν εἶναι ὁ μόνος ὑψὼν κεφαλὴν ἀταπεινωτον. Ἄν αἱ εὐχαὶ μου δύνανται νὰ τῷ ἀρκέσωσιν, αἱ εὐχαὶ μου εἰσὶν ὅλαι ὑπὲρ αὐτοῦ. Ποτὲ δὲ βεβαίως δὲν ἐδικαίωσα ὑπόνοιαν ἄλλου αἰσθήματος πρὸς αὐτόν.

— Μὴ ὀργίζεται, φιλτάτη Ἄννα, εἶπεν ὁ Πετραλείφας, ἡμῖν βέβαιος ὅτι δὲν φρονεῖς ταπεινὰ οὐδ' ἀνάξια τοῦ πατρός σου καὶ σοῦ. Ἡξεύρω ὅτι ἡ πρότασις ἣτις μᾶλλον σὲ προσμειδᾷ εἶναι ἡ τοῦ Αὐθέντου τῶν Ἀθηνῶν.

— Πάππε, τίς ἰδέα! . . . ὑπετραύλισεν ἡ Ἄννα, ἐρυθριῶσα σφοδρῶς.

— Ναί, ἐπέμεινεν ἐκεῖνος, βλέπω ὅτι ὑπὲρ πάσας ἄλλας δέχεσαι προτιμότερον τὰς περιποιήσεις

τοῦ πρέσβεώς του. Ὁ Ὀθων εἶναι βεβαίως ἡγεμὼν μέγας, καὶ ὁ Γούης θέλει εἰσθαι διάδοχός του. Ἀλλὰ πρῶτον, θύγατε, δὲν τὸν γνωρίζομεν, καὶ ἡ περὶ τῆς εὐτυχίας σου μέριμνά μου ἤθελε διστάσει νὰ παραδῶσῃ τὴν τύχην σου εἰς ἄνθρωπον οὐ δὲν ἠρεῦνησα τὸν χαρακτήρα καὶ τὰ ἀτομικὰ πλεονεκτήματα. Δεύτερον ὁμῶς, ἂν ἡ τύχη τῆς ἡγεμονίδος τῶν Ἀθηνῶν σοὶ φαίνεται ἐπιθυμητὴ, πολὺ φθονητοτέρα εἶναι ἡ τῆς ἡγεμονίδος τῆς Πελοποννήσου. Δὲν εἶναι μὲν ὁ Δελαρόσης ἀνάξιος σοῦ, ἀλλ' ὁ Βιλλαρδουῖνος εἶναι ἀξιώτερος πάντων. Καὶ συμφέρει μὲν ἴσως εἰς τὸν πατέρα σου νὰ ἀποκτήσῃ συγγενὴ του καὶ σύμμαχον τὸν ἰσχυρὸν γείτονά του, ὅστις ἄρχει ἐπὶ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἐπὶ τῶν Θηβῶν, ἀλλ' ἂν τοὺς αὐτοὺς συνάψῃ δεσμοὺς μετὰ τῶν δυναστευόντων τῆς Πελοποννήσου, τότε ὁ μέγας Κύρ περιζωννύεται ὑπὸ τῆς δυνάμεώς του, καὶ γίνεται αἰχμάλωτός του σχεδόν. Τοῦτο τῷ συμφέρει πολὺ περισσότερον· ἀλλὰ τὸ ἡμέτερον συμφέρον εἶναι συμφέρον καὶ τῶν Βιλλαρδουῖνων· διὰ τοῦτο, φιλτάτη θύγατε, ἠθέλησα νὰ σὲ προειδοποιήσω ὅτι προσεχῶς, ὅτι αὖριον ἴσως, ὁ Γοδοφρεῖδος θέλει ζητήσῃ τὴν χεῖρά σου.

— Θέλω τὴν ἀποποιήσθαι! ἀπήντησε δραστηρίως ἡ Ἄννα.

— Αὐτῇ, φιλτάτῃ, εἶναι παιδαριῶδες ἰσχυρογνωμία, εἶπε συστέλλων τὰς ὀφρὺς ὁ Πετραλείφας. Ἐνέδωκα ἔως οὗ ἐπέτρεπεν ἡ φρόνησις μετὰ τοῦ συμφέροντος. Ἐπιτετραμμένος ὁμῶς τὴν πατρικὴν δύναμιν, θέλω αὐστηρῶς τὴν ἀγκίσσει. Ἦλθα νὰ σοὶ ἀναγγείλω τὴν ἀπόφασιν ἐμοῦ καὶ τοῦ πατρός σου, ὅχι νὰ τὴν συζητήσω. Προπαρασκευάσθητι.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν τραχέως, ἐξῆλθεν. Ἐμείνει δὲ ἡ Ἄννα ἐπὶ πολλὴν ὥραν ἀτενίζουσα πρὸς τὴν θύραν, ὡς ἂν εἶχεν ἀπολιθωθῇ, ὡς ἂν τὴν εἶχον ἐγκαταλείψει καὶ ἡ αἰσθησις καὶ ἡ κίνησις. Ὅλον τῆς τὸ σῆμα συνεστάλη βιαίως εἰς τὴν καρδίαν τῆς, ἣτις σφοδρῶς ἐκινῶσατο, ὥστε οἱ παλμοὶ τῆς ἠκούοντο. Τέλος δ' ἐξεβράβη εἰς καταβράβητην δακρύων καὶ ἀναλαβοῦσα ἡ Ἄννα πυρεσσοῦσης δραστηριότητα ἡγέρθη καὶ περιέτρεχε μὲ μεγάλα βήματα τὸν κοιτῶνά της. Διάφορα σχέδια μικρότερα καὶ μᾶλλον τὸ ἐν τοῦ ἄλλου ἀδύνατα δισταυροῦντο διὰ τῆς τεταραγμένης τῆς κεφαλῆς· ἄλλοτε ὠμίλει περὶ φαρμάκου, ἄλλοτε ἐσχεδίαζε ν' ἀποτρέξῃ πρὸς τὸν Γωλτιέρον, ἢ κἄν νὰ τῷ μηνύσῃ ὅπως ζητήσῃ τὴν βοήθειάν του, καὶ τότε οἱ ὀλοφυρμοὶ τῆς ἐδιπλασιάζοντο. Τέλος πρᾶντομένη ὅπως οὐδὲν ἡ φλόξ, ἣτις τὴν διέκοπτε, τὴν ἀφῆκε νὰ συνάψῃ τὰς ἰδέας τῆς, καὶ ἡ τελευταία τῆς ἀπόφασιν ὑπῆρξεν, αὖριον ἐπὶ τῆς θήρας, ὅτε ἐμελλε νὰ ἰδῇ τὸν Γωλτιέρον, νὰ τεθῇ ὑπ' αὐτοῦ τὴν ἱσποτικὴν προστασίαν.

Ἡ αὖριον εἶναι ἀληθὲς ὅτι φθάνει τόσον βραδύτερον, ὅσον ἀνυπομονώτερον περιμένεται, Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἥλιος φαίνεται ἀδιαφορῶν διὰ τὰ ἀνθρώπινα πάθη, καὶ βαδίζων πάντοτε ἀπαράχως τὸ αὐτὸ βῆμά του, διὰ τοῦτο ἐφθασε τέλος καὶ τῆς διὰ τὴν Ἄνναν ἀγρύπνου ἐκείνης νυκτὸς ἡ αὖριον.

ΚΕΦ. ΚΑ.

Ἀπὸ πρωίας ἤδη ὁ οἶκος τοῦ Αὐθέντου ἦν πλήρης παραχῆς καὶ κινήσεως, καὶ ἵππων καὶ ἵπποτων προλαβόντων τὴν ὥραν τῆς θήρας. Ἡ Ἰσαβέλλα, ἥτις δὲν εἶχεν ἀκόμη ἡλικίαν τοιαύτην, ὥστε νὰ στερηθῇ τῆς εὐχαριστήσεως τῆς θήρας καὶ τῆς τιμῆς τοῦ νὰ συνοδεύσῃ τὴν ἐκλαμπρον αὐτῆς ξένην, προεκάθητο ἐν κυνηγετικῇ στολῇ τῆς συνελεύσεως, καὶ ὑπεδέχετο τοὺς προσερχομένους, ἔχουσα πλησίον αὐτῆς τὸν μικρὸν Γουλιέλμον τὸν Καλαμάταν, κρατοῦντα ἄργυρον τόξον, καὶ σκιρτῶντα ἀπὸ τὴν χαρὰν ὅτι τῷ ἐπετρέπετο νὰ συνοδεύσῃ τοὺς γονεῖς· τοῦ εἰς τὴν θήραν.

Μετ' ὀλίγον δ' ἦλθεν ὁ Ροβέρτος, ὅστις, ἀφ' ὅτου ἐπείσθη ὅτι ἡ τύχη τοῦ εἶναι ἀμετάθετος, ἀντὶ νὰ ἐξακολουθῇ σκιαμαχῶν κατ' αὐτῆς, καὶ μάτην μνησικαῶν, ἐπέτρεψεν ἐκ τοῦ ἐναντίου εἰς τὴν ἀγαθὴν τῆς ψυχῆς του διάθεσιν νὰ ἐπικρατήσῃ, καὶ εἰλικρινῶς ἀνταποκρινόμενος εἰς τοῦ Βιλλαρδουίνου τὰς φιλικὰς ἐπιδειξεις, ἐδέχθη ν' ἀναβάλῃ τὴν ἀναχώρησίν του ἐπὶ μίαν ἡμέραν ἀκόμη, ὅπως συνοδεύσῃ τὴν μεγάλην θήραν· καὶ ἐδέχθη τὴν προθυμότερον μάλιστα, καθ' ὅσον ἦν βέβαιος ὅτι ἐδύνάτο ν' ἀναχωρήσῃ ἅμα ἤθελε, διότι κατὰ τὴν ἐσπέραν τῆς ἡμέρας ἐκείνης τρία μεγάλα πλοῖα κατέπλευσαν ἐκ Κερκύρας, φέροντα, φεῦ! μετ' εἴκοσιν ἡμέρας ἀφ' οὗ παρῆλθεν ἡ ἀνάγκη αὐτῆς τὴν καθυστερήσαν συνοδίαν του. Ἐπειτα δὲ ἦλθεν ὁ Γοδοφρεῖδος μετὰ πλήθους νέων βαρόνων, μετ' ὀλίγων ὁ Πετραλείφας μετὰ τῆς ἐκγόνου του, εἰς ἧς τὸ πρόσωπον ἐφαίνοντο ὠχρίωντα τὰ ῥόδα, καὶ τελευταῖα παρουσιάσθη ἡ Ἀγνή, ὀδηγουμένη ὑπὸ τοῦ Βιλλαρδουίνου, καὶ παρακολουθούμενη ὑπὸ τῶν ὁπαδῶν τῆς.

Καθεζόμενος δ' ὁ Βιλλαρδουίνος, προτεκάλεσεν ὅλους τοὺς παρεστῶτας νὰ τὸν μιμηθῶσιν, ὅπως ἀπογευθῶσι τινῶν τραγημάτων, πρὶν ἐξέλθωσιν εἰς τὴν μακρὰν ἵππασίαν· εἰσελθόντες δὲ ὑπηρεταὶ περιέφερον μελίπηκτα καὶ θερμὸν ἀφέψημα ῥόδων εἰς τὰς κυρίας πρῶτον καὶ μετὰ ταῦτα εἰς τοὺς ἱππότες. Ἐπλησίαζε δὲ ἤδη ἡ στιγμή τῆς ἀναχωρήσεως, ὅταν ἡ θύρα ἠνεώχθη, καὶ εἰσελθὼν ὁ ἐπίσκοπος Ῥαϊδοστοῦ μετὰ τῶν δύο πλοιάρχων τῶν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἐπλησίασε πρὸς τὴν Ἀγνήν, ἥτις ἐφάνη εἰς τὴν ὄψιν του ταραχθεῖσα, καὶ προσκυνήσας αὐτήν,

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπεν, ἰδοὺ οἱ πλοῖαρχοι, οἵτινες ἀναγγέλλουσιν ὅτι ὁ ἄνεμος μετεβλήθη, καὶ ὅτι ἂν δὲν θέλετε νὰ παρέλθῃ ἡ εὐκαιρία εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποπλεύσητε.

— Πῶς! ν' ἀποπλεύσητε, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος, ἐνῶ ἡ θύρα μᾶς περιμένει; εἶναι ἀδύνατον. Αὐρὸν!

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπεν ὁ εἰς τῶν πλοιάρχων κλίνων ἑδαφιαίως ἐμπρὸς τῆς, ὁ ἄνεμος αὐτὸς δὲν θὰ διαρκέσῃ. Ἄν μᾶς μακρύνῃ μερικὰς ὥρας ἀπὸ τὸν Μωρέαν, ἃς μεταβληθῇ, ἔπειτα δὲν μᾶς βλάπτει· εἰς τὸ πέλαγος ἡμποροῦμεν νὰ πλεύσωμεν πάντοτε. ἂν ὅμως τὸν ἀμελήσωμεν τώρα, ἡμποροῦμεν, τίς ἡξέυρει; πολλὰς ἡμέρας νὰ τὸν περιμείνωμεν πάλιν.

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπε τέλος ὁ γέρον Ναΐτης, ὁ συνοδεύων τὴν Ἀγνήν, τὸ καθήκον μᾶς ἀπαιτεῖ ν' ἀποπλεύσωμεν. Μέχρι τοῦδε ὁ πλοῦς τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος πολὺ παρετάθη, καὶ ἀδίκαιολόγητοι ἠθέλομεν εἶσθαι ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ αὐτοκράτορος, ἂν ὑπὲρ ἡμῶν τὸν ἄνεμον ἔχοντες καὶ χωρὶς ὑπερτάτης ἀνάγκης, ἀναβάλλωμεν τὴν ἀναχώρησιν περαιτέρω.

— Κύριε Ναΐτα, εἶπεν ἡ Ἀγνή, σᾶς ὁμολογῶ ὅτι δὲν συμμερίζομαι τὴν ἀυπομονησίαν σας. Διατί θέλετε νὰ μ' ἀποσπᾶσθε τόσον ταχέως ἀπὸ τὰ μέρη ὅπου εἶμαι τόσον εὐτυχῆς! Καὶ ταῦτα λέγουσα, ἐσφίγξε τὴν χεῖρα τῆς Ἰσαβέλλας.

— Ἀλλὰ, κύρια, εἶπεν ὁ Ναΐτης, τὸ ἡκούσατε. Μιᾶς ἡμέρας ἀναβολή, δύναται πολλῶν ἡμερῶν νὰ φέρῃ ζημίαν.

— Μὴ τὸν ἀκούετε, εἶπεν ὁ Βιλλαρδουίνος· τὸ καθήκον τοῦ τὸν καθιστᾶ σκληρὸν πρὸς ἡμᾶς. Μὴ θελήσητε νὰ μεταβάλῃτε τὴν ἡμέραν τῆς εὐθυμίας εἰς ἡμέραν πένθους. Μεθ' ὧν τῶν κυρίων τούτων ἰδοὺ σᾶς παρακαλῶ καὶ ἐγὼ νὰ μείνετε τὴν ἡμέραν ταύτην.

Τότε δὲ προσελθὼν καὶ ὁ Γοδοφρεῖδος πρὸς τὴν Ἀγνήν, ἔκλινε τὸ ἐν γόνυ ἐμπρὸς τῆς.

— Ἐκλαμπροτάτη, εἶπεν, ὅταν θέλωσι νὰ σᾶς ἀρπάσωσιν ἀπὸ τοῦ κόλπου τῶν συμπατριωτῶν σας, νὰ σᾶς πέμψωσι πρὸς ἀνθρώπους ἀγνώστους καὶ ξένους, νὰ σᾶς θυσιάσωσιν εἰς βασιλοπαῖδα ὅστις ἴσως δὲν ἀπεγαλακτίσθῃ ἀκόμη, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ῥιφθῶ εἰς τοὺς πόδας σας καὶ νὰ σᾶς καθικετεύσω νὰ μὴν ὑπακούσητε, νὰ μὴν ὑποκύψετε εἰς τὴν ἀποτρόπαιον ταύτην βίαν. Μείνατε, ὦ! μείνατε μεταξὺ ἡμῶν. Ἐπιτρέψατε νὰ σᾶς περιστοιχίσωσιν αἱ λόγχοι, αἱ βραχίονες, αἱ καρδίαι μας, νὰ σᾶς ὑπερασπισθῶσιν ἰππὸντι πάντων. Ἴσως ἡ καρδία μου παραφέρει τὸν νοῦν μου, ἴσως ἔνοχος καθίσταται ἀσυγγνώστου προπετείας, μεγάλου ἐγκλήματος, ἀξιοποῖνου θράους, ἐγὼ ὁ γεννηθεὶς μακρὰν τοῦ θρόνου, ὅταν τολμῶ ν' ἀναβλέψω πρὸς τοῦ θρόνου τὸ τιμαλφέστερον κόσμημα. Οὐχ ἦττον ὅμως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν συνηγμένων ἐνταῦθα βαρόνων καὶ μεγιστάνων, ἐνώπιον τῶν σεβαστῶν μου γονέων, οἵτινες δὲν θέλουσι ψεύσει τοὺς λόγους μου, σᾶς προσφέρω τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν αἰωνίαν μου πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν. Καὶ δὲν θέλω ἐγερθῇ ἀπὸ τὴν θέσιν ταύτην ἰκέτου, πρὶν ἡ χεὶρ τῆς ὑμετέρας Ἐκλαμπρότητος μὲ ἐγείρῃ ἢ μὲ φονεύσῃ.

Ὅλοι ἔμειναν ἔκθαμβοι εἰς τὸ παράδοξον τοῦτο κίνημα, καὶ τὴν αἶθουσαν διέτρεχε ψιθυρισμὸς κρύφιος. Ἡ δὲ Ἀγνή, ἐκτείνουσα τὴν χεῖρα,

— Ἐγέρθητε, Κύριε ἱππότη, εἶπε·

Ἐπειτα δὲ ἀνισταμένη καὶ ἡ ἰδία, ἐπρόσθεσε·

— Καὶ ἐγὼ, ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐνταῦθα συνηγμένων κυρίων βαρόνων καὶ μεγιστάνων, ἐνώπιον τοῦ Ὑψηλοτάτου αὐθέντου καὶ τῆς Ἐκλαμπροτάτης κυρίας Ἰσαβέλλας, οὓς θεωρῶ ὡς ἄλλους γονεῖς μου, κηρύττω ὅτι δέχομαι τὴν χεῖρα ἥτις τόσον εὐγενῶς μοὶ προσφέρεται, καὶ ἀναγνωρίζω ὡς

σύζυγον καὶ κύριόν μου τὸν Ἐκλαμπρότατον Γοδοφρείδον τὸν Βιλλαρδουίνον.

— Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ γέρον Ναΐτης, ποίαν λέξιν ἐπροφέρατε! Ἐσκέφθητε, Ἐκλαμπροτάτη, τί εἶπετε! Ἦτον ἀστεϊσμός, ἀλλ' ἀστεϊσμός, μοὶ συγχωρεῖτε νὰ σὰς τὸ εἰπῶ, παράτολμος!

— Δὲν ἦτον ἀστεϊσμός, ἀπεκρίθη σοβαρῶς ἡ Ἀγνή, ἀλλ' ἡ σταθερά μου ἀπόφασις!

— Ἀλλὰ ποτὲ δὲν δύναμαι νὰ συγκατατεθῶ εἰς αὐτήν, ἐκραξεν ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὁ Ναΐτης, ποτὲ δὲν θέλω παρעוירεθῇ εἰς τοῦ γάμου τούτου τὴν τελετήν. Ἐσυλλογίσθητε τὴν λύπην τῆς μητρὸς σας, ἐνθυμήθητε τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ὀργήν;

— Οὐτε ἀπαιτῶ τὴν συγκατάθεσίν σας, ὑπέλαβε πικρῶς ἡ Ἀγνή, καὶ σὰς συγχωρῶ τῶν λόγων σας τὴν δριμύτητα, διότι ἤξεύρω ὅτι ἀφοσιώσις σὰς τοὺς ὑπηγόρευσεν. Οὐδὲ νὰ μείνητε, Κύριοι, παρ' ἐμοὶ ἀπαιτῶ, καθὼς οὐδ' ἀπὸ τὸν Σεβασμιώτατον ἐπισκοπὸν Ῥαιδεστοῦ, ὅστις ἐπίσης δὲν ἐγκρίνει, ἡ κὰν δὲν τολμᾷ νὰ ἐγκρίνῃ τὴν πράξιν μου. Ἀπέλθετε εἰς Κωνσταντινούπολιν. Εἰπέτε εἰς τὴν ἀγαπητὴν μου μητέρα ὅτι τὴν ἠπάτησαν καὶ μ' ἔττελλον σφάγιον ὑπούλου πολιτικῆς, καὶ ἡ μήτηρ μου θὰ σὰς εὐλογήσῃ διὰ τὴν σωτηρίαν μου. Εἰπέτε εἰς τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι ἀντὶ νηπίου τρεφομένου εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ὠκεανοῦ θέλει ἔχει ἀνεψιὸν τὸν ἀνδρείοτερον ἱππότην τῆς χριστιανοσύνης, τὸν κληρονόμον τῆς ὡραιότερας αὐθεντίας τοῦ κόσμου, κειμένης ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θρόνου του· καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, ὅταν παρέλθῃ ἡ πρώτη ὁρμὴ τοῦ θυμοῦ του, θέλει σὰς εὐγνωμονήσῃ. Ὑπάγετε.

Ὅλοι ἐπευφάνησαν θορυβωδῶς, καὶ ὁ Γοδοφρείδος ἐφίλησε περιπαθῶς τῆς μνηστῆς του τὰς χεῖρας· αὐτὴ δὲ ἐρρίφθη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Βιλλαρδουίνου καὶ τῆς Ἰσαβέλλας.

Ἀλλ' ἐκτὸς αὐτῶν ὑπῆρχον δύο ἀκόμη ἄνθρωποι εἰς τὴν ὁμήγυριν, εἰς οὓς ἡ σκηνὴ αὕτη ἀπετέλεσεν ἐντύπωσιν ἰσχυρὰν ἂν καὶ διάφορον, ἡ Ἄννα καὶ ὁ Πετραλεῖφας. Ἡ Ἄννα, ἥτις εἶχεν ἔλθει εἰς τὴν ἐορτὴν ὡς αἰχμάλωτος συρομένη ἀπὸ ἄλυσιν, ἡ ὡς θῦμα φερόμενον εἰς τὸν βωμόν, ἅμα εἶδε τοῦ Γοδοφρείδου τὸ κίνημα καὶ ἐκ τῶν πρώτων του λόγων προησθάνθη τὸν σκοπὸν του, ἐνόμισεν ὅτι μέγα βάρος ἤρθη ἀπὸ τὴν καρδίαν της, τὸ μειδίαμα ἐπανήλθεν εἰς τὰ χεῖλῃ της, καὶ ἀπὸ ἀρώνου ἔγεινεν ὁμιλητικὴ, καὶ ἀπεύθυνε πολλοὺς εὐθύμους ἀστεϊσμούς εἰς τὸν Γωλτιέρον, ὅστις συνέπεσε νὰ ἴσταται πῆχτιόν της. Ὁ δὲ Πετραλεῖφας ἐξ ἐναντίας ἠσθάνθη ὅλας του τὰς τρίχας ὀρθουμένας εἰς τὸν πώγωνα καὶ εἰς τὴν κεφαλὴν του. Τὸ πρόσωπόν του κατὰ τὴν στιγμήν ἔκείνην ἠθελεν εἶσθαι θαυμασιὰ σπουδὴ διὰ ζωγράφον, ἂν ὑπῆρχε ζωγράφος ἐκεῖ καὶ ἂν εἶχε καιρὸν νὰ σπουδάσῃ. Τὸ σῶμά του κυριευθὲν ἀπὸ νευρικὴν ἀνησυχίαν, παρερρίπτετο ἐπὶ τῆς καθέδρας του, καὶ τὸ στόμα του σπασμωδικῶς κινούμενον, ἐψιθύριζε

— Κωμωδία! αἰσχερὰ κωμωδία! κωμωδία προ-
καρσευασμένη!

Ἀλλ' ὁ Βιλλαρδουίνος, ἀφ' οὗ ἡσπᾶσθη τὴν νύμ-

φην του, διευθύνθη μὲ πολὺ φλέγμα πρὸς τὸν Πετραλεῖφαν, καὶ λαμβάνων αὐτὸν ἀπὸ τῆς χειρὸς, — Ἐνδοξότατε, τῷ εἶπε μεγαλοφώνως, νὰ εὐχρησθῇτε τὸν υἱόν μου.

Ἐπειτα δὲ πλησιάζων εἰς τὸ οὖς του,

— Παραδόξου χαρακτῆρος εἶναι ὁ Γοδοφρείδος, ἐπρόσθεσεν. Ὅταν μ' ἐκρύπτετο χθές, ποῦ νὰ προῖδῷ τί ἀβυσσοδόμει!

Ἀλλ' ὁ Πετραλεῖφας χωρὶς νὰ καταδεχθῇ ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην,

— Εὐχομαι ἐκ καρδίας, εἶπε μεγαλοφώνως, τὸ ἐκλαμπρότατον ζεῦγος, καὶ ἐλπίζω νὰ παρουσιασθῇ περίστασις νὰ τῷ ἀποδείξωμεν τὰ αἰσθήματα ἡμῶν, ἐγὼ καὶ ὁ γαμβρός μου. Συγχρόνως δὲ ἐπικαλοῦμαι καὶ ἐγὼ τῆς ὑμετέρας Ὑψηλότητος τὰς εὐχὰς ὑπὲρ τῆς φιλάτης μου ἐκγόνου.

Καὶ λαβὼν τὴν χεῖρα τῆς Ἄννης, ἥτις τὸν ἀφῆκε, μὴ ἐννοῶσα τίς ἦν ὁ σκοπὸς του,

— Ὁφελοῦμαι, εἶπε, τῆς χαρμοσύνου καὶ ἐπισήμου περιστάσεως ταύτης ὅπως κηρύξω εἰς πάντας τοὺς παρευρισκομένους εὐγενεῖς βαρόνους καὶ προύχοντας, ὅτι ἡρᾶσθῶνισα τὴν ἐκγονόν μου θυγατέρα τοῦ Αὐθέντου τῆς Ἑλλάδος μετὰ τοῦ Γουλιέλμου, ἀνεψιοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Ὑψηλοτάτου Αὐθέντου τῶν Ἀθηνῶν, καὶ ἐπικαλεσθῶ τὰς συγχαρητηρίους εὐχὰς των. Ἰππότα Γωλτιέρε, φέρετε τὸν δακτύλιον τοῦτον εἰς τὸν Γουλιέλμον, ὅστις σὰς ἐπεμψε νὰ τὸν ζητήσῃτε.

Ὁ Γωλτιέρος ἔλαβε τὸν δακτύλιον, καὶ ἐλθὼν ἐστάθη ἐμπρὸς τῆς Ἄννης, ἥτις εἰς τοὺς λόγους τοῦ πάππου της εἶχε μείνει ὡς στήλη ἄλως ἢ ὡς ἀνδριάς μαρμάρου, μὲ ἀτόνους τοὺς ὀφθαλμούς, μὲ τὸ στόμα ἀνοικτὸν καὶ ἄφωνον! Ὡμίλησε δὲ ὁ Γωλτιέρος, ὡς ἔπεται·

— Ὁ δακτύλιος, εἶπεν, οὗτος εἶναι θησαυρὸς πολύτιμος. Ὅστις ἀπαξ τὸν λάβῃ εἰς τὰς χεῖρας του, ἐννοεῖτε ἂν ἔχῃ ἐπιθυμίαν νὰ τὸν διατηρήσῃ. Ὁ Μέγας Κύρ Ὁθων ὁ Δελαρότης, ὅστις μ' ἐπεμψε νὰ σὰς τὸν ζητήσω, καὶ ὁ ἀνεψιὸς του Γουλιέλμος, ὅστις θέλει τὸν διαδεχθῇ εἰς τὸν ἡγεμονικὸν θρόνον του, εἶναι μεγάλοι αὐθένται· ἐξουσιάζουσι τὰς Ἀθήνας μὲ τοὺς ἀπεράντους των ἐλαίῳνας, μὲ τὰ μαρμάρινα παλάτια τῶν ἡρώων, μὲ τῶν σοφῶν τὰ διδασκαλεῖα. Ἐξουσιάζουσι τὰς Θήβας μὲ τὰς παχειὰς των πεδιάδας, μὲ τὰ μελισσοτρόφα των ὄρη, ἔχουσι μυριάδας ὑπέρπυρα εἰς τὰ ταμεῖά των, καὶ τὰς ἀρίστους λόγχας εἰς τὰς διαταγὰς των. Ἄν μοὶ διατάξετε θέλω φέρει τὸν δακτύλιον εἰς τὸν Γουλιέλμον. Ἀλλὰ γνωρίζω ἱππότην, ὅστις οὔτε παλάτια ἔχει, οὔτε φρούρια, οὔτε ὑπέρπυρα οὔτε ἄλλην λόγχην πλὴν μόνης τῆς λόγχης του, ἔχει ὅμως ὅ,τι ἴσως δὲν ἔχουν οἱ αὐθένται του, ἔχει καρδίαν φλέγουσαν καὶ πλήρη ἀφοσιώσεως, καὶ τὴν καρδίαν ταύτην θέτω εἰς τοὺς πόδας σας, ἐξαιτεῖται νὰ κρατήσῃ τὸν δακτύλιον τοῦτον δι' ἑαυτόν.

— Ἰππότα Γωλτιέρε, εἶπεν ὁ Πετραλεῖφας μετὰ τόνου ἐλαφρῶς δηκτικοῦ, καὶ εἰς τὸν Γοδοφρείδον λοξὸν βλέμμα τοξέων· ἡ παρωδία εἶναι ἴσως εὐστο-

χος καὶ ἀστεία, ἀλλ' ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἀμφιβάλλω ἂν εἶναι καὶ ἔγκαιρος.

— Παρωδία; εἶπεν ὁ Γωλιτίερος. Μὲ συγχωρεῖτε περιμένω ἀπὸ τὸ στόμα, τὸ ἔχον μόνον δικαίωμα ν' ἀποραΐτῃ, ἂν τὸν δακτύλιον τοῦτον θέλω τὸν δώσῃ εἰς τὸν ἰσχυρὸν αὐθέντην ἢ εἰς τὸν ἀρρωστωμένον ἱππότην.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἡ Ἄννα συνῆλθε, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐνόησεν ὅτι ἀπὸ τὴν στιγμὴν ταύτην ἐξηρτάτο ἡ τύχη της.

— Κύριε ἱππότη, ἀπεκρίθη, ὁ δακτύλιος ἐκεῖνος δὲν ἦτον προωρισμένος ὅπως μεταβαίνει ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα. Ἄν ὁ Γουλιέλμος Δελαρόσης τὸν ἤθελεν, ἅς ἤρχετο νὰ ἰδῇ ἂν δύναται νὰ τὸν λάβῃ. Ἡ χεὶρ σας ἀπ᾽ τὸν ἡγίστεν· ἄλλη χεὶρ δὲν θέλει ποτὲ τὸν ἐγγίσει.

Ὁ Γωλιτίερος τότε φορέσας τὸν δακτύλιον εἰς τὸν μικρὸν δακτύλόν του, ἐβρίθην εἰς τῆς Ἄννης τοὺς πόδας, καὶ τῇ ἔθεσεν εἰς τὸν δακτύλον ἄλλον δακτύλιον ἐκ λαμπρῶν ἀδαμάντων, ὅστις ἀπῆστραψε μυρίας ἀκτῖνας.

— Παρεμβάλλω τὴν πατρικὴν δύναμίν μου, ἀνέκραξε φρυάττων ὁ Πετραλεῖφας. Ἀρνοῦμαι τὴν συγκατάθεσίν μου! Γωλιτίερε, εἶσαι ἄπιστος καὶ προδότης πρὸς τὸν Αὐθέντην μου, κλέπτης τῆς καρδίας καὶ διαστροφὴς τῆς κεφαλῆς τῆς ἐκγόνου μου· ἐν ὀνόματι τοῦ Γουλιέλμου Δελαρόσου, τοῦ νομίμου μνηστῆρός της, Ὑψηλότατε αὐθέντα τῆς Πελοποννήσου, ἀπαίτῳ τὴν ἐπέμβασίν σας, ἀπαιτῳ τὴν τιμωρίαν τοῦ τολμητίου.

— Τότε ὅμως ἀναπηδήσας ὁ Γωλιτίερος,

— Μίαν λέξιν πρὶν μὲ καταδικάσετε, εἶπε· ἐν ὀνόματι τοῦ Γουλιέλμου Δελαρόσου, ὅς εὐχαριστῶ, ἐνδοξότατε. Κ' ἐπειδὴ ἐδέχθητε εὐμενῶς τὰς προτάσεις τοῦ Γουλιέλμου, δότε μοι ν' ἀσπαθῶ τὴν δεξιάν σας. Ὁ Γουλιέλμος εἶμαι ἐγώ! Καὶ ἀνοίξας τὸν μανδύαν του, καὶ δείξας ὑπ' αὐτόν, χρυσόστικτα εἰς τὸ στήθος του τὰ οἰκόσημα τῶν Δελαρόσων,

— Θὰ μοι συγχωρήσετε, ἐπρόσθετε, τὸν ἀθῶόν μου δόλον;

— Ὁ Γουλιέλμος Δελαρόσης! ἀνέκραξεν ὁ Βιλαρδουίνος, λαμβάνων αὐτόν ἐκ τῆς χειρός.

Τοῦ φίλου μου αὐθέντου τὸν ἀνεψιὸν δέχομαι περιχαρῶς εἰς τὰς ἀγκάλας μου ὡς εἶχον δεχθῇ προθύμως καὶ τὸν πρέσβυν του εἰς τὸν οἶκόν μου. Ἀλλὰ διὰ τί ἐκρύβεσθε ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον;

— Πρὸ ὀλίγου ἐλθὼν ἀπὸ τῆς Γαλλίας, ἀπήντησε μειδῶν ὁ Γουλιέλμος, ἄγνωστος ὢν εἰς τὴν ὑμετέραν αὐλήν, ἠθέλησα τῆς ἀγαπητῆς Ἄννης τὴν καρδίαν νὰ κερδίσω ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ ὅχι ὑπὲρ τοῦ δειδούχου τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ Ἄννα ἐδέχθη τὸν Γωλιτίερον· ὑμεῖς δὲ, πάτερ, ἐπρόσθεσεν ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν Πετραλεῖφαν, δέχεσθε εἰς τὰς ἀγκάλας σας ὡς υἱόν σας τὸν Δελαρόσων;

Ὁ Πετραλεῖφας ἐγερθεὶς τότε ἐνηγκαλίσθη τὸν Γουλιέλμον.

— Ἀγαπητέ υἱέ, τῷ εἶπε, σὲ δέχομαι ἐν ὀνόματι τοῦ πατρὸς τῆς Ἄννης. Δύναται νὰ καυχῇθῃς διὰ

τὴν ἐπιδειξιότητά σου. Ἡπάτησας τοὺς ἀπατῶντας τοὺς ἄλλους.

Τὰς λέξεις δὲ ταύτας γοργὸν βλέμμα διεύθυνε πρὸς τὸν Βιλαρδουίνον, ὅστις ὅμως οὐδαμῶς φάνει ὅτι ἐνόησε τὴν ἐφαρμογὴν,

— Κύριοι, ἀνέκραξεν, ἡ θῆρα δίδεται εἰς πανήγυριν τοῦ διπλοῦ δεσμοῦ τῶν ἐκλαμπροτάτων Γουλιέλμου Δελαρόσου μετὰ τῆς Ἄννης Κομνηνῆς, καὶ τοῦ υἱοῦ μου Γοδοφρείδου μετὰ τῆς Ἄγνης Κουρτεναῖνης. Ἀγωμεν εἰς τὴν θῆραν!

Ὅλοι δ' οἱ περιστώτες, ὡς τοῖς ἐδόθη τοῦτο τὸ σύνθημα, λύσαντες τὴν σιωπὴν εἰς ἣν μέχρι τοῦδε τοὺς συνεῖχε τὸ σέβας καὶ ἡ ἐθιμοταξία, ἀνεβόησαν χαρμωδῶς, καὶ ἐξῆλθον θορυβῶδες. Καὶ καθ' ἑλλην δὲ τὴν πόλιν διεσπάρη σχεδὸν συγχρόνως τῶν γεγονότων ἡ φήμη, ὥστε, ὅτε μετ' ὀλίγον ἡ πολύκροτος συνοδία διήρχετο τὰς ὁδοὺς, τὸ πλῆθος πυκνὸν καὶ ἐξημμένον τὴν ἀπῆντα καὶ τὴν ἡσπάζετο με ζωηρὰς εὐφημίας καὶ εὐχὰς διὰ τοὺς εὐδαίμονας μελλονόμους. (ἰκολουθεῖ.)

ΠΟΛΙΤΕΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΕΝ ΑΡΧῇ ΤΗΣ ΡΩΜΑΙΚΗΣ ΚΥΡΙΑΡΧΙΑΣ

Ὑπὸ Κ. Π.

ἸΤίς Ἕλληνα δὲν γνωρίζει τὸν Γερμανὸν ἐκεῖνον ἱστοριογράφον, ὅστις, ἀπὸ εἰκοσιν ἤδη ἐτῶν, ἀγωνίζεται νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν φύλον ἐξέλιπεν, ἐν τῷ μέσῳ τῶν τρικυμιῶν τοῦ μεσαιῶνος ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ὅτι οἱ σήμερον καλούμενοι Ἕλληνες οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ ἀπόγονοι Σλαύων καὶ Ἀλβανῶν; Ἀλλὰ, ἐπειδὴ αἱ συγγραφαὶ τοῦ Φαλλμερσβέρου δὲν μετεφράσθησαν εἰς τὴν ἰδιωτὴν μας, ὀλίγοι τινὲς ἐξ ἡμῶν γινώσκουσιν ἀκριβέστερον ὅπως οὖν τὰ σοφίσματα δι' ὧν οὗτος ἐπρόσπαθῃ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸ δόγμα αὐτοῦ· πλείστοι δὲ, ἀναμριβόλως, ἐπιθυμοῦσι, καὶ περ μὴ ὄντες ἐξ ἐπαγγέλματος ἱστορικοὶ ἢ ἐπιστήμονες, νὰ λαβῶσιν ἔνοιαν τινὰ περιληπτικὴν, ἂν καὶ σαφὴ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου, τοῦ ὁποῦ τὰ ἀντίθετα εἰς τὴν γνησιότητα τῆς παρούσης Ἑλληνικῆς φυλῆς συμπεράσματα δὲν εἶναι ἀπλῶς φιλολογικὰ, καὶ κατεπολεμήθησαν μὲν ὑπὸ πολλῶν ἐν τῇ Εὐρώπῃ σοφῶν, ἐγένοντο ὅμως, κατὰ δυστυχίαν, δεκτὰ ὑπὸ πολλῶν ἄλλων. Ὅθεν δὲν νομίζομεν ἀλλότριον τοῦ περιοδικοῦ τούτου συγγραμματος νὰ συγκεφαλαιώσωμεν ἐν ταῦθα ὅσον ἐνδέχεται· εὐκρινῶς, εἰλικρινῶς καὶ συντόμως τὰ ἀξιολογώτερα τῶν ὑπὲρ καὶ κατὰ ἀντιταχθέντων ἐπιχειρημάτων, θέτοντες οὕτω πάντα νοήμονα ἀναγνώστην εἰς κατάστασιν νὰ σχηματίσῃ κρίσιν ἀσφαλῆ περὶ τῆς μεγάλης ταύτης καὶ ἐθνικῆς δίκης.

Καὶ περὶ μὲν τούτου προσεχῶς· ἔχει δὲ σχέσιν τινὰ πρὸς τὸ προκείμενον ζήτημα καὶ ἡ παρούσα πραγματεία. Ὁ Γερμανὸς ἐκεῖνος, παρασκευάζων πόρ-

ῥωθεν τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀρχαίου φύλου, ἠθέλητε πρὸ πάντων νὰ ἐξογκώσῃ πολυειδῶς τὰς συμφορὰς ἑσας ἔπαθεν ἡ Ἑλλάς ἐπὶ ἀπὸ αὐτῆς τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, τὴν καταστροφὴν τῶν πόλεων, τὴν μείωσιν τοῦ πληθυσμοῦ, τὸν ἀσυνισμὸν τῆς ἐθνικῆς περιουσίας. Τὸ ἐπιχείρημα ἦτο, καθὼς βλέπετε, ἐπιτήδειον καὶ ἐπιβουλευον, διότι, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ὅτῳ εὐαριθμοτέρους, πενεστέρους καὶ ἀγροικωτέρους εὗρον τοὺς Ἕλληνας οἱ βραδύτερον ἀπὸ τῆς ἄρκτου ἐπελθόντες Σλαῦοι, τὸς εὐχερέστερον ἠδύναντο νὰ τοὺς ῥοφήσωσι καὶ νὰ τοὺς ἐξαφανίσωσιν. Ἐπὶ δὲ τούτῳ ἰδοὺ μὲ ποῖα μέλανα καὶ φοβερά χρώματα εἰκονίζει ὁ Φαλλμεραύερος τὴν κατὰστασιν τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῆς πρώτης ἐποχῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας.

« Ἡ ἀλλοίωσις τὴν ὁποίαν ἡ Πελοπόννησος ἔπαθεν ἐντὸς τῶν ἑκατὸν καὶ πενήκοντα ἐνιαυτῶν τῶν διελθόντων ἅμα μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, μαρτυρεῖ ὁπόσον ἡ πολιτικὴ ἐλευθερία, καὶ περὶ ὑπὸ σφοδρῶτάων χειμῶνων πολυλάκις κλυδωνιζομένη, εἶναι συνήθως πρὸς τὴν εὐπραγίαν τῶν ἐθνῶν συντελεστικωτέρα τῆς ἀντιχριστιανικῆς ἐκείνης καὶ δουλικῆς καὶ θανασίμου εἰρήνης τὴν ὁποίαν ἡ ἀρχαία Ῥώμη εἰς αὐτὰ ἐπέβαλλεν. Ἡ παρακμὴ τῶν πόλεων, ἡ ἐρήμωσις τῆς χώρας, ἡ πένια καὶ ἡ ἀμάθεια τῶν κατοίκων, κατέφερον τὴν τὸ πάλαι περίδοξον ἐκείνην Χερσόνησον εἰς τὴν τάξιν τῶν εὐτελεστερῶν τοῦ Κοσμοῦ Κράτους ἐπαρχιῶν. Τὰ δυστυχήματα ὅσα ἐπροξέειν πρότερον ἡ τῶν ἐμφυλίων πολέμων λύττα, ἐθεραπεύοντο ἐκάττοτε μέχρι τινὸς ὡς ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτονομίας τῶν κατ' ἰδίαν πολιτειῶν, διότι ἡ ἐρήμωσις ἦν ἔργον στιγμιαίας καὶ ἀχαλινώτου παραφορᾶς, ὅχι ἐπιβούλου καὶ ἐσκεμμένου συστήματος κακοήθους κυβερνήσεως. Τὰ καταστραφέντα ἀνοικοδομοῦντο πολλάκις λαμπρότερα ἢ σπορὰ καὶ τὰ δένδρα ἀνεβλάττανον ἀθονώτερον ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς γῆς· ὁ πένης ἐγίνετο διὰ τῆς φιλοπονίας πάλιν εὐπορος, καὶ οἱ ἀρᾶνισθέντες κάτοικοι ἀνεπληροῦντο διὰ τοῦ ἀνεξαντλήτου ὀργασμοῦ τῆς ἐλευθέρως φύσεως. Ἡ μεγάλη, ἡ πλουσία, ἡ φιλότεχνος, ἡ ἐμπορικωτάτη Κόρινθος διέχευε, διὰ πολυαριθμῶν διωρύγων, ἐφ' ἅπασαν τὴν Χερσόνησον τοὺς καρποὺς τῆς δραστηριότητός της· καὶ ὡς μητρόπολις ὅλου τοῦ ἐμπορίου τῆς δύσεως, ὡς ἐργαστήριον ὅλων τῶν τεχνῶν ὅσα κοσμοῦσι καὶ τέρπουσι τὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου, ἦτο ἡ καρδιά οὐ μόνον τῆς Ἀχαικῆς συμπολιτείας, ἀλλὰ οὕτως εἰπεῖν τοῦ ὅλου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς ἐσπαρμένου ἔθνους τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ καταστροφὴ αὐτῆς ἐνέκρωσεν αἶφνης πάσας τοὺς σφυγμοὺς τῆς Ἑλληνικῆς ζωῆς, καὶ ἡ χώρα ἐμαράνθη ὡς τὸ ὄν τὸ στερηθὲν τῆς τροφῆς αὐτοῦ. Τὰ χρυσοφόρα βεῖθρα ὅσα ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων ὅλων τῶν φιλοτέχνων βασιλείων τῆς Ἑσπερίας συνέρρεον εἰς τὰ ἐργοστάσια τῆς Κορίνθου, ἐτράπησαν μετὰ τὴν κατάλυσιν αὐτῆς εἰς ἄλλας χώρας· ὥστε ἡ ἀπώλεια τῆς

« πολιτικῆς ἐλευθερίας ἐφυγάδευσε τὸν πλοῦτον, ἡ δὲ ἑλλειψίς τῶν δῶν τούτων ἀγαθῶν ἐπέφερε πληγὴν καὶ αἰρίαν εἰς τὸ πλῆθος τῶν κατοίκων. Καὶ οἱ μὲν πλούσιοι μετέφερον τοὺς ἐρεττίους θεοὺς τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κόσμου, διότι τότε ὁ πλούσιος Ἕλληνας δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὴν ἡρεμίαν, δὲν ἠδύνατο νὰ ζήτῃ ἐκτὸς τῆς δίνης τῶν πολιτικῶν περισπασμῶν· τὸν δὲ πένητα ἐξώθει εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν ἢ ἀνάγκη, διότι δὲν εἶχε πλέον πόρον ζωῆς οὔτε ἀπὸ τοῦ κοινοῦ μετὰ τὴν κατάλυσιν τῶν δημοκρατικῶν πολιτευμάτων, οὔτε ἀπὸ τῆς ἐργασίας μετὰ τὴν νέκρωσιν τῆς τέχνης. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἡ Πελοπόννησος ὑπέκυψεν εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν ζυγόν, ὑπῆρχον ἐν αὐτῇ τοῦλάχιστον τριάκοντα εὐ ἔχουσαι καὶ ὡς πρὸς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα ἀπ' ἀλλήλων ἀνεξάρτητοι πολιτεῖαι, ὅπερ ἐστὶ τριάκοντα μητροπόλεις δι' ὧν διεδίδετο καὶ ὑπεθάλπετο κατὰ πάντας τὴν Χερσόνησον πολλὴ κίνησις, καὶ ζωηρότης καὶ ἀμοιβὴ δραστηριότητος. Ὅλα ταῦτα ἐνεκρῶθησαν αἶφνης ὑπὸ τὸν πέλεκυν τῶν ἀνθυπατικῶν ῥαβδούχων· οἱ πολῖται ἀπὸ τῆς τάξεως τῶν κυριάρχων κατεβίβασθησαν εἰς τὴν τῶν ὑπηκόων μοῖραν, αἱ δὲ πρωτεύουσαι κατήντησαν ἄσημοι καὶ πένηται καὶ ἀκατονόμαστοι ἐπαρχικαὶ μητροπόλεις. Ὅποια δὲ ἀποτελέσματα ἐπιφέρουσιν ὡς πρὸς τὸν πληθυσμόν, τὸ εὖ εἶναι καὶ τὴν πολιτικὴν εὐημερίαν τῶν ἀνθρώπων τοιαῦται μεταβολαί, πρόδηλον ἀπὸ τῶν πολλῶν πάλαι μὲν ποτε πλουσίων, ἡδὴ δὲ πτωχῶν καὶ ἡμιερήμων Γερμανίδων καὶ Ἰταλίδων πόλεων. Ἡ πολιτικὴ σοφία εἶναι ἀνίσχυρος νὰ θεραπεύῃ τοιαῦτα δεινὰ, ὅσον ἀνίσχυρος ἦτο ἔστι νὰ ζωογονήτῃ τὴν φύσιν τὴν μαραινομένην καὶ ἀπονεκρουμένην ἅμα ὁ ἥλιος μεταβῇ εἰς τὸ ἀντίθετον ἡμισφαίριον. »

Κατὰ τὴν συνήθειαν αὐτοῦ, ὁ ἱστορικὸς μας διώκει τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ διὰ φράσεων ἐπιτηδείων καὶ ῥητορικῶς τετορνευμένων μᾶλλον ἢ διὰ τῆς ἀκριβοῦς παραδόσεως τῶν πραγματικῶν εἰδήσεων, ὅσας ἔχομεν περὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Εἶναι ἀληθές, ὅτι αἱ εἰδήσεις αὗται εἶναι εὐαριθμοί, ἀλλ' ὥσπερ ατελεῖς καὶ ἀνυποτέκωτοι, δύνανται νὰ δώσωσι εἰς ἡμᾶς περὶ τῆς ὕλικῆς κατὰ τοὺς χρόνους τούτους καταστάσεως τῆς Ἑλλάδος ἰδέαν ἀκριβεστέραν τῶν ἀορίστων ἐκείνων περὶ δουλείας καὶ ἐλευθερίας σκέψεων. Δὲν προτιθέμεθα βεβαίως νὰ γίνωμεν συνήγοροι τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας· ἐπιθυμοῦμεν μόνον νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι αἱ συμφοραὶ τὰς ὁποίας ἔπαθεν ἡ Ἑλλάς ἐπὶ τῆς κυριαρχίας ταύτης καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς πρώτης αὐτῆς ἐποχῆς, δὲν ὑπῆρχαν τοσοῦτον φοβεραὶ ὅσον ἀξιοῖ νὰ παραστήτῃ αὐτὰς ὁ Φαλλμεραύερος. Ἡ κατὰ τὸν τελευταῖον Ἀχαικὸν πόλεμον γενομένη καταστροφὴ τῆς Κορίνθου ἐπέφερεν ἀναμφιδόλως μεγάλην εἰς τὴν Ἑλλάδα ζημίαν. Τὸ ἐμπόριον ὅμως, ἀπολέσας τὴν ἀρχαίαν ταύτην ἐπταίαν του, δὲν ἐφυγάδεύθη εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν, ὡς λέγει ὁ Γερμανὸς ἐκείνος ἱστορικὸς, ἀλλὰ μετέφερε τὴν ἑδρὰν του εἰς

εἰς λοιπὸν λέγει, ὅτι, κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀπὸ πάσης τῆς Πελοποννήσου, ἐξ αὐτῶν τῶν ἐπίπλων, χωρὶς τῶν σωμάτων, δὲν ἦδύναντο νὰ συναχθῶσιν ἑξακισχίλια τάλαντα· ἀλλὰ ὁ τρόπος καθ' ὃν ἐκθέτει τὸ πρᾶγμα ὑποδεικνύει, ὅτι, ἐὰν ἡ ἀξία τῶν ἐπίπλων δὲν ἔφθανε τὸ ποσὸν ἐκεῖνο, δὲν ἀπεῖχεν ὅμως καὶ πολὺ αὐτοῦ, διότι, ἐὰν ἄλλως εἶχεν, ἐὰν δηλαδή, ἡ ἀξία τῶν ἐπίπλων ἐκείνων ἦτο πιντάπαισι πρὸς τὸ ποσὸν δυσανάλογος, δὲν ἦθελε βεβαίως λαβεῖ ὡς ὅρον ἀντιθέσεως τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' ἕτερον μεγαλύτερον ἔτι, ὅσον τὴν Ἑλλάδα ἅπασαν. Εὐλόγως ἄρα δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ ἀξία τῶν ἐπίπλων τῆς Χερσονήσου ταύτης δὲν ἦτο τότε πολὺ μικροτέρα τῶν ἑξακισχιλίων τάλαντων.

Ἀλλὰ πρόκειται ἤδη νὰ ἐξετάσωμεν τί ἐννοεῖ ὁ Πολύβιος διὰ τοῦ ὅρου ἐπιπλά, διὰ νὰ λάβωμεν εὐκρινῆ ὅπως οὖν ἰδέαν περὶ τῆς ὕλικῆς καταστάσεως τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην. Εἶναι βεβαίον, ὅτι ὁ Πολύβιος δὲν περιλαμβάνει εἰς τὸν ὅρον ἐπιπλά τὰ χρήματα, ἀν καὶ ῥητῶς δὲν ἐξαιρεῖ εἰμὴ τὰ σώματα δηλαδή τὰ ἀνδράποδα, τοὺς δούλους. Γίνεται δὲ τοῦτο πρόδηλον ἅμα ἀνεύρωμεν τὴν χρηματικὴν κατὰστασιν τῆς Πελοποννήσου κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀλώσεως τῆς Μεγάλης πόλεως ὑπὸ Κλεομένους, ὅτε, κατὰ τὸν ἱστορικὸν μας, πολὺ μᾶλλον ἢ ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας ἀδύνατον ἦτο νὰ εἰσπραχθῶσιν ἀπὸ τῶν ἐπίπλων τῆς Χερσονήσου ἑξακισχίλια τάλαντα. Ὁ Πλούταρχος λέγει ὅτι ὅταν ὁ Ἅγις ὁ μικρὸν πρὸ τοῦ Κλεομένους βασιλεύσας ἐπεχείρησε τὴν παλινόρθωσιν τῆς πολιτείας τοῦ Λυκούργου, ἔθηκεν εἰς μέσον πρῶτος αὐτὸς τὴν περιουσίαν του, πολλὴν μὲν οὖσαν ἐν τοῖς γεωργουμένοις καὶ νεμομένοις, ἀνευ δὲ τούτων ἔχουσαν ἑξακόσια τάλαντα νομίσματος, καὶ ὅτι τὸ αὐτὸ ἐποίησαν καὶ ἡ μήτηρ καὶ οἱ φίλοι καὶ οἰκεῖοι αὐτοῦ πλουσιώτατοι ὄντες Σπαρτιατῶν. Ἐὰν λοιπὸν μόνος ὁ Ἅγις εἶχεν ἑξακοσίων τάλαντων νόμισμα καὶ ὑπῆρχον πολλοὶ φίλοι καὶ οἰκεῖοι αὐτοῦ πλουσιώτατοι, καὶ ἕτερος βασιλεὺς καὶ τούτου φίλοι καὶ οἰκεῖοι ἐπίσης πλούσιοι, δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ ὑποθέσωμεν ὅτι κατ' ἐκείνους τοὺς χρόνους εἰς τὴν Σπάρτην μόνον ὑπῆρχε 6,000 τάλαντων ἔσως νόμισμα καὶ ὅτι ἐπομένως ὁ Πολύβιος εἰπὼν, ὅτι ἐκ τῶν ἐπίπλων τῆς Πελοποννήσου ἀπάσης δὲν ἦδύνατο νὰ εἰσπραχθῇ τοσοῦτο ποσὸν χρημάτων, δὲν περιέλαβεν ἐντὸς αὐτοῦ τὸ νόμισμα. Οὐτε τὰ βροσκήματα περιελάμβανεν, ὅχι μόνον διότι βεβαίως δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτείνωμεν τὸν ὅρον ἐπιπλά εἰς τὰ βροσκήματα, ἀλλὰ καὶ διότι εἶναι ἀδύνατον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἡ τοσοῦτον ἀείποτε πολυθρέμων Πελοπόννησος δὲν περιεῖχε καὶ τότε βροσκήματα ἀξίας, πολὺ μὴ ἀπεχούσης τοῦ ὅλου ποσοῦ τῶν 6000 τάλαντων. Συμπεραίνομεν ἄρα, ὅτι, κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, εἰς τὴν Πελοπόννησον ὑπῆρχον ἐπιπλά, δηλαδή σκεύη μόνον καὶ πρόλυτιμα κοσμήματα, ἀξίας μικρὸν ἀποδεύσεως τῶν ἑξακισχιλίων τάλαντων· καὶ σημειωτέον ὅτι ἀνάγκη ἐπίσης νὰ ἐξαίρεσωμεν τὰ πολλὰ καὶ βαρύτερα τῶν

ιερῶν ἀναθήματα, οὐ μόνον διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ υπαχθῶσιν εἰς τὸν κοινὸν ὅρον ἐπιπλά, καὶ πρὸς τοῦτοις ἡ ἀξία αὐτῶν ἦτο ἀσυγκρίτῳ τῷ λόγῳ μεγάλη τέρα, ἀλλὰ καὶ διότι, ὡς ἐκ τῆς ἀφορμῆς ἀφ' ἧς ὁ Πολύβιος ὁρμώμενος ἐπιχειρεῖ τὴν ἐκτίμησιν ταύτην (ἦτο δὲ ὁ λόγος περὶ λείας) δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι περιέλαβεν εἰς αὐτὴν τὰ ἀναθήματα, τὰ ὁποῖα συνήθως τοῦλάχιστον παρὰ τοῖς Ἑλλήσιν ἐθεωροῦντο ἱερὰ καὶ ἀπαραβίαστα. Ἡ ἀξία τοῦ τάλαντου, κατὰ τὴν ὁρτὴν ἐκτίμησιν τοῦ Γάλλου οἰκονομολόγου Ἰωάννου Βαπτιστοῦ Σαῦου, ἐξισοῦται μὲ 12,600 περίπου σημερινὰς ἡμετέρας δραχμάς. 6,000 τάλαντα ἄρα φέρουσι 75,240,000 δραχμῶν ἥτοι ποσὸν ὅχι βεβαίως εὐκαταφρόνητον, ὅταν μάλιστα θεωρήσωμεν, ὅτι εἰς αὐτὸ δὲν περιλαμβάνονται τὰ χρήματα, τὰ βροσκήματα, καὶ τὰ ἀναθήματα τὰ ἱερὰ.

Εἶναι ἀληθές ὅτι ἐντὸς τῶν τελευταίων πεντήκοντα ἐνιαυτῶν τῆς πρώτης ταύτης περιόδου τῆς Ῥωμαϊκῆς Κυριαρχίας, ἡ Ἑλλάς ἔπαθεν ὡς ἐκ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου, τῶν πειρατῶν τῆς Κιλικίας καὶ τῶν ἐμρυλίων μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου καὶ Ὀκταυίου καὶ Ἀντωνίου πολέμων, οὐ σμικρὰς ζημίας· ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη ἀπαιτεῖ νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐπὶ τέλους αἱ συμφοραὶ αὐταὶ δὲν ἦσαν τοσοῦτον δεινὰ ὅσον ἠθέλησαν νὰ τὰς παραστήσωσι καὶ ὅτι πολλὰς ἐπίσης εὐεργεσίας ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἔλαβεν ἡ Ἑλλάς. Ἡ ἐπὶ τοῦ Μιθριδατικοῦ πολέμου ἄλωσις τῶν Ἀθηνῶν καὶ τοῦ Πειραιῶς, ἡ σύλησις τῶν Δελφῶν τῆς Ἐπιδαύρου καὶ τῆς Ὀλυμπίας ἦσαν μὲν γεγονότα δυσάρεστα, δὲν ἐπέφερον ὅμως εἰς τὴν ὕλικὴν τοῦ τόπου κατὰστασιν καὶ εὐημερίαν πληγὰς καίριας, τὰ πλοῦτη τῶν ἱερῶν ἦσαν πλοῦτη νεκρὰ καὶ προστούτοις συνέῃρεον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἔξωθεν τὸ πλεῖστον, ὥστε πιθανώτατον ἦτο ὅτι ἡ εὐσέβεια τοῦ τότε κόσμου ἠθέλε ταχέως τὰ ἀναπληρώσει, ὡς καὶ τὰ ἀνεπλήρωσε τῶν ὀντι μέχρι τινὸς βραδύτερον, ἐνῶ, ἀν ἐφορολογοῦντο αἱ πόλεις, ἠθελον πάθει ζημίαν πραγματικὴν καὶ ἀθεράπευτον· ἐκτὸς τούτου τὰ ἱερὰ ταῦτα δὲν ἐγυμνώθησαν ἐντελῶς· κυρίως ἐλήφθησαν τὰ χρήματα καὶ ὁ μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐπισκεφθεὶς τοὺς Δελφοὺς Στράβων λέγει ῥητῶς ὅτι τὰ πλεῖω τῶν ἀναθημάτων διεσώθησαν.

Ἡ ἄλωσις τῶν Ἀθηνῶν ἐπέφερε πολλὴν σφαγὴν κατοίκων καὶ διαρπαγὴν ἀλλ' ὅχι καὶ μνημείων καταστροφὴν. Τὸ μόνον καταστραφέν μνημεῖον, τὸ ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν ἀναφερόμενον, εἶναι τὸ Ὀδεῖον, καὶ τοῦτο κατὰ δυστυχίαν ὑπὸ τοῦ φιλοσόφου ἄρχοντος Ἀθηνίωνος, ὅχι ὑπὸ τοῦ Σύλλα, ὥστε ὁ αὐτὸς πάλιν Στράβων ὁμιλῶν περὶ Ἀθηνῶν δὲν ἐτόλμησε νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν περιγραφὴν τῶν θεαμάτων ὅσα περιεῖχον, παθὼν, ὡς λέγει, τὸ τοῦ Ἡγεσίου, εἰπόντος «Ὁρῶ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ τὸ περὶ τῆς τριαίνης ἐκεῖ σημεῖον» ὁρῶ τὴν Ἐλευσίνα, καὶ τῶν ἱερῶν γέγονα μύστης· ἐκεῖνο Ἀεωκόριον τοῦτο Θησεῖον. Οὐ δύναμαι δηλῶσαι καθ' ἕνα ἕκαστον· ἡ γὰρ Ἀττικὴ θεῶν ἐστὶ κτίσμα καὶ προγόνων ἡρώων. » Σημειωτέον δὲ ὅτι ἀπὸ τῆς ὑπὸ Σύλλα ἀλώσεως μέχρι τοῦ Στράβωνος αἱ Ἀθῆναι ἔλαβον πολλὰς καὶ ποικίλας εὐεργεσίας· τὰ κατὰ τὸν Ὀδεῖον ἀνευρθεῖσα ἐπὶ

τῶν βασιλέων τῆς Καππαδοκίας Ἀριοβαρζάνου τοῦ Φιλοπάτορος καὶ τοῦ υἱοῦ τοῦ Φιλορωμαίου. Ὁ ἐπίσημος Ῥωμαῖος Πομπόνιος Ἀττικός, ἀναγκασθεὶς νὰ φύγῃ τὴν πατρίδα αὐτοῦ διὰ τὰς αὐτόθι ἐπικρατούσας πολιτικὰς ταραχάς, εὗρεν ἄσυλον εἰς Ἀθήνας, συμπαραλαβὼν καὶ τὴν περιουσίαν καὶ πολυειδῶς συνέδραμε τὴν πόλιν ταύτην διὰ δανείων καὶ ἄλλων βοηθημάτων. Ὁ Πομπήιος ἐπανερχόμενος ἀπὸ τοῦ τελευταίου Μιθριδατικοῦ πολέμου ἔδωκεν ἐκάστῳ μὲν τῶν ἐν Ἀθήναις φιλοσόφων τάλαντον δωρεάν, τῇ δὲ πόλει εἰς ἐπισκευὴν πεντήκοντα τάλαντα, ὅπερ ἐστὶ ὑπὲρ τὰς 600,000 σημερινῶν δραχμῶν. Εἰς τὸν μεταξύ Πομπήιου καὶ Καίσαρος ἐμφύλιον πόλεμον, οἱ Ἀθηναῖοι ἐτάρχησαν μετὰ τοῦ πρώτου, ὁ δὲ νικητὴς καὶ περ βιασθεὶς νὰ πολιορκήσῃ αὐτοὺς πρότερον, μετὰ τὸ πέρας τοῦ πολέμου οὐ μόνον δὲν ἐκόλασεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα οὐκ ὀλίγα ἔδωκεν εἰς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως. Τελευταῖον ὁ Ἀντώνιος ὅταν, μετὰ τὴν ἥτταν τοῦ Βρούτου καὶ τοῦ Κασσίου μεταβαίνων εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἐπαρχίας μετὰ τοῦ στρατοῦ ἐπὶ ἀργυρολογία, διέβη ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος, ἀνεδείχθη πρὸς αὐτὴν ἐπιεικής, εὐχαριστεῖτο εἰς τὰς ἀκροάσεις τῶν φιλολόγων καὶ ἔχαιρεν ἀκούων ἑαυτὸν προσαγορευόμενον φιλέλληνα, μάλιστα δὲ φιλαθήναιον δούς τῇ πόλει πλείστας δωρεάς.

Πολλὰ λέγει ὁ εὐχλωττος ἐκεῖνος Γερμανὸς ἱστορικὸς καὶ περὶ τῆς ὀλιγανθρωπίας καὶ ἐρημίας τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. Ναὶ μὲν ἡ Ἑλλὰς τότε οὔτε τὰς πολλὰς καὶ λαμπρὰς πόλεις, οὔτε τοὺς ἀφθόνους καὶ πλουσίους κατοίκους εἶχε τῇ· ἐν τῇ 5ῃ καὶ 4ῃ ἑκατονταετηρίδι πρὸ Χρ. ἀκμῆς αὐτῆς· πρὶν ὅμως ἡ ἐξετάσωμεν ἀκριβέστερον ὁποῖα τις ἦτον ἡ κατάστασις αὐτῆς ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς Κυριαρχίας, ἀνάγκη νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἡ ἀλλοίωσις ἐκείνη συνέβη, ὅχι ἐπὶ τῆς κυριαρχίας ταύτης, ἀλλὰ μᾶλλον κατὰ τοὺς ἐσχάτους χρόνους τῆς ψυχρῆς γούσης ἐλευθερίας καθ' ὃς ἡ Ἑλλὰς κατηνάλωσε τὰς τελευταίας αὐτὰς δυνάμεις εἰς διηνεκεῖς, ἀσκόπους καὶ ἄφρονας ἐμφυλίους καὶ ἐξωτερικοὺς πολέμους. Πότε καὶ ὑπὸ τίνος τῶντι κατεστράφη ἡ Μεγάλη πόλις, περὶ ἧς ὁ Στράβων λέγει ὅτι ἔπαθε τὸ τοῦ κωμικοῦ, καὶ

« Ἐρημία μεγάλη ἔστιν ἡ Μεγάλη πόλις. »

ἐπὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καθ' ἣν ἡ ἐλευθερία ἔπνεε τὰ λοιπὰ ὑπὸ Κλεομένους; Πότε καὶ ὑπὸ τίνος ἡ Σπάρτη; Ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐποχῆς, ὑπὸ Φιλοποίμενος; Πότε αἱ πόλεις τῆς Ἀχαιῆς, τῆς Μεσσηνίας, τῆς Αἰτωλίας, τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Ἠπείρου; Πότε αἱ Ἀθηναὶ ἐφθασαν εἰς τὸ ἐσχάτον πενίας; Πότε, τελευταῖον, ἐξέλιπεν ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς ἡ ἀρχαία, ἡ ἀφνειὸς Κόρινθος; Πᾶσαι αἱ συμφοραὶ αὗται ἀνῆκουν εἰς χρόνους προγενεστέρους τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας καὶ δὲν ἐπανελήφθησαν καὶ ἐπ' αὐτῆς. Ἐξεναντίας πολλοὶ Ῥωμαῖοι ἠγωνίσθησαν νὰ θεραπεύσωσιν ὅσον ἐνδέχεται τὰς πληγὰς ταύτας. Θετικὰς πληροφο-

δον τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας πληθυσμοῦ τῆς Ἑλλάδος δὲν ἔχομεν· ἀλλ' ἔχομεν μαρτυρίας ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι συνετέλεσαν, τὸ καθ' ἑαυτοὺς, εἰς τὴν αὐξήσιν τοῦ πληθυσμοῦ τούτου. Ὁ Πομπήιος καταστρέφας τοὺς πειρατὰς τῆς Κιλικίας, οἵτινες οὐ μόνον τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ καὶ τὴν Ἰταλίαν αὐτὴν ἕως εἰς τὰ πρόθυρα τῆς Ῥώμης εἶχον λεηλατήσει, καὶ συλλαβὼν αὐτῶν δις μυρίων πλείονας, συνώκισε πολλοὺς εἰς τὴν ἀπὸ τῶν καιρῶν τῆς ἐλευθερίας χηρεύουσαν κατοίκων πόλιν τῆς Ἀχαιῆς Δύμην. Ὁ Καίσαρ μισὸν πρὸ τῆς τελευτῆς του, ἐπεχείρησε τὴν ἀνέγερσιν τῆς Κορίνθου, ἔπεμψεν ἐποίκους πλείστους τοῦ ἀπελευθερικοῦ γένους εἰς τὴν πόλιν ταύτην, τὴν μετ' ὀλίγον αὖθις ἀκμάσασαν καὶ λαμπροτάτην γενομένην. Ὀλίγω δ' ἐτι βραδύτερον, ὁ Ὀκταύσιος νικῆσας τὸν Ἀντώνιον, οὐ μόνον παρεμύθησε, διὰ δωρεῶν, τοὺς εἰς τοὺς ἐμφυλίους τούτους πολέμους παθόντας Ἑλληνας, ἀλλὰ, προστούτοις, ἀνέκτισε μὲν τὰς ἐρήμους σχεδὸν Πάτρας, κατεσκεύασε δὲ περὶ Ἀκτιὸν τὴν Νικόπολιν, πόλεις δύο ἀποβάσας μετ' οὐ πολὺ πολυανθρωποτάτας καὶ πλουσιωτάτας. Ὡς τεκμήριον τῆς κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὀλιγανθρωπίας τῆς Ἑλλάδος ἀνέφερε τις τῶν νεωτέρων ἱστορικῶν τὴν δυσκολίαν τὴν ὁποίαν ὁ Ἀντώνιος ἀπήνησεν εἰς τὸ νὰ συμπληρώσῃ τὰ πληρώματα τοῦ στόλου μετὰ τοῦ ὁποῦο περὶ Ἀκτιὸν ἐναυμάχησεν. Ἡ δυσκολία αὕτη μαρτυρεῖται τῶντι ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου· ἀλλ' ὁ νεώτερος ἐκεῖνος ἱστορικὸς ἠπατήθη εἰπὼν ὅτι τὰ πλοῖα ἦσαν ὀλίγα. Τὰ πλοῖα ταῦτα ἦσαν πεντακόσια κατ' αὐτὴν τοῦ Πλουτάρχου τὴν μαρτυρίαν καὶ μετὰ αὐτῶν πολλαὶ δοκίμεις καὶ δεκόμεναι. Πεντακοσίων τοιούτων πλοίων τὰ πληρώματα ἀπῆλθον τοῦλάχιστον 250,000 ἀνδρῶν· ἀλλὰ καὶ ἂν τὸ ἥμισυ μόνον τούτων ἐξητήθη ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα βεβαίως δὲν εἶναι ἄπορον ὅτι δὲν κατωρθώθη νὰ εὗρεθῇ, μάλιστα ὅταν λάβωμεν πρὸ ὀφθαλμῶν ὅτι δὲν ὑπῆρχε πολλὴ προθυμία εἰς τοὺς Ἑλληνας νὰ δράμωσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον. Ἐξεναντίας δὲ ἡ ἀξίωσις μόνη τοῦ Ἀντωνίου τοῦ νὰ ζητήσῃ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα τοσοῦτον πλῆθος ἀνδρῶν ἀποδεικνύει, νομίζομεν, ὅτι ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς δὲν ἦτο τοσοῦτον εὐκαταφρόνητος.

Ὡς τελευταίαν δὲ ἀπόδειξιν τῆς ἀκμῆς εἰς ἣν ἦσαν πολλαὶ Ἑλληνικαὶ πόλεις κατὰ τὴν πρώτην ταύτην περίοδον τῆς Ῥωμαϊκῆς κυριαρχίας, φέρομεν τὴν Λακεδαίμονα.

Ὁ Βρούτος, μέλλων νὰ συγκροτήσῃ τὴν δευτέραν ἐν Φιλίπποις μάχην πρὸς τὸν Ὀκταύσιον καὶ τὸν Ἀντώνιον, ὑπεσχέθη εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ, καλῶς ἀγωνισάμενον, νὰ τῷ ἐπιτρέψῃ τὴν διαρπαγὴν δύο πόλεων, τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Λακεδαίμονος. Πρὸς τιμὴν τοῦ τελευταίου ἐκείνου υπερμάχου τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀρχαίου κόσμου, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι τινὲς τῶν ἱστορικῶν δὲν ἀναφέρουσι τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ταύτην ὡς βεβαίαν· ἀλλὰ τοῦτο ἀδιάφορον· εἰς ἡμᾶς ἀρκεῖ ὅτι ὑπῆρχε τοιαύτη φήμη, διότι ἡ φήμη αὕτη ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ διαρπαγὴ τῶν δύο ἐκείνων πόλεων ἐθεωρεῖτο ὡς γέρας ἀποχρῶν τοῦ στρατοῦ. Διὰ τὸ νὰ ἐννοήσωμεν δὲ καλῶς τὰ συμπε-

ράσματα τὰ ὅποια ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ ἐξάξωμεν, πρέπει πρὸ πάντων νὰ γνωρίζωμεν, ὅτι ὁ στρατὸς ὑπερέβαινε τὰς 100,000 ἀνδρῶν, ὅτι ἦτο πλουσιώτατος ὥς ἐκ τῶν λαφύρων τῆς Ἀσίας καὶ ὅτι κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν εἶχον δοθῇ εἰς ἕκαστον στρατιώτην κατὰ μὲν τὸν Ἀππιανὸν δραχμαὶ χίλιαι, κατὰ δὲ τὸν Πλούταρχον δραχμῶν δύο χιλιάδες. Ἀς λάβωμεν τὸν ἐλάχιστον ὅρον τῶν δραχμῶν χιλίων ἢ δοθείσα ἄρα ἐπὶ χεῖρας τῷ στρατῷ ἀμοιβῇ συνεποσούτο εἰς ἑκατὸν ἑκατομμύρια ἀρχαίων δραχμῶν· τὸ δὲ ὑποσχεθὲν γέρας, ἐν περιπτώσει νίκης, ἀναγκαιῶς πρέπει νὰ ὑποτεθῇ μεγαλύτερον· ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ φανῶμεν ὑπερβολικοί, ἃς δεχθῶμεν ὅτι ἔπρεπε νὰ ἦναι τοῦλάχιστον ἴσον τῆς ἐπὶ χεῖρας δοθείσης ἀμοιβῆς. Ὁ στρατὸς λοιπὸν ἐκεῖνος εὐλογώτατα ἐδύνατο νὰ ἐλπίσῃ ὅτι ἠμπορεῖ νὰ λαφυραγωγῇ ἀπὸ τῶν δύο πόλεων τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Λακεδαιμόνως, τοῦλάχιστον 100,000,000 ἀρχαίων δραχμῶν λείαν, ὅπερ ἐστὶ 17,000 περίπου τάλαντα, τὰ ὅποια, ὥς γινώσκωμεν ἤδη, ἱστοιοῦνται πρὸς 220,000,000 περίπου σημερινῶν ἡμετέρων δραχμῶν. Μερίσαντες τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς δύο, θέλομεν εὖρεϊ τὴν ἀξίαν τῆς κινητῆς περιουσίας ἣτις περιλαμβάνετο, κατὰ τὴν τότε ἐπικρατούσαν γνώμην, εἰς ἑκατέραν τῶν δύο ἐκείνων πόλεων. Καὶ ἂν ἤδη περιλάβωμεν εἰς τὴν ἀξίαν ταύτην τὰ τε ἐπιπλα, καὶ τὰ χρήματα καὶ τὰ σώματα, καὶ τὰ βοσκήματα, ὁμολογητέον, ὅτι ἡ Λακεδαιμόν, ἔχουσα κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην, ἐν γένει κινητὴν περιουσίαν ἀξίας 110,000,000 δραχμῶν, ἦτο πόλις πλουσιωτάτη.

ΒΟΜΒΑΗ ΚΑΙ ΤΑΠΡΟΒΑΗ. (1)

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Ὅσοι δὲν ἔχουσι νὰ σπεύρωσιν ἐξήκοντα χιλιάδας φράγκων κατ' ἔτος εἰς τὰς ἀμάξας καὶ τὰ πλοῖα, καὶ δὲν αἰσθάνονται μεγίστην κλίσιν πρὸς τὴν ναυτιλίαν, οὐδὲ συμπάθειαν πρὸς τὰς τίγρεις καὶ τοὺς κροκοδείλους, πρέπει νὰ γνωρίζωσιν ὅτι νὰ χάριν πρὸς ἐκεῖνον ὅστις, λόγῳ ὀκνηρίας, μεταβαίνει εἰς Ἰνδίαν, ἐκτίθεται εἰς πολλὰς δαπάνας καὶ εἰς κινδύνους, διὰ νὰ κατορθώσῃ ὥστε πολλοὶ ἄλλοι, χωρὶς νὰ σαλεύσωσιν ἀπὸ τοῦ σκίμποδός των ἢ ν' ἀποβάλωσι τὰς οἰκιακὰς των ἐμβάδας, ἀλλὰ δαπανῶντες ὀλίγα μόνον φράγκα καὶ ὀλιγωτέρας ὥρας, νὰ ἐπισκεφθῶσι καὶ αὐτοὶ τὰ ἴδια μέρη.

Ὅσοι δὲν θαυμάζουσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον τὴν ἐνασχόλησιν ἐκείνων οἵτινες κατατρίβουσιν ὅλον αὐτῶν τὸν καιρὸν καὶ ὅλην τὴν δραστηριότητά των εἰς τὸ νὰ διατρέχωσι πολλὰς χιλιάδας λευγῶν κατ' ἔτος εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, ἀπὸ τῆς πλατείας τῆς Ὀμονοίας εἰς τὴν ὁδὸν Μαρινῆ, καὶ ἀπὸ τῆς ὁδοῦ

Μαρινῆ εἰς τὴν πλατείαν τῆς Ὀμονοίας, (2) πρέπει νὰ εὐγνωμονῶσι πρὸς ἄνθρωπον ὅστις, καὶ τοὶ ἔχον τὸ δικαίωμα νὰ περάσῃ ἀναληγῆτως ὥς καὶ αὐτοὶ τὰς ἡμέρας του, προτιμᾷ, ἀντὶ νὰ στρέφεται αἰωνίως ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ κύκλου ὥς ἀνθρωπομόρφος σκίουρος, νὰ μεταβῇ ἀλλαχοῦ, καὶ ἀντὶ βάρβδιον ἀχρηστοῦ, νὰ λάβῃ εἰς χεῖρας γρατζίδα χρησιμωτάτην.

Οἱ μὴ ἀγαπῶντες ὥς ἡμεῖς τὰ βιβλία τὰ συντασσόμενα δι' ἄλλων βιβλίων, τὰ ψευδῆ ὑπομνήματα, τὰς ψευδεῖς περιηγήσεις, θέλουσι μάθει εὐχαρίστως ὅτι αἱ περὶ Ἰνδίας ἐπιστολαὶ τὰς ὁποίας θέλομεν δημοσιεύσει, εἶναι ἐπιστολαὶ ἀληθέσταται, γραφεῖσαι ἐπὶ τῶν τόπων αὐτῶν, ἀφελῶς καὶ χωρὶς τῆς ἐλαχίστης ἐπιτηδεύσεως, διότι ὁ γράψας αὐτάς δὲν εἶχε σκοπὸν νὰ τὰς κοινοποιήσῃ. Οἱ ἀναγνῶσται ἄρα ἀντὶ νὰ εὖρωσι συγγραφεῖς, θέλουσιν εὖρεϊ ἄνθρωπον, ὥς λέγει ὁ Πατρίκλῆς.

Πῶς λοιπὸν ἐδημοσιεύθησαν; ἰδοὺ τὸ ἱστορικόν· ὁ περιηγητὴς μας εἶχε φέρει ἐκ τῶν ἀνατολικῶν Ἰνδῶν πολλὰ ἱερογرافήματα πολύτιμα, ἀκριβέστατα καὶ χαρακτηριστικώτατα, καὶ λιθογραφῆσαι τινὰ ἐξ αὐτῶν· ἀλλ' οἱ λιθογράφοι ἐζήτησαν καὶ ἐρμηνείαν. Ὁ ἀδελφός του, πρὸς ὃν ἔγραφε τακτικῶς καθ' ὅλον τῆς ἀπουσίας του τὸ διάστημα, εἶχε φυλάξει τὰς ἐπιστολάς του. Ἡδύνατο νὰ εὖρεθῃ ἐρμηνεία ζωηροτέρα ἐκείνης ἣτις ἐγείνεν ἐπιτοπίως καὶ κατὰ πρώτην προσβολήν;

Ἡ πρώτη ἐπιστολὴ χρονολογεῖται ἐκ Μελίτης τὴν 2 Φεβρουαρίου 1844· ἐπιθυμοῦντες ὁμῶς ἀνυπομονῶς νὰ φθάσωμεν εἰς τὰς Ἰνδίας, σπεύδομεν, προστρέχοντες εἰς τὸ δικαίωμα τῶν δραματικῶν ποιητῶν, νὰ ὑπερπηδήσωμεν τὴν Αἴγυπτον χωρὶς νὰ διατρίψωμεν εἰς αὐτήν, καὶ νὰ μεταβῶμεν εἰς Βομβάην.

Ἐν μέσῳ δάτους φοινίκων κεῖται ἡ μεγάλη πόλις τῆς Βομβάης κατοικουμένη ὑπὸ 280,000 Ἰνδῶν καὶ Γουέβρων, ἡμιγύμων ἢ λευχειμόνων, κίτρινων, ἐχόντων βραχίονας καὶ πρόσωπα βεβαμμένα, καὶ φερόντων πολλὰς κεφαλαδέσμια κόκκιναν, λευκὰ, κίτρινα ἢ πράσινα. Γυναῖκες ἐπίσης ἡμίγυμοι ἢ ἀλλοκότως ἐνδεδυμένοι με λεπτότατα ὑφάσματα κόκκινα, λευκὰ, ἰάνθινα, καὶ καταπεφορτισμένοι με κοσμήματα χρυσοῦ καὶ ἀργυροῦ εἰς τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας, τοὺς βραχίονας, τὸν τράχηλον, τὴν μὴτην καὶ τὰ ὠτία, καθὼς καὶ με ἄνθη εὐωδέστατα εἰς τὴν κεφαλὴν· μικροὶ ναοὶ Ἰνδικοὶ πλήρεις εἰδώλων τερατομόρφων περικυκλούμενοι ὑπὸ φακρῶν (ἱερομονάχων) ἰσχυρῶν, ἐχόντων τοὺς ὄνυχας μακροὺς καὶ ἀγκύλους ὥς τοῦ αἵτου· γραῖαι ἀγριοπρόσωποι, με κόμην ἄτακτον καὶ λυτὴν, με ὀφθαλμοὺς βλοσυροὺς· ἀπέραντοι λίμναι ὅπου λούουσι τοὺς νεκροὺς, καὶ ὅπου ὑπάρχουσιν ἀδιακόπως σωροὶ ἀνθρώπων· ναῖσχοι σιωπηλοὶ τῶν Γουέβρων, θορυβῶδες παγόδι (ναοὶ) Ἰνδικαί· ὁσμὴ μόσχου πληροῦσα τὸν τόπον ὅλον, ὁσμὴ δύσφορος, προερχομένη ἀπὸ ἰκτίδων ὀνομαζομένων ὑπὸ τῶν Ἀγγλῶν *μοσχοπορικῶν*, αἵτινες βρίθου-

(1) Ταπροβάνην ὀνομάζουσιν ὁ Στράβων, ὁ Πτολεμαῖος καὶ ὁ Διονύσιος τὴν κατὰ τὰς Ἰνδίας μεγάλην νῆσον Ceylan, ὑποκειμένην σήμερον εἰς τοὺς Ἀγγλους. Σ. Μ.

(2) Ὡς ἂν ἔλεγον ὁ συγγραφεὺς ἀπὸ τοῦ καρυεῖου τῆς Ὀραίας Ἑλλάδος μέχρι τοῦ Πανσιλύπου, καὶ ἀπὸ τοῦ Πανσιλύπου μέχρι τῆς Ὀραίας Ἑλλάδος. Σ. Μ.

σιν εἰς τὴν πόλιν ὡς καὶ καθ' ὅλην τὴν Βαμβίην ἦχοι μουσικῆς βαρβάρου καὶ αἰωνίας, ἰδοὺ ἡ πρώτη ὄψις τῆς πόλεως. Περιερχόμενος εἰς τὰς ὁδοὺς, παρατηρεῖς συχνάκις, ὡς εἰς κλωβία περικεκυκλωμένα ὑπὸ ἐνὸς μόνου οὐράτου, πολλὰ φῶτα· ἐκεῖ τελοῦνται γάμοι Ἰνδοὶ τοὺς ὁποίους ἐκλαμβάνει τις ὡς γελωτοποιίας. Μειράκια δεκαετῇ ἢ δωδεκαετῇ γυμφούνται κοράσια πέντε ἢ ἕξ ἐτῶν. Εἶναι δλόγυμνα, καταπερφορτισμένα ὅμως μὲ δακτυλίδια καὶ μὲ ψέλλια, ἀλειμμένα μὲ χρῶμα κίτρινον, καὶ περιεστοχισμένα ὑπὸ πλήθους γυναικῶν ἢ ἀνδρῶν. Καί ποτὲ μὲν τὰ πλύνουσι, ποτὲ δὲ τὰ ἀλείφουσιν ἐκ νέου μὲ χρῶμα κίτρινον, καὶ ἄλλοτε προσφέρουσι πρὸς αὐτὰ νερὸν τὸ ὁποῖον κρατοῦντα εἰς τὸ στόμα ἐσφενδονίζουσι πρὸς ἄλληλα. Αἱ ἀθλιότητες αὐταὶ διαρκοῦσι τρεῖς καὶ τέσσαρας ἡμέρας κατὰ συνέχειαν ἐν μέσῳ ἀκατανόητου κρότου τυμπάνων καὶ λυρῶν, καὶ τῶν χρῶν τῶν βαγαδερῶν (χορευτριῶν).

ἄνδρας. Διευθύνθη ἁμέσως πρὸς τὸν σωρὸν ἐκεῖνον, ἐλκυσθεὶς ὑπὸ τοῦ ἐναρμονίου συνδυασμοῦ τῶν χρωμάτων μετὰ τῶν γλοερῶν φυτῶν καὶ δένδρων. Ἐν τὸς τῆς καλύβης ἐκάθητο μὲ πόδας ἐσταυρωμένους ἄνθρωπός τις ἔχων ἔμπροσθέν του κιβώτιον, ὅθεν ἀνέτρεν, ὡς διὰ τὰ τοὺς ἐπιθεωρήσῃ, σωροὺς κοσμημάτων καὶ ὑέλων πολυμόρφων καὶ πολυχρόων, πύλους, προσωπεῖα, ἐπωμίδας τριτμεγίστας, περιδέραια, ψέλλια, ὑπερμεγέθη καὶ τεράστια ἐνώτια, καὶ τα τοιαῦτα. Εἰς τὴν καλύβην ἐκεῖνην κατῴκει βαγιαδέρα Μαλαβαρίς μετὰ τῶν συντρόφων τῆς. Ἐννοεῖς ὅτι ἔσπευσα ἁμέσως νὰ τοὺς παραγγείλω νὰ παραστήσωσι κωμῳδίαν τινὰ τῇ ἐπαύριον εἰς τὸ ἴδιον ἐκεῖνο μέρος ἐπὶ ἀμοιβῇ δέκα ρουπιέδων. Τὴν ἐπιούσαν, ἀποποιήθεις στῶϊκώτατα τὸ ἀγγλικὸν γεῦμα τοῦ διοικητοῦ, ἀπῆλθον περὶ τὰς ἑπτὰ ὥρας πρὸς τὴν καλύβην, καὶ εὔρηκα ὅλα τὰ περίξ αὐτῆς πεφωτισμένα διὰ καρύων Ἰνδικῶν τεθειμένων ἐπάνω δοκῶν ἐκ κα-

Χορὸς δραματικὸς Μαλαβάρων.

Οἱ Ἄγγλοι δὲν ἐκτιμῶσι διόλου τὰς Τερψιχόρας αὐτὰς τῆς Ἰνδίας. Χθές, ἀξιωματικοὶ τινες τὰς κατεπτότησαν θελήσαντες νὰ χορεύσωσι στρόβιλον μὲ αὐτὰς ἀλλ' αὐταὶ ἐλυπήθησαν τοσοῦτον ὥστ' ἔπεσαν κλαίοντες κατὰ γῆς, καὶ ἐπέμενον νὰ ἀναχωρήσωσιν.

Ἄλλ' ἄς μεταβῶμεν εἰς τὴν νῆτον Ταπροβάνην· « Ἡ Κολομβία, ἣτις ὀνομάζεται πόλις, εἶναι ἀπεραντον δάτος ὅμοιον μὲ κῆπον. Κατοικεῖται δὲ ὑπὸ ἀναριθμήτου πλήθους Σγκαλίδων, Μαλαβάρων, Μαλαισιῶν καὶ Μάυρων ζώντων ὅλων εἰς καλύβας χαμηλὰς ὑπὸ τὴν πυκνοτάτην σκιάν δένδρων ξένων εἰς τοὺς εὐρωπαϊοὺς καὶ ὅτον ἐνδέχεται περιέρχων.

Πρὸ τινῶν ἡμερῶν περιφερόμενος εἰς τὸ δάτος παρετήρησα Μαλαβαρίδα χαιριστάτην, φοροῦσαν κόκκινα καὶ συνομιλοῦσαν πηλσίον καλύβης μὲ πολλοὺς

λάμου. Μὲ προσδιώρισαν νὰ καθίσω ἐπάνω δένδρου ἀνεστραμμένου, καὶ ἄνθρωποι γυμνοὶ, κρατοῦντες δαυλοὺς ἀνημμένους, ἀνεπέτασαν ἐνώπιόν μου πανίον λευκὸν ὅπισθεν τοῦ ὁποῖου συνηλθον οἱ ὑποκριταί. Εὐθύς ἤρχισαν νὰ κρούωσι τύμπανα καὶ κωδωνίσκους, καὶ τὸ πρὸ μικροῦ σιωπηλὸν καὶ ἔρημον ἐκεῖνο δάτος, κατεκλύσθη ὑπὸ πλήθους Ἰνδῶν. Σμήνη γυναικῶν καὶ παιδίων συρρέυσαντα ἐκάθησαν ἐπάνω φαθῶν, καὶ ἄνδρες ἄγριοπρόσωποι ἐγέμισαν τὰ μεταξὺ τῶν δένδρων διαστήματα, καὶ τὰς βαθείας ὁπὰς αὐτῶν. Τῆς νυκτερινῆς ταύτης σκηνῆς τὸ ἀποτέλεσμα μὲ κατέπληττεν, ἡ δὲ πένθιμος λάμψις τῶν δαυλῶν μ' ἐδείκνυε χιλιάδας προσώπων μὲ βλέμμα θελθιμμένον καὶ σκυθρωπὸν, μὲ χρῶμα πρασινοκίτρινον, καὶ μὲ κόμην μακράν. Ἡ φαντασία ὅμως, δευτέρα τῶν ὀφθαλ-

μῶν, ἐπέτα εἰς τὰ ἀπέραντα ἐκεῖνα δάση, εἰς τὰς ἀβά-
τους ἐκεῖνας ἐρήμους, ὅπου κατοικοῦσι μόνα τὰ τε-
ρατώδη θηρία τῶν τροπικῶν, τὰ ὅποια φαίνονται εἰς
ἡμᾶς τοὺς Εὐρωπαίους μυθώδη. Ὅτε κατεβιβάσθη τὸ
παραπέτασμα, (διότι δὲν ἀπεσύρθη ἀλλὰ κατεβιβά-
σθη) (1), οἱ ὀφθαλμοί μου κατεπλήχθησαν ὑπὸ τοῦ
πλοῦτου καὶ τῆς πολυτελείας τῶν κοσμημάτων, καὶ
ὑπὸ τῶν ἀλλοκότων μορφῶν ἢ σχημάτων. Παρίστα-
νετο ἀρχαῖος βασιλεὺς Ἰνδός, μεγαλοπρεπέστατος ἐπο-
τάς ἄλλας. Πρὸς τοῦτοις ὑπῆρχε καὶ ὑπουργὸς ἢ
στρατηγός, ραβδοφορῶν ἐπίσης, καὶ κωμικώτατος ἐν
δεδυμένος ὡς καὶ ὁ βασιλεὺς. Μετὰ τοὺτους ἤρχετο
γελοιοποιὸς προγαστῶρ εἰς τὸ ἄκρον καὶ βαθυπώ-
γων, ἄλλος τις φέρων γυναικεῖα, καὶ ὑποκρινόμενος
πρῶτον συζύγου τοῦ ὑπουργοῦ, καὶ τέλος νεανίας
παραδόξως πῶς ἐνδεδυμένος ὡς εἰδῶλον. Ὅλοι οὗτοι
οἷτινες παρίστανον ἐπεισόδιόν τι τῆς ἀρχαίας μυθο-
λογίας τῶν Ἰνδῶν, ἐχόρευον· αἱ δὲ κινήσεις τοῦ βα-

Ἱερεῖς Βούδδων.

λισμένος, μὲ πρόσωπον βεβαμμένον καὶ μὲ ράβδον εἰς
χειρας τὴν ὁποίαν ἔστρεφε πολλὰ παραδόξως, καθὼς
καὶ βασίλισσα, λαμποκοποῦσα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι
ποδῶν, καὶ λυγίζουσα τὰς χεῖρας, τοὺς πόδας, δλό-
κληρον τὸ σῶμά της μὲ ἀκατανόητον ταχύτητα καὶ
εὐστροφίαν ἦτον δὲ ἰσχυροτάτη καὶ ωραία, καὶ ἔψαλλε
μὲ φωνὴν τραχεῖαν καὶ στρηνὴν πάντῃ ἀσύμφωνον πρὸς
σιλέως ἦσαν ταχύτατοι καὶ γελοῖοι, ἀνδρικοὶ εἰς
ἄνθρωπον τρεοῦντα ἱμάτιον ποδῆρες καὶ πατριαρχι-
κόν. Ἡ φυσιογνωμία του ἦτον ζωηρὰ καὶ ἀκτινοβό-
λος, τὸ δὲ πρόσωπον βεβαμμένον διὰ χρώματος κι-
τρίνου σημαίνοντος μεγάλην καταγωγὴν, αὐτὸς δὲ
ἀπήγγελλε μὲ τόνον πολλὰ ἐμφαντικόν. Μὲ ὀφθαλ-
μοὺς ἀστραπηβόλους, μὲ σῶμα τρέμον καὶ κλονόμε-
νον, ὤμα ἐνίοτε πρὸς ἐμέ, καὶ ὅταν ἔφθανε πλησίον
μου ἔκλινεν ἐδαφιαίως τὴν κεφαλὴν καὶ μὲ ὠνόμαζε
ράτζα, ἦτοι μ' εἶδιδε τίτλον ἀπονεμόμενον ἐν γένει

(1) Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ἡ αὐλαία δὲν ἀπεσύρετο, ὡς
σήμερον ἐν Εὐρώπῃ, ἀλλὰ κατεβιβάζετο. Σ. Μ.

πρὸς ἐκείνους δαπάνη τῶν ὁποίων γίνεται ἡ παράστασις. Μετ' ὀλίγον παρουσιάσθησαν γυμνοὶ τινες ἄνδρες κρατοῦντες ῥάβδους, καὶ ξυλοφορτιζόμενοι μὲ πολλὴν εὐστοχίαν τοῦτο δὲ ἐσήμαινεν ἐπιδρομὴν βαρβάρων. Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἄλλος βασιλεὺς ἐνδεδυμένος ὡς καὶ ὁ πρῶτος, ἐφάνη αἰφνης φέρων οὐρανὸν ἐπὶ τῶν νώτων, καὶ πλῆθος ἄλλων πτερῶν τοῦ ἰδίου πτηνοῦ εἰς τὰς χεῖρας, μεθ' ὧν ἐκτύπει ὡς δαιμονίων ὅλον τὸν κόσμον. Ὁρᾶτε τὸ στέμμα τοῦ πρώτου βασιλέως καὶ ἐκάθητεν εἰς τὸν θρόνον του. Τότε ὅλοι τὸν ἐπροσκύνησαν. Μετὰ ταῦτα ἤλθε δερβίσης τις ἡ μάγος μεγαλόσωμος, γυμνός, φέρων πῖλον ὀξὺν καὶ περιδέσναια μεγάλα, τὸ δὲ πρόσωπον ἔχων ἐξωγραφισμένον μὲ ἱερογλυφικὰ κίτρινα.

διότι πολλάκις εἰς μέρη κατὰ τὸ φαινόμενον ἀπρόσιτα, κρύπτεται ναὸς μυστηριώδης ὅπου τελεῖται ὁ βουδδισμὸς (2) καθ' ὅλην τὴν ἀρχαίαν αὐτοῦ ἐπιστημότητα. Ἐκεῖ, ἐὰν ἡ φαντασία σου σὲ παρατύρῃ θέλεις ἀναβῆ διὰ στενωποῦ ἐλικοειδοῦς καὶ δυσβάτου, ὑπὸ πυκνόφυλλα δένδρα δι' ὧν δὲν διαπερᾷ πώποτε ὁ ἥλιος, καὶ φθάσει εἰς κλίμακα ναοῦ ἀγροίκου, ὅπου ἱερεῖς εὐπροσήμεροι καὶ πρᾶοι περιτετυλιγμένοι μ' ἐνδύματα κίτρινα, μὲ ὄψιν κιτρίνην, μὲ πρόσωπον βαρὺ, μὲ κεφαλὴν ἐξυρισμένην, ὡς καὶ μὲ σῶμα ἐπίσης ἐξυρισμένον, σὲ εἰσάγουσιν εἰς περίβολον σιωπηλόν, πλήρη σπανιωτάτων καὶ εὐωδιστάτων ἀνθέων, ὅπου βλέπεις διὰ τοῦ ἀσθενοῦς φωτὸς λύχνου, ἄγαλμα γιγαντιαῖον Βούδδα, ποτὲ μὲν ὄρθιον καὶ φθάνον μέχρι τῆς ὀροφῆς

Ἐσφίς τῆς Σελήνης.

Τέλος, περὶ τὴν δεκάτην καὶ ἡμίσειαν ὥραν τῆς νυκτός, ἀνεχώρητα, αὐτοὶ δὲ ἐξηκολούθησαν νὰ χορεύωσι, νὰ ψάλλωσι καὶ νὰ κρούωσι τὰ τύμπανά των διατελοῦντες ὅλον ἐν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ σφετεριστοῦ τοῦ θρόνου.

Μετὰ τὴν γελοίαν ταύτην παράστασιν ὁ ἐπιστολογράφος μᾶς μεταφέρει εἰς τελετὴν ἐκκλησιαστικήν οὐχ ἥττον περίεργον.

« Εἰς τὴν σκιερὰν ταύτην νῆσον, (τὴν Ταπροβάνην) τῆς ὁποίας ὁ ἀὴρ εἶναι πλήρης ἡλεκτρισμοῦ, ὁ οὐρανὸς ἀστράπτει πολλὰ συνεχῶς καὶ ῥίπτει λάμψιν παράδοξον ἐπάνω τῶν βουνῶν καὶ τῶν βράχων. Ἡ σιωπὴ τῶν τόπων ἐκείνων διακόπτεται πολλάκις ὑπὸ τῶν βροντῶν τῶν κεραυνῶν ὅταν πλησιάζωσιν αἱ θύελλαι τῆς ἡμετέρας, καὶ ὑπὸ τοῦ πενθήμου ταμιᾶμι (1) τῶν βούζων (ἱερέων) ἀντηχοῦντος κατὰ τὰ δάση

τοῦ ναοῦ, ποτὲ δὲ ἐξηπλωμένον ἀπὸ τῆς μιᾶς μέχρι τῆς ἄλλης ἄκρας. Οἱ φιλόξενοι οὗτοι ἱερεῖς, πλήρεις ἀγαθότητος εὐγενοῦς, σπεύδουσι νὰ σὲ προσφέρωσι βρώματα καθαρώτατα καὶ συγκεῖμενα ἐκ προϊόντων τῆς γῆς. Παιδιά ἀνατεθραμμένα εἰς τοὺς ναοὺς ἢ τὰ μοναστήρια ἐκείνα σὲ περιποιοῦνται μυριοτρόπως, τὰ μὲν σείοντα ῥιπίδια ἔμπροσθέν σου τὰ δὲ προσφέροντά σε ψυχρὸν νερόν, ἐνῶ ἄλλα ἀνάπτουσι πυρὰν, καὶ κατασκευάζουσι σιγάρα μὲ φύλλα πράσινα τὰ ὅποια κόπτουσι τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ἄλλα σὲ δίδουσι χαροκάλαμον ἢ ὁπώρας ὑπερμεγέθους τὰς ὁποίας οὐδὲ φαντάσθης ποτέ. Ἐν ἐξ αὐτῶν, παρατηρήσαντες ὅτι βρόστρυξ τις τῆς κόμης μου εἶχε μακρυνθῇ τῶν ἄλλων, ἀνέσυρε κτένιον ἀπὸ τοῦ θυλακίου του καὶ μὲ τὸ παρουσίατε μετὰ μεγίστης σοβαρότητος καὶ χωρὶς νὰ προσφέρῃ οὐδὲ λέξιν (παρατηρητέον ὅτι οἱ Σιγ-

(1) Ὁργανοὶ Ἀσιατικὸν ὡς μέγας δίσκος ἐκ μετάλλου, τὸ ὅποιον κρούμενον ἐκπέμπει ἤχον ὀξύτατον. Σ. Μ.

(1) Ὁρητικαὶ ἰδίως τῶν κατοίκων τῆς Ταπροβάνης. Σ. Μ.

καλίδες περιποιούνται πολὺ τὰς κόμας των καὶ τὰς φέρουσι πολλὰ μακράς). Ὅλα δὲ ταῦτα γίνονται μετὰ μεγίστης σιωπῆς, καὶ κοσμιότητος, καὶ εὐπρεπείας. Οἱ ἱερεῖς οὗτοι τῶν δατῶν διδάσκουσιν εἰς τοὺς μαθητάς των τὴν ἀγαθότητα καὶ τὴν μετριοφροσύνην, καὶ τοὺς καθιστῶσι γλυκεῖς καὶ πρᾶγες, ὡς εἶναι ὅλοι ἐν γένει οἱ Σιγκαλίδες. Οἱ κάτοικοι τῆς θαυμασίας καὶ ὠραιστάτης ταύτης νήσου ἔχουσι φυσιογνωμίαν εὐγενῆ, ἥθος γλυκὺ καὶ ἀφελές, σῶμα καθ' ὑπερβολὴν εὐρυθμον, ἀνάστημα ὑψηλόν, καὶ κόμην μελανὴν κυματίζουσαν ἐπὶ βράχως καὶ νώτων κιτρίνων, ἣ περιτυλισσομένην ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς καὶ διαχωριζομένην εἰς δύο πρὸς τὸ μέτωπον· τὰ ἱμάτια αὐτῶν εἶναι ἀπλούστατα, ἐκ πανίου λευκοῦ, ἐρυθροῦ ἢ πεποικιλμένου, καὶ περικαλύπτουσι χαριέντως τὰς δσφύς αὐτῶν.

Ἐνίοτε τὴν νύκτα, ἀσυνήθης τις ἤχος προσβάλλει αἰφνης τὰς ἀκοάς σου, ἤχος ἀπαίσιος καὶ ὀχληρὸς ὀργάνων βαρβαρικῶν· ὁ ἤχος οὗτος συνοδεύει παμπὴν ἐλεφάντων ἐστολισμένων καὶ μεταφερόντων ἀπὸ ἐνὸς εἰς ἄλλον ναὸν λείψανα τοῦ Βούδδα. Ὁ καπνὸς τῶν δαυλῶν διαδίδει ὅσμην γεκρικὴν. Μετ' ὀλίγον εὐρίσκεται ἐν μέσῳ τῆς νυκτερινῆς αὐτῆς λιτανείας, καὶ ὁ κρότος τῶν τυμπάνων καὶ τῶν κωδῶνων τοὺς ὁποῖους κινουσι τὰ κολοσσαῖα ἐκεῖνα ζῶα καταθορυβοῦσι τὴν κεφαλὴν σου. Μετὰ μικρὸν ὅμως νέον φῶς ζωηρότερον πλῆττει τὰς ὀψεις σου. Μεγίστανες ἐντόπιοι φέροντες λευκὰ ἐνδύματα μυθολογικά, προχωροῦσι μὲ βῆμα βραδὺ καὶ εὐρυθμον· ὁλόκληρος ἡ πομπὴ εἰσδύουσα ἐντὸς τοῦ δάσους γίνεται ἄφαντος, σὺ δὲ μένεις ἐκστατικὸς ὡς ἂν ἐβλεπες ὄνειρον. Ἄλλ' ἐνῷ προσπαθεῖς νὰ ἐνθυμηθῇς ἐὰν ὤνειρεύετο ἢ ἐὰν τῳόντι παριυρέθης εἰς τελετὴν οὐρανίαν, οἱ ἤχοι οἷτινες εἶχον ἀπομακρυνθῇ ἀκούονται ἐκ νέου. Ἡ πομπὴ ἐπιστρέφει πρὸς τὸν ναὸν, καὶ ὁ πρῶτος τῶν ἐλεφάντων ἀναβαίνει τὰς βαθμίδας τῆς κλίμακος διὰ νὰ ἐκδυθῇ τῶν ἱερατικῶν κοσμημάτων. Ἐπειδὴ ποτε πλῆθος ἀπειρον ἔφρασε τὴν εἰσοδὸν τοῦ ναοῦ, μὲ ἀνεβίβασαν ἐπὶ τοῦ ἐλεφάντος διὰ νὰ παρατηρήσω τὰ μυστήριά των. Ἴδον ἀρχαῖα κοσμήματα, ἀγροίκου μὲν ἀλλὰ περιέργου ἐργασίας, κατασκευασθέντα ὑπὸ βράτζαδων Ἰνδῶν, καθὼς καὶ τοὺς σωροὺς τοῦ χρυσοῦ δι' οὗ καλύπτεται ὁ ὁδοὺς τοῦ Βούδδα, ὁδοὺς ἱερὸς εὐρισκόμενος σήμερον εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἀγγλων. Λόχος ἀγρίων Μαλαισιῶν φυλάττει τὸν ὁδόντα τοῦτον, ἔτοιμος νὰ κατασπαράξῃ μὲ τὰς βράβδους του πάντα ὅστις ἤθελε τολμήσῃ νὰ προσκυνήσῃ αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον· διότι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔχει αὐτὸν εἰς τὴν ἐξουσίαν του εἶναι κύριος τῶν Σιγκαλίδων καὶ τῆς Ταπροβάνης. »

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΙΑΚΣΩΝ.

Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

Μετὰ τὴν γενεὰν τῶν μεγάλων τῆς ἀμερικανικῆς ἀνεξαρτησίας ἀνδρῶν, οὐδεὶς ἐπενήργησεν ἐπὶ τὰς τύχας τῆς Ὁμοσπονδου πολιτείας ὅσον ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων· ὑπῆρξεν ἄρα ὁ συνετώτερος τῶν πολιτῶν, ὁ κατανοήσας μᾶλλον τῶν ἄλλων τὰ ἀληθῆ τῆς ἰδίας πατρίδος συμφέροντα, καὶ μᾶλλον τῶν ἄλλων συντελέσας εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ταύτης εὐδαιμονίαν, εἰς τῆς

ἐλευθερίας καὶ τῆς τάξεως τὴν ἀποκατάστασιν; Ὅχι· ἀλλ' ἠγάπησεν αὐτὴν σφόδρα. Ἡ καρδία αὐτοῦ κατεφλέγετο ὑπὸ πατριωτισμοῦ ἀπολύτου, ὅπως ἄλλοι λατρεύουσιν ἐνθεομανῶς τὴν ἀπόλυτον μοναρχίαν· ἡ ἀγάπη ὅμως αὐτῇ ὑπῆρξεν ὑπερβάλλουσα, διότι, καταφρονήσας τὰ ἱερὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν δίκαια, τὸ δρεπόμενον πρὸς ταῦτα σέβας, ὑπέπεσεν εἰς σφάλμα ἀσυγχώρητον εἰς ἀνδρας πολιτικούς, ὡς ἐκθέτοντας οὕτω τὴν πατρίδα αὐτῶν εἰς ἀγῶνας καὶ καταστροφάς. Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ, αἱ Ἠνωμένοι πολιτεῖαι ἐξέκλιναν τῆς ὁδοῦ τὴν ὁποίαν εἶχε διαχαράξει ἡ πατρικὴ καὶ ἰσχυρὰ τοῦ Οὐασιγκτῶνος χεὶρ, καὶ ἀπεδύθησαν εἰς σταδίον μὲν νέον ἐνδόξου μέλλοντος ἀλλὰ πλήρες κινδύνων διὰ τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν τάξιν καὶ αὐτὴν τῆς πολιτείας τὴν σωτηρίαν.

Ὁ Οὐασιγκτῶν, καθὼς καὶ οἱ ἄλλοι οἱ καταστήσαντες μετ' αὐτοῦ τὴν ἀμερικανικὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ συσχεδιάσαντες τὸ δημοσποδικὸν σύνταγμα τοῦ 1789 ἔτους, οἱ Φραγκλῖνοι, οἱ Ἀδάμ, οἱ Μαδισόνις, οἱ Ἀμιλτόνες, εἶχον τὴν γαληνιαίαν καὶ ψυχρὰν ἀνατροπὴν δι' ἧς χαρακτηρίζεται ὁ ἀνώτατος βρετανικὸς πολιτισμός· ἐθεοποιοῦν τὸν νόμον. Δὲν εἶχον μὲν συστήσει ἀριστοκρατίαν κτηματικὴν, διότι, αἱ ἀπελευθερωθεῖσαι δεκαετίαι ἐπαρχίαι ἔπασχον ἔλλειψιν τῶν πρὸς τοῦτο ἀναγκαίων στοιχείων, (ἀμφιβάλλομεν δὲ ἐὰν, καὶ τοῦτου δοθέντος, ἤθελον παραδεχθῇ τὴν ἀρχὴν ταύτην), ἀπεδέχοντο ὅμως τὴν ἀριστοκρατίαν τῆς παιδείας, καὶ ἐδόξαζον ὅτι ἤθελε στερεωθῇ τὸ κράτος αὐτῆς δι' αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς φύσεως. Ἐρρόνουν ὅτι τὸ αὐθόρμητον καὶ ἐγκάρδιον σέβας, τὸ ἔμφυτον τοῦ δημοσίου συμφέροντος αἰσθημα, ἤρκουν μόνον νὰ ἀναθέσωσι δι' ἀνευφημίας εἰς τοὺς ἱκανωτέρους καὶ ἐναρετωτέρους τῶν πολιτῶν τὴν διεύθυνσιν τῶν κοινῶν, χωρὶς τῆς μεσολαβήσεως τῆς ὕλικης δυνάμεως, ἢ τῆς ἐπιβροχῆς τῶν μεγάλων διαδοχικῶν περιουσιῶν. Ἐφόσον δὲ ἐξωγογεῖτο ἡ καρδία αὐτῶν ὑπὸ συμπαθειῶν πρὸς τὸν λαὸν καὶ ἐπεθύμει εἰλικρινῆ καὶ εὐγενῆ δημοτικότητα, ἐπὶ τοσούτον ἀπεστρέφετο τὴν δημοκοπίαν. Ἐμίσουν ἐκ βάθους ψυχῆς τὴν κυβερνήσιν τοῦ ὄχλου, ἂν καὶ παρεδέχοντο τὴν γενικὴν σχεδὸν ψηφοφορίαν· ἀλλ' εἶπομεν ἤδη ὑπὸ ποίων ὑπέθετον ὅτι ἐμελλεν αὕτη ν' ἀντιπροσωπευθῇ. Ἀντεπολιτεύοντο εἰς τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἀρευκτον παρακολούθημα εἶχε, κατ' αὐτοὺς, τὴν τυραννίαν. Δὲν ἤθελον κατακτήσεις, πεπεισμένοι ὅτι γῆ ἴση κατὰ τὴν εὐρυχωρίαν τῆς δυτικῆς Εὐρώπης ἤρκει, ἐπὶ πολλῶν αἰῶνων διάστημα, εἰς ἔθνος μόλις τότε συγχείμενον ἐκ τεσσαρῶν ἑκατομμυρίων ψυχῶν. Ὅταν ὁ Ἰερφερσὼν, διὰ τῶν εἰρηνικῶν μέσων τῶν διαπραγματεύσεων καὶ διὰ χρημάτων ἀπέκτισε τὴν Λουϊζιάναν, ἀπαραιτήτως ἀναγκαίαν πρὸς συμπλήρωσιν τῆς ἐπικρατείας, δὲν παρουσιάσθη ὡς τροπαιοῦχος ἀναβαίνων τὸ Καπιτώλιον, ἀλλ' ἐζήτησεν ἐπικύρωσιν.

Ὁ στρατηγὸς ὅμως Ἰάκσων, λαβὼν πάντῃ διάφορον ἀγωγὴν, προσβληθεὶς ἐκ νηπιότητος ὑπὸ ἀλλοίων ἐντυπώσεων, ὑποκύψας... ὅχι, ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος δὲν ὑπέκυπτεν, ἀλλὰ κλίνων ἐκ φύσεως πρὸς ἑξεῖς ἀντιθέτους, θέλησιν ἔχων σιδηρᾶν, κάτοχος τῶν προτερη-

μάτων καθὼς καὶ τῶν ἐλαττωμάτων δι' ὧν τὰ πλή-
θη ἀξιοῦσι νὰ στολιζονται ὅλοι οὓς λατρεύουσιν, ἐν-
θερμος, περιπαθὴς ὅσον οἱ προκάτοχοί του ἦσαν μέ-
τριοι καὶ συνετοί, δὲν ἐδύνατο νὰ βαδίσῃ εἰς τὰ ἔχνη
τῆς πολιτικῆς ἐκείνης. Ἀς εἰπώμεν πῶς ἐκληρονό-
μησε τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν, καὶ πῶς διεχειρίσθη
αὐτήν.

Ὁ στρατηγὸς Ἀνδρέας Ἰάκσων ἐγεννήθη τὴν 15
μαρτίου 1767. εἰς τὴν μεσημβρινὴν Καρολίαν, ὑπὸ
ἀποίκου Ἰρλανδοῦ ἀποδάντος πρὸ δύο ἐτῶν εἰς Καρ-
λεstown, καὶ μετ' ὀλίγον ἀποθανόντος. Ἡ χήρα, ἐπι-
θυμούσα νὰ ἐναγκαλισθῇ ὁ υἱὸς αὐτῆς τὸ ἱερατικὸν ἐ-
πάγγελμα, ἔβαλεν αὐτὸν εἰς σχολεῖον ὅπου ἐδιδάχθη
ἀρχὰς τινὰς τῆς φιλολογίας. Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ
τούτῳ, ἐξεβράχην ὁ ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμος. Δεκα-
τετραετὴς ἐστὶ ὁ νέος Ἀνδρέας μετέβη εἰς τὸ ἀμερικαν-
ικὸν στρατόπεδον μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ, καὶ μετ' ὀλίγον
ἠχημαλώτισθη. Ἀξιοματικὸς τις Ἀγγλος διέταξεν
αὐτὸν νὰ καθαρίσῃ ὑποδήματα, ἀλλ' ὁ Ἀνδρέας δὲν
ὑπῆκουσεν εἰπὼν ὅτι ἦτο στρατιώτης καὶ ὄχι ὑπη-
ρέτης. Ὁ Ἀγγλος ἐπέμεινε, καὶ ὁ Ἰάκσων ἐπίσης·
ἐὰν δὲ πρέπη νὰ πιστεύσωμεν τὰ τότε διαβρυλληθέν-
τα, ὁ ἀξιοματικὸς θυμωθεὶς κατέφερεν εἰς αὐτὸν διὰ
τῆς σπάθης πληγὴν ἀκίνδυνον. Ἀνακτήσας τὴν ἐλευ-
θερίαν αὐτοῦ δὲν ἠθέλησε νὰ γείνη ἱερεὺς, καὶ χωρὶς
νὰ συμβουλευθῇ τὰς ἰδίας κλίσεις εἰσῆλθε περὶ τὸ 18
ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ εἰς τὸ δικηγορικὸν στάδιον.
Τὸ 1788 ὠνομάσθη γενικὸς εἰσαγγελεὺς, τὸ 1796,
μέλος τῆς συντακτικῆς συνόδου τῆς συνταξίας τὸ
πολίτευμα, καὶ τὸ 1797 Γερουσιαστής. Ἀλλὰ παραι-
τηθεὶς ἐκουσίως μετὰ δύο ἔτη διωρίσθη μέλος τοῦ ἀνω-
τάτου δικαστηρίου τοῦ Τεννεσὺ, ἀπὸ τοῦ ὁποῦ πα-
ρητήθη ἐπίσης τριακονταετῆς ἤδη ὢν. Ἐνησχολήθη
δὲ εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν αὐτοῦ διορισθεὶς
συγχρόνως στρατηγὸς τῆς πολιτοφυλακῆς.

Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ἔζησε τότε ὅπως ἔζων οἱ
πλεῖστοι τῶν κατοίκων τῶν μεσημβρινῶν ὀρίων τῆς
Ὁμοσπονδου πολιτείας. Ἐκτεθειμένοι εἰς τὰς ἀεν-
νάους ἐπιδρομὰς τῶν Ἰνδῶν, οἵτινες δὲν εἶχον ἐτι ἀ-
ποδιωχθῇ πέραν τοῦ Μισισίππυ, οὐδ' ἐπέτρεπον εἰς
τοὺς λευκοὺς νὰ κόπτωσι τὰ δάση ὅπου ἔζων θηρεύον-
τες, ἡναγκάζοντο νὰ φέρωσιν ὅπλα, καὶ ὡς ἀτρόμη-
τοι μὲν, σκληροὶ ὅμως καὶ ἀδυσώπητοι σκαπανεῖς, νὰ
συλλαμβάνωσιν αἰσθήματα ἀγρίας ἀνεξαρτησίας. Αἱ
μέχρι θανάτου μονομαχίαι ἦσαν σύννηες καὶ κοινὸν
μέσον ἀναψυχῆς. Μετὰ γενναϊότητος ἀκατασχέτου,
μετὰ φρονήματος ἐπηρεμένου, φιλυπόπτου καὶ ἀκατα-
δαμάστου, ὁ ἐπιτήδειος καὶ νευρώδης Ἰάκσων διεκρί-
θη πάντοτε εἰς τὴν πάλιν ταύτην. Ἐνθυμοῦνται εἰ-
σέτι ἐν Ἀμερικῇ τὴν κατὰ τὸ 1813 μετὰ τοῦ συν-
ταγματάρχου Βέντωνος μονομαχίαν. Ὁ συνταγμα-
τάρχης ἐπεκαλέσθη τὴν δικαιοσύνην κατὰ τοῦ ἀντι-
πάλου ὀνομάσας αὐτὸν δολοφόνον δι' ἐπιστολῆς τὴν
ὁποίαν ἑκατοντάκις ἐδημοσίευσεν ὁ τύπος.

Κρίνομεν περιττὸν νὰ διηγηθῶμεν τὰ περὶ τούτου·
λέγομεν μόνον ὅτι, ἐὰν ποτε συνέβαινεν εἰς τὴν Εὐ-
ρώπῃν μονομαχία τοιαύτη, ὅπου νὰ ῥιφθῇ τοσοῦτος
ἀριθμὸς βολῶν, νὰ σπινθηροβολήσῃ τσοάνκις ξίφη,
νὰ δολῶσι τόσαι πληγαί, νὰ ἐπέλθῃ διὰ χειρῶν συμ-
πλοκή μετὰ τοῦ συνταγματάρχου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ

αὐτοῦ ἐξ ἑνὸς, καὶ τοῦ στρατηγοῦ καὶ δύο φίλων
αὐτοῦ ἀφ' ἑτέρου, ἡ μονομαχία ἦθελεν ἀφεύκτως δι-
κασθῇ ὑπὸ τῶν δικαστηρίων, καὶ θεωρηθῇ ὡς περι-
φημοτάτη δικολογία. Καὶ ἐν τοσοῦτῳ ὁ δικαστὴς
ὅστις κατῴκει εἰς τὴν αὐτὴν οἰκίαν ὅπου καὶ ὁ Βέν-
των, ὄχι μόνον δὲν ἐταράχθη ἀλλὰ καὶ ὑπεκρίθη
ἀγνοίαν. Ἐνώπιον ἀνδρῶν ἐπισήμων ἡ δικαιοσύνη
ὑπεχώρει. Τοιαῦτα ἦσαν τὸν καιρὸν ἐκείνον τὰ ἦθη
τοῦ Τεννεσὺ. Παρατηρητέον δὲ ὅτι μετὰ τὰς πρώτας
ὁρμὰς τῆς ἀγανακτήσεως, ὁ Συνταγματάρχης Βέν-
των, ἀμνηστικός, καὶ λησμονήσας τὰ παρελθόντα,
κατέστη ὁ πλέον ἀτρόμητος ὑπερασπιστὴς τῆς πο-
λιτικῆς τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκσωνος, ὅτε οὗτος ἀνεδεί-
χθη πρόεδρος. Τὰ ἀνήκουστα αὐτὰ ἦθη, ἀγρίων μάλ-
λον καὶ ἀνθρωποφάγων ἢ πεπολιτισμένων ἀνθρώπων,
ἦσαν πολλάκις μεμιγμένα μετὰ αἰσθημάτων φιλο-
φροσύνης καὶ προσηθείας. Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων εἶχε
μέγαν ἀριθμὸν φίλων τοὺς ὁποῖους ἡγάπα καὶ ὑφ' ὧν
ἡγαπάτο. Ἡ πρὸς τὴν ἰδίαν σύζυγον κλίσις αὐτοῦ
ἦτο σπανία. Εἰς τοὺς νεωτέρους τόπους οἱ χαρα-
κτῆρες αὐτοὶ δὲν εἶναι παράδοχοι, καὶ ἐνίοτε συσσω-
ρεύονται εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ ἄτομον ἦθη εἰκοσιν ἄλ-
λεπαλλήλων αἰῶνων τῆς ἀρχαιότητος.

Ὁ ἀπὸ τοῦ 1812 μέχρι τοῦ 1815 ἔτους πόλεμος
ἐγένεεν ἀφορμὴ νὰ ἀναπτύξῃ ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων
ἐπὶ ἄλλης τινὸς σκηνῆς τὸν πρὸς τὴν πάλιν ἔρωτα,
τὴν πρὸς τὰς μάχας ῥοπὴν αὐτοῦ. Δι' ἡμισείας μό-
νον δωδεκάδος φρεγατῶν, αἱ Ἠνωμένοι πολιτεῖαι ἐτόλ-
μησαν ν' ἀντιταχθῶσιν εἰς τὴν πρώτην ναυτικὴν δύ-
ναμιν τῆς οἰκουμένης διὰ νὰ σώσωσι τὴν ἀρχὴν τῆς
ἐλευθερίας τῶν θαλασσῶν. Οἱ Ἀγγλοὶ παρέλαβον
πρὸς βοήθειαν τοὺς Ἰνδοὺς. Ἡ φυλὴ τῶν Κρίκων εἶχε
κυριεύσει δι' ἀπάτης τὸ φρούριον Μίμμς κείμενον εἰς
Μισισίππυ. Κατὰ τὴν συνθήκην αὐτῶν, καὶ καθὼς
ὁ Κούπερος περιέγραψε, κατέσφαξαν καὶ ἄνδρας,
καὶ γυναῖκας καὶ παιδιὰ. Ἀλλ' ὁ Ἰάκσων κατεδίωξεν
αὐτοὺς μετὰ πολλῆς ζέσεως καὶ δραστηριότητος, ἐνί-
κησε κατὰ κράτος τοὺς ἐχθροὺς, ἐδεκάτευσεν,
ἐξωλόθρευσεν αὐτούς. Περὶ τὰ τέλη τοῦ 1814 ὠνομά-
σθη διοικητὴς τῶν ἐν τῇ νέᾳ Αὐρηλία στρατευμάτων,
ὅπου ὑπετίθετο ὅτι ἐμελλον ν' ἀποβιβασθῶσι προσε-
χῶς οἱ Ἀγγλοὶ. Τὸ μέρος ἐκεῖνο ἦτο ἐπικινδυνω-
δέστατον, καὶ ἡ Ἀγγλία ἐπεθύμει νὰ ἐκπορθῇ μίαν
τῶν πρώτων ἐμπορικῶν καὶ στρατιωτικῶν τοῦ κόσ-
μου τοποθεσιῶν. Καὶ τῶντι, στόλος Ἀγγλικὸς,
φέρων ἐννέα ἕως δέκα χιλιάδας στρατιωτῶν πολεμη-
σάντων εἰς τὴν Ἰσπανικὴν χερσόνησον ὑπὸ τὸν Οὐε-
λιγκτῶνα, ἐνεφανίσθη τὴν 14 δεκεμβρίου περὶ τὴν
νέαν Αὐρηλίαν, καὶ ἐκυρίευσεν τὸν ἐκεῖ Ἀμερικανικὸν
στολίσκον. Τὴν 23 εἰσεχώρησεν εἰς Μισισίππυ, κα-
τέναντι τῶν πεφοβισμένων κατοίκων τῆς πόλεως, καὶ
τὴν 8 Ἰαννουαρίου, ἡμέραν ἔνδοξον, συνήφθη μάχη.
Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων, ὅστις εἶχε μόλις πέντε χιλιά-
δας στρατιωτῶν, ἀξιολόγων μὲν μαχητῶν, ἀγυμνάων
ὅμως, ἐχαρακώθη ὅπισθεν χανδάκων καὶ προμαχώνων
κατεσκευασμένων, ὡς λέγεται, ἐκ παλλῶν βάμβακίου.
Οἱ Ἀγγλοὶ, ἐφορμήσαντες κατ' αὐτῶν, ἀπῆντησαν
εὐστοχον καὶ φονικὸν πῦρ καὶ μετ' ὀλίγον κατετροπώ-
θησαν. Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ὁ στρατηγὸς Ἰάκ-
σων, ὁ τυχοδιώκτης τῆς δυτικῆς Ἀμερικῆς, κατέστη

διάσημος, καὶ ἀπῆλause μεταξύ τῆς δημοκρατίας λατρευούσης πάντοτε τὴν στρατιωτικὴν δόξαν, ἀπέραντον δημοτικότητα.

Κατὰ τὴν ἐκστρατείαν ὅμως ἐκείνην ἀπέδειξε πόσον ὀλίγον ἐσέβετο τοὺς νόμους ὁσάκις ἀντέβαινον εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ πάθη ἢ παρέλυσον τὴν θέλησιν αὐτοῦ. Πρὸ τῆς μάχης ἐστρατολόγησε διὰ τῆς βίας τοὺς δυναμένους νὰ φέρωσιν ὅπλα, καὶ διέκοψε τὰς συνεδριάσεις τῆς ἐν Λουϊζιάνῃ βουλῆς τῶν ἀντιπροσώπων. Μετὰ δὲ τὴν νίκην, ὅταν οἱ Ἀγγλοὶ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν, ὀλίγας ἡμέρας πρὸ τῆς ἐπισήμου διακηρύξεως τῆς εἰρήνης, ἀλλ' ἐνῶ ἦτο γνωστὸν ὅτι εἶχεν υπογραφῆθαι, θέλων, διὰ τὰ ἐνδεχόμενα, νὰ μὴ ἀπολυθῇ ὁ στρατός, ἐξηκολούθει νὰ διατηρῇ τὴν ἀπαγόρευσιν τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιβάλῃ δι' ἡμερησίας διαταγῆς· εἰς τὰς ἐφημερίδας, τοῦ νὰ μὴ γράφωσι τι ἀναγόμενον ἀμέσως ἢ ἐμμέσως εἰς τὸν στρατόν. Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ταχυδρόμος τῆς Λουϊζιάνης ἐδημοσίευσεν ἄρθρον ἀντικείμενον εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην, ὁ ἐκδότης συνελήφθη καὶ μετεφέρθη εἰς τὸ στρατόπεδον. Μαθὼν ὅτι συντάκτης τοῦ ἁρθροῦ ἦτον ὁ Κ. Λουαλλιέρος, ἀντιπρόσωπος, διέταξεν ἀμέσως καὶ τούτου τὴν κράτησιν. Ὁ Κ. Χῶλ, δικαστής, ἠναντιώθη θελήσας νὰ σώσῃ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ βουλευτοῦ· ἀλλ' εὐθὺς συνελήφθη καὶ οὗτος καὶ ἀπεδιώχθη ἐκτὸς τῆς πόλεως. Ὅταν ὅμως μετὰ δύο ἡμέρας διεκηρύχθη ἐπισήμως ἡ εἰρήνη, ὁ Κ. Χῶλ, ἀναλαβὼν ἐξουσίαν, κατεδίκασε τὸν στρατηγὸν εἰς πρόστιμον χιλίων δολλαρίων, ἢ ἐξ χιλιάδων δραχμῶν.

Αἱ κατὰ τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας καὶ κατὰ τῶν δικαστῶν συνοπτικαὶ αὐταὶ δίκαι, δὲν ἐσκανδάλισαν τὴν κοινὴν γνώμην. Ἐφαίνετο ὅτι ἡ ἀρκυρία Ἀμερικὴ, βαρυνθεῖσα τὰς ψυχρὰς ἀρετὰς τῶν ἡρώων τῆς ἐπαναστάσεως, εἶχεν ἀνάγκην ἄλλου εἶδους μεγάλων ἀνδρῶν διὰ νὰ θαυμάσῃ καὶ λατρεύσῃ αὐτοὺς. Ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων εὗρε τὸ μυστήριον τοῦ νὰ γοητεύσῃ τὴν δημοκρατίαν· τὸ μέσον δὲ τοῦτο ἦτο τὸ ἐθνικὸν φρόνημα. Εἶναι δύσκολον νὰ φανῇ τις πλέον ἀγέρωχος ἀφ' ὅσον ἐδείχθη αὐτὸς πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν Ἰνδῶν, καὶ πρὸς τὰς Ἰσπανικὰς τῆς Φλωρίδας Ἀρχάς. Αἱ περὶ τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς ἰδέαι αὐτοῦ, τὰς ὁποίας τότε πρῶτον ἀνέπτυξεν, ἦσαν τῶν ὁριζουμένων! Παρατηρήσας ὅτι ὁ λιμὴν τῆς Πενσακόλης, λιμὴν τῶν λαμπρῶν, — πρᾶγμα σπάνιον εἰς τὴν Μεξικὴν — ἦτον χρησιμώτατος εἰς τὰς Ἑνωμένας πολιτείας, ἐκυρίευσεν αὐτόν, προφασισθεὶς ὅτι οἱ Ἰσπανοὶ συνεβοήθουν τοὺς Ἀγγλοὺς καὶ τοὺς Ἰνδοὺς, χωρὶς νὰ κηρύξῃ τὸν πόλεμον εἰς τὴν Ἰσπανίαν, καὶ χωρὶς νὰ λάβῃ τοιαύτην ἀδειαν ὑπὸ τοῦ Οὐασιγκτῶνος. Μόλις ἐνευσε νὰ γράψῃ πρὸς τὸν παραιοθεντὰ διοικητὴν Ἰσπανὸν τὰ ἐφεξῆς·

« Διὰ νὰ πιστεύσῃς ὅτι ἔχω διπλωματικὴν ἐντολὴν νὰ διαπραγματευθῶ μετὰ σοῦ, πρότμεινον νὰ μάθῃς αὐτὸ ἀπὸ τοῦ στόματος τῶν κανονίων μου. »

Τρία ἔτη μετὰ τὴν ἐν Γάνδῃ διομολογηθεῖσαν εἰρήνην, ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ὠνομάσθη ἀρχηγὸς μιᾶς τινος ἐκστρατείας κατὰ τῶν παρὰ τὴν Φλωρίδα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Φλωρίδι Ἰνδῶν, καὶ ἐξετράπη εἰς φρικώδεις ὁμότητες. Δύο ἔμποροι Ἀγγλοὶ, Ἀμ

βριστερ καὶ Ἀρβυθωντ, συνελήφθησαν ὡς λαβόντες δὴθεν σχέσεις μετὰ τῶν Ἰνδῶν. Ὁ στρατηγὸς διασχυρίσθη ὅτι ἦσαν προδόται καὶ τοὺς παρέπεμψεν εἰς πολεμικὸν δικαστήριον, τὸ ὁποῖον τὸν μὲν πρῶτον κατεδίκασεν εἰς θάνατον, τὸν δὲ δεῦτερον ἀπέλυσεν· ὁ Ἰάκσων ὅμως διέταξεν αὐθαιρέτως νὰ φονευθῇ καὶ ὁ ἀθωωθείς! Θεωρήσας καλὸν νὰ κατακτήσῃ τὴν Φλωρίδα, τὴν ἐκυρίευσεν χωρὶς ἀδείας, καὶ χωρὶς νὰ δοθῇ ἡ ἐλαχίστη ἐκ μέρους τῶν Ἰσπανῶν ἀφορμή.

Μετὰ τὸν δεῦτερον τοῦτον πόλεμον, ὁ στρατηγὸς Ἰάκσων ἐνεφανίσθη τὸ πρῶτον ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς. Ὁ πρόεδρος Μονρόε καὶ οἱ σύμβουλοί του, μὴ τολμῶντες ν' ἀποδοκιμάσωσι παρῆρσιαν τὴν διαγωγὴν αὐτοῦ ἐστοχάσθησαν ν' ἀπομακρύνωσιν αὐτόν τῆς Ἀμερικῆς ἀναθέτοντες εἰς αὐτόν πρεσβευτικὰ καθήκοντα, καὶ στέλλοντες εἰς τὴν Γαλλίαν· βεβαιούται ὅμως ὅτι, ἐρωτηθεὶς περὶ τούτου ὁ Ἰεφερτὼν ἀπεκρίθη ὅτι, ἐὰν σκοπὸς τοῦ προέδρου ἦτο νὰ κηρυχθῇ πόλεμος, πρὸ τῆς παρελῦσεως μάλιστα τριῶν μηνῶν, μετὰ τῶν Ἑνωμένων πολιτειῶν καὶ τῆς Γαλλίας, τὸν σκοπὸν τοῦτον ἤθελεν ἐπιτύχει ἀφύκτως στέλλων τὸν Ἰάκσωνα πρέσβυν εἰς Παρισίους. Προέτειναν ἀκολούθως πρὸς αὐτόν τὴν ἐν Μεξικῷ πρεσβείαν ὅπου ὁ Ἰτουρβιδ εἶχεν ἀναγορευθῇ αὐτοκράτωρ· ἀλλ' αὐτὸς ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἤθελε νὰ λάβῃ σχέσεις μετὰ τυράννων. Ἐν τοσούτῳ ἡ Συνέλευσις ἐνέκρινε τὰς παρανόμους πράξεις τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν τελευταίαν αὐτοῦ ἐκστρατείαν· ἔκτοτε ἤρχισεν ἡ ἀντιζήλια αὐτοῦ πρὸς τὸν Κλαί, ὅστις ἐκηρύχθη μετὰ καιρὸν ἐφάμιλλος αὐτοῦ διὰ τὴν προεδρείαν. Ὁ τελευταῖος οὗτος, γνωστότατος διὰ τὴν παιδείαν καὶ τὰς πρὸς τὴν πατρίδα ὑπηρεσίας, ὑπεστήριξε τὰς ὑποβληθείσας εἰς τὴν σύνοδον τῶν πληρεξουσίων, τῆς ὁποίας ἦτο μέλος περιβλεπτον, προτάσεις, ἀφορώσας τὴν κατάκρισιν τῆς κατὰ τὴν Φλωρίδα διαγωγῆς τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκσωνος· « ἄς προσέξωμεν, εἶπε, μὴ ἐπικυρώσωμεν διὰ τῆς σιωπῆς τὴν ὑπὸ στρατιωτῶν φανεράν καταπάτησιν τῶν νόμων. » Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Ἰάκσων ἐφθασεν εἰς τὴν πρωτεύουσάν, καὶ ὁ Κ. Κλαί ἔσπευσε νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτόν διὰ νὰ βεβαιώσῃ ὅτι, ἐκπληρῶν καθήκοντα φύλακος τῶν νόμων, δὲν ἐσκόπευε νὰ ἐλαττώσῃ τὴν πρὸς τὸν νικητὴν τῆς νέας Αὐρηλίας ὑπόληψιν, καὶ νὰ διακόψῃ τὰς μετ' αὐτοῦ σχέσεις. Ὁ στρατηγὸς ὅμως ὄχι μόνον δὲν ἀνταπέδωκε τὴν ἐπίσκεψιν ἀλλὰ καὶ συνέλαβε κατ' αὐτοῦ ἐχθραν τὴν ὁποίαν ἐξήγησε πολλάκις δι' ἐκφράσεων τραχειῶν, ἀποτόμων, καὶ ὕβριστικῶν. Κατὰ τὸ 1844, ὅτ' ἐπρόκειτο περὶ τῆς ἐκλογῆς τοῦ Προέδρου, ὁ Ἰάκσων ἐξηκόντισε δι' ἐπιστολῶν κατὰ τοῦ ἐνδόξου υἱοῦ τοῦ Κεντουκὴ βαναύσουσιν συκοφαντίας. Ἐνόσω δὲ διήρκουν αἱ συζητήσεις τῆς Συνελεύσεως περὶ τῆς κατὰ τὴν Φλωρίδα διαγωγῆς τοῦ στρατηγοῦ, δὲν ἔπαυσε τοῦ νὰ καταφέρεται κατὰ τῶν πληρεξουσίων τῶν κατακρινόντων αὐτήν. Μετὰ μεγίστης δυσκολίας, κατωρθώθη τὸ νὰ μὴ ἐπιχειρήσῃ πράξεις βιαιᾶς κατ' αὐτῶν, καὶ, χάριν τῆς κατὰ τὴν νέαν Αὐρηλίαν νίκης αὐτοῦ, αἱ περὶ κατακρίσεως προτάσεις ἀπερρίφθησαν.

Κατὰ τὸ 1824, ἐπρόκειτο νὰ ἐκλεχθῇ πρόεδρος ἀντὶ τοῦ Κ. Μονρόε. Πολλοὶ ἐκ τῶν τῆς δημοκρα-

τικῆς μερίδος ἐκήρυξαν ἴδιον υποψήριον τὸν στρατηγὸν Ἰάκωννα. Δὲν ἤρουντο μὲν τὰς ἐλλείψεις τοῦ χαρακτῆρος, τὴν κλίσιν πρὸς τὰς συνοπτικὰς καὶ προχειροὺς δίκας, καὶ τὸ μικρὸν πρὸς τὴν νομιμότητα σέβας αὐτοῦ. ἐνόμιζον ὁμῶς ὅτι, διὰ τὰ κατὰ τὴν νέαν Αὐρηλίαν τρόπαια τοῦ στρατηγοῦ, ἤθελον βροθῇ πολλὰ ψῆφοι ὑπὲρ αὐτοῦ. Αἱ πολιτικαὶ μερίδες ἀποβλέπουσι πρὸ πάντων εἰς τὴν ἐπιτυχίαν, καὶ ἡ ἐπιτυχία κατὰ τὸ ζήτημα τῆς ἐκλογῆς τοῦ Ἰάκωννος ἦτο βεβαία. Ἡλπιζον δὲ προσέτι ὅτι, ἄγνωσθαι τὰ διοικητικὰ, ἤθελε κυβερνᾶσθαι ὑπὸ τῶν φίλων τῶν συντρεξάντων τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ. Τέσσαρες ἦσαν οἱ διαγωνισθέντες, καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων αὐτὸς ἔλαβε πλειοτέρας ψήφους. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεὶς ἔτυχε τῆς νομίμου πλειοψηφίας, ἡ βουλή τῶν ἀντιπροσώπων, ἀνηγόρευσε τὸν κ. Ἀδάμ. Κατὰ τὴν ἀκόλουθον ὁμῶς ἐκλογὴν, ἐνίκησεν ὁ στρατηγός, καὶ τὴν 4 Μαρτίου 1829 ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους.

Ἐπὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ πολλὰ ζητήματα ἐλύθησαν, καὶ τινὰ μάλιστα πολλὰ εὐστόχως. Ὁ στρατηγὸς εἶχε μεταξὺ τῶν φίλων αὐτοῦ πολλοὺς ἐμπείρους καὶ ἱκανούς· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος, καὶ τοι μικροῦ πνεύματος καὶ μικροτέρας παιδείας, διεκρίνετο, ἐνόσω δὲν ἡρεθίζοντο τὰ πάθη αὐτοῦ, διὰ μεγάλης εὐθύτητος νόος. Ὡς ἀρχηγὸς κυβερνήσεως εἶχε προτέρημα τι τὰ μέγιστα ἐπωφελὲς ἐνήργει, ὅτι ἀπεφάσιζε.

Τὴν 4 Μαρτίου 1833 ἀνεδείχθη καὶ δευτέρου Προέδρος. Κατὰ τὴν πρώτην περίοδον, πολλοὶ τῶν φρονίμων αὐτοῦ φίλων ἀνεχαίτισαν διὰ συμβουλῶν τὰ πάθη αὐτοῦ τὰ ὅποια ἐγαλινώγησε καὶ ὁ ἴδιος. Ἀμ' ἀναλαβὼν τὴν ἐξουσίαν, ἐξέφρασεν ἐπὶ διαφόρων ἀντικειμένων τὰς ἀμέτρους τῶν δημοκρατῶν δοξασίας, καὶ παρένειρεν εἰς τὰ διαγγέλματα ἰδέας ριζοσπαστικὰς, αἵτινες, κατὰ θεωρίαν μὲν ἦσαν παράλογοι, εἰς δὲ τὴν ἐφαρμογὴν ἤθελον ἀποθῆαι θάλασσαν. Ἐκηρύχθη ὁπαδὸς τῆς θεωρίας τῆς περιτροπῆς, καθ' ἣν, ἐπειδὴ ὅλοι σχεδὸν οἱ πολῖται εἶναι δεκτοὶ εἰς τὰ δημόσια ἐπαγγέλματα, πρέπει ὅλοι, ἢ ὅσον ἐνεστὶν οἱ πλείστοι νὰ περιέρχονται εἰς αὐτά.

Ἀλλ' ἐν γένει αἱ πράξεις αὐτοῦ ὑπῆρξαν ἀξέιπαι καὶ ὅχι ἐλλειπεῖς μετριοπαθείας. Ἐπὶ τῆς δευτέρας προεδρείας, ἀφῆθη εἰς ὅλην τῆς ἰδιοσυγκρασίας αὐτοῦ τὴν δρμήν· ἡ περίοδος αὕτη εἶναι κυρίως ἀξιοσημείωτος διὰ τὸν κατὰ τῆς Τραπεζῆς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν πόλεμον, καὶ τὸ πρὸς τὴν Γαλλικὴν κυβέρνησιν ἀπότομον διάγγελμα περὶ τοῦ δανείου τῶν 25 ἑκατομμυρίων.

Ἡ κατὰ τῆς Τραπεζῆς πάλιν εἶχεν ἀρχίσαι ἀπὸ τοῦ 1832, ἀλλ' ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων. Ἀναμολχλεύσας τὸν σωφὸν τῶν δημοκρατικῶν αὐτοῦ θεωριῶν, ἀνεκάλυψε μίαν, δοκιμασθεῖσαν ἤδη δυστυχῶς, καθ' ἣν τὸ κατὰ τὴν τούτου δὲν ἐδύνατο νὰ ὑπάρχῃ συνταγματικῶς· ἐπομένως δὲν ἐπεκύρωσε τὸ παρά τῶν δύο βουλῶν ἐγκριθέν νομοσχέδιον περὶ παρατάσεως ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη τοῦ προνομίου τῆς Τραπεζῆς. Μετὰ δὲ τὴν δευτέραν ἐκλογὴν, ἐγείνεν ἐχθρικώτερος καὶ ὑπερεπήδησε τὰ ὅρια τῆς ἐξουσίας· χωρὶς οὐδεμιᾶς εὐλόγου αἰτίας, ἐναντίον τῆς ἀντιστάσεως τοῦ ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργοῦ

τὸν ὁποῖον ἀπέβαλεν ἐπὶ τούτῳ, ἀφῆρεσεν ἀπὸ τῆς Τραπεζῆς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν τὴν παρακαταθήκην τῶν δημοσίων κεφαλαίων, καὶ παρέδωκεν αὐτὰ εἰς τὰς ἐγγχωρίους Τραπεζὰς ὀλιγώτερον ἀσφαλεῖς ἐκείνης. Ἡ καταφορά αὕτη ἦτο ὅλως προσωπικὴ, (σημειωτέον ὅτι ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῶν ἀφορώντων αὐτὸν ἦτο πάντῃ ἀκαμπτος,) διότι ὁ διευθυντὴς τῆς Τραπεζῆς Βίδδλ, μεγίστης ἱκανότητος καὶ πολλῆς ἐπιβρόχης, εἶχε κηρυχθῆ κατὰ τῆς δευτέρας τοῦ Ἰάκωννος ἐκλογῆς. Μισῶν τὴν Τραπεζάν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν, ὑπερασπίσθη τὰς ἐγγχωρίους, καὶ ἐπροκάλεσεν ἀφρόνως ἐκδοσὶν τραπεζογραμμάτων. Ἐντεῦθεν προήλθον αἱ ἄτοποι καὶ παμμέγισται κερδοσκοπικαὶ ἐπιχειρήσεις, καὶ ἡ οἰκονομικὴ κρίσις ἥτις κατέστρεψεν ἀπείρους καταστάσεις, καὶ ἐπέφερε χρεωκοπίας πολλῶν Τραπεζῶν καὶ αὐτῆς τῆς τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν. Ἡ ἀξιοθρήνητος αὕτη κρίσις πρέπει βεβαίως ν' ἀποδοθῇ εἰς τὸν στρατηγὸν Ἰάκωννα, εἰς τὰς περὶ οἰκονομικῆς πίστεως καὶ περὶ χρημάτων θεωρίας αὐτοῦ, καὶ ἐτι μᾶλλον εἰς τὰ ἀκατάσχετα αὐτοῦ πάθη.

Ἡ ὑπόθεσις τῶν 25 ἑκατομμυρίων τὰ ὅποια ἀπῆται ἡ Γαλλία προεκάλεσεν νέον δεῖγμα τῆς ἐξωτερικῆς τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκωννος πολιτικῆς. Ἐὰν ἡ κυβέρνησις τῆς Γαλλίας δὲν διευθύνετο ὑπὸ ἀνδρῶν συνετῶν, αἱ Ἡνωμέναι πολιτεῖαι ἤθελον περιπλεχθῇ εἰς πόλεμον εἰς ὃν δὲν ἦσαν προητοιμασμένοι.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας ταύτης περιόδου, ἡ κυβερνήσις τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκωννος ὑπῆρξε πιστὸν ἀπεικόμιμα τῆς προηγηθείσης αὐτοῦ διαγωγῆς. Πρὸ αὐτοῦ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐξουσία τῆς συμπολιτείας διετήρησεν ἀκριβῶς μετριοπάθειαν· ἠτένιζεν ὡς ἐκ περιωπῆς τὰς πολιτικὰς μερίδας χωρὶς ποτε νὰ ἀναμιχθῇ εἰς αὐτάς· ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Ἰάκωνν κατέστη κομματικὸς, καὶ ἀχαλίνωτος παρεδόθη εἰς συμφέροντα πολλὰκις φαρμακτικά. Ἀπέπεμψε σωρηδὸν ὑπαλλήλους τοῦ δημοσίου, καὶ κατὰ συνέπειαν τῶν μεταβολῶν ὅσαι προήρχοντο ἐκ τῶν ἐγγχωρίων ἐκλογῶν, καθήρσε καὶ κανδηλάπτας· ἤθελεν ὥστε οἱ δημόσιοι ὑπηρεταὶ νὰ εἶναι τυφλῶς ὑποτεταγμένοι, καὶ ἦτο περικυκλωμένος ὑπὸ καμαρίλης ὡς βασιλεὺς ἀπόλυτος· ἐπραττεν αὐθαιρεσίας, καὶ ὑπέπιπτεν εἰς παροξυσμοὺς θυμοῦ καὶ μανίας. Πρὸ αὐτοῦ ἐκυβέρνηα ὁ ὀρθὸς λόγος· ἀλλ' ἐπ' αὐτοῦ ἐκυβέρνων τὰ πάθη, ποτὲ μὲν ὠφέλιμα, ποτὲ δὲ ἐπιβλαβῆ, τὰ πάθη μετὰ τῶν παραφορῶν καὶ τῶν παρεκτροπῶν αὐτῶν, προσβάλλοντα καὶ μυκτηρίζοντα τὸν νόμον. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν αὐτοῦ ἀπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἡ ῥοπή τὴν ὁποίαν εἶχε δώσει εἰς αὐτὴν ἔμεινεν ἡ ἴδια· διότι, ὅταν τὰ πάθη ἐπικρατήσωσι, δὲν ὑποχωροῦσιν εὐκόλως εἰς τοῦ ὀρθοῦ λόγου τὴν ἐξουσίαν.

Ἀλλὰ, καὶ τοι ἀναχωρήσας τῆς πρωτεύουσας καὶ παραιτήσας κατὰ τὸ φαινόμενον τὴν διευθύνσιν τῶν πραγμάτων, ἔμεινεν ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατικῆς μερίδος, ἰσχυρότατος μεταξὺ ὅλων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν τῶν Ἡνωμένων πολιτειῶν, καὶ ἀληθὴς κυρίαρχος τοῦ τόπου καὶ τῆς κοινῆς γνώμης. Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Βᾶν Βούρεν, ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπιτροπος, ὡς ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ. Ὁ στρατηγός

εἶχε προικισθῇ ὑπὸ τῆς φύσεως διὰ τοῦ πολυτίμου ἑωρέου τὸ ὅποιον ἐλκύει καὶ καθιστᾷ ἀφωσιμένους τοὺς ἄλλους. Ὑψηλός, ἀξιοπρεπής, εὐπροσήγορος, καλοκάγαθος, ἀγαπῶν καὶ ὑπερβολὴν τοὺς οἴλους αὐτοῦ, τραχὺς δὲ καὶ φρικτὸς πρὸς τοὺς πολέμιους, ἐλεύθερος πρὸς ὅλους, ἐξήτκει ἐπαγωγόν τινα ἐπὶ ῥοήν εἰς ἣν ἦτο δύσκολον ν' ἀντισταθῇ τις. Κατὰ τὰς δυσχερεῖς περιστάσεις, συνεβουλεύοντο ὡς μαντεῖον τὸν ἥρωα. Καὶ ὅμως δὲν κατώρθωσε νὰ κερδήσῃ ὑπὲρ τῆς μερίδος αὐτοῦ τὰς ἐκλογὰς τοῦ 1840· διότι ἡ δημοκρατία, ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμούς εἰς τὴν κοινὴν ἔνδειαν τὴν ὁποίαν ὁ Βᾶν Βούρεν, καθὼ προσκεκολλημένος εἰς τὰ δόγματα τῆς μερίδος αὐτοῦ, δὲν ἐδυνήθη καὶ τοι πολλὰ ἔμπειρος, νὰ θεραπεύσῃ, καὶ διδαχθεῖσα ὑπὸ τῆς πείρας, παρεδέχθη ὡς πρόεδρον τὸν στρατηγὸν Ἀβρίτωνα. Ἀλλ' ἡ τύχη ταχέως ἐπανάβληεν εἰς τὰς φάλαγγας τῆς δημοκρατικῆς μερίδος, καὶ τὸ 1844 αἱ ἐκλογαὶ ἐνηργήθησαν ὑπὸ τὴν ἐπὶ ῥοήν τοῦ Ἰάκσωνος· αὐτὸς ἀπεφάσισε τὰ περὶ Τεξᾶς, καὶ αὐτὸς κατήντησε νῆαν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν σύμφωνον πρὸς τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀρπάσαντος τὴν Φλωρίδα. Καὶ ἡ πολιτικὴ αὕτη ἦτο πολιτικὴ ἐπιδρομῆς καὶ κατὰ τῆς αἰτίας, τείνουσα εἰς τὸ νὰ ἐνώσῃ ὑπὸ τὸν αὐτὸν ζυγὸν τοῦ νόμου ὁλόκληρον τὴν Ἠπειρον τῆς ἀρκτῆς Ἀμερικῆς, ἀπὸ τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Παναμᾶ μέχρι τῶν παγερῶν τοῦ πόλου χωρῶν.

Ὁ στρατηγὸς Ἰάκτων κατέβη εἰς τὸν τάφον τρεῖς μῆνας μετὰ τὴν ἐγκαθίδρυσιν τοῦ προέδρου τοῦ ἀναλαβόντος τὴν εὐθύνην τῆς νέας ταύτης πολιτικῆς. Ἀπέθανε λοιπὸν ἀφρεὶς τὴν Ὁμόσπονδον πολιτείαν εἰς στάσιν διάφορον τῆς τοῦ 1829 ὅτε αὐτὸς ἔλαβεν εἰς χεῖρας τὰς ἡνίας τῆς ἐξουσίας. Καὶ ἐσωτερικῶς μὲν ἐφθειρε τὰ ἐλατήρια τοῦ πολιτεύματος τοῦ 1789, ἐλατήρια εὐθραστα ἅτινα δὲν ἔπρεπε νὰ ἐγγίσωσιν εἰμὴ χεῖρες ἀνδρὸς προσεκτικοῦ καὶ μετριοπαθοῦς, ἀλλὰ τὰ ὅποια παρεσάλευσεν ἢ συνέτριψεν ἡ στρατιωτικὴ αὐτοῦ παλάμη. Ἐρεθίσας εἰς ἄκρον τὰ δημοκρατικὰ πάθη, κατέστησε τὸ πολίτευμα τοῦτο ἀδύνατον νὰ περιστείλῃ καὶ νὰ διευθύνῃ λαὸν ὅποιος ὁ τῶν Ἠνωμένων πολιτειῶν. Ἐξωτερικῶς δὲ, κατεπάτησε τὰς παραδόσεις τοῦ Οὐασιγκτῶνος, ἡγάπησε τὰς ἐπιδρομὰς, τὴν ἔκτασιν τῶν ὀρίων τῆς πατρίδος, καὶ ὁ μεταξὺ ταύτης καὶ τῆς Μεξικῆς πόλεμος ὑπῆρξεν ἀμεστον ἀποτέλεσμα τῆς βιαίας αὐτοῦ πολιτικῆς. Ὁ στρατηγὸς Ἰάκτων ἐπενήργησε λοιπὸν τὰ μέγιστα ἐπὶ τῆς τύχης τῆς ἰδίας πατρίδος καὶ τοῦ νέου κόσμου. Ἡ παγκόσμιος ἱστορία θέλει ἀφιερῶσαι μίαν σελίδα εἰς αὐτόν. Ἀλλ' ἡ σελὶς αὕτη τί θέλει ἄρα διαλαμβάνει; Ὅταν ἰδωμεν τὴν παρακμὴν τῶν πρῶν ἰσπανικῶν ἀποικιῶν, τὴν παράδοξον ἀπομάκρυνσιν αὐτῶν ἀφ' ὅλων τῶν στοιχείων τῶν ἀπαρτιζόντων τὸν πολιτισμὸν, ὅταν παρατηρήσωμεν τὴν εὐτολίμiam, τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἐνέργειαν τῆς Ἀγγλαμερικανικῆς φυλῆς, θέλομεν ἴσως μαντεύσει ὅτι ἡ σελὶς ἐκείνη θέλει διηγηθῇ πῶς αἱ Ἠνωμέναι πολιτεῖαι, ἀκολουθοῦσαι τὴν διαχαράχθεισαν ὁδὸν ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Ἰάκτωνος, κατέστησαν κύριαί τῶν εὐρυχωροτέρων καὶ τῶν με-

γαλοπρεπεστέρων ἐπαρχιῶν τοῦ κόσμου. Θέλουσιν ἴσως κυριεύσει ὁλόκληρον τὴν Μεξικὴν, τὰς Καλιφορνίας, τὴν κεντρικὴν Ἀμερικὴν μέχρι τοῦ Παναμᾶ, καὶ τέλος καὶ αὐτὸν τὸν Καναδὰν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς μέχρι τοῦ ἄλλου Ὀκεανοῦ. Ὅποιον τέμνος ἀθανασίας καὶ δόξης! Ναί! ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς μεγάλης καὶ ἀπεράντου αὐτῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἀγγλαμερικανικῆς φυλῆς, ὁποία θέλει ἄρα εἶσθαι τῆς ἐλευθερίας ἡ τύχη; Δὲν εἶναι φόβος μὴ ἡ στρατιωτικὴ δύναμις ὑποκαταστήσῃ τὴν θέλησιν αὐτῆς εἰς τοῦ νόμου τὴν θέλησιν; Καὶ ὁ Ἰάκτων αὐτὸς δὲν ἐνεφύλλισεν εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ τὸ κυβερνητικὸν τοῦτο εἶδος; Καὶ τί γινῆσεται τότε ἡ Συμπολιτεία; Ἀντὶ μιᾶς ὁμοσπονδίας, τίς οἶδεν ἂν, μετὰ τὴν τοιαύτην ἔκτασιν τῶν ὀρίων, δὲν χωρισθῇ εἰς δύο, ἢ καὶ τρία, ἢ καὶ τέσσαρα ἀντίζηλα Κράτη; Καὶ τὸ ἐχθιστον τῆς δουλείας σύστημα δὲν θέλει σχεδὸν ἀναπτυχθῇ ὅσον καὶ τὰ θρία ταῦτα; (1) Τὸ μέλλον, ὁποῖον τὸ προητοίμασεν ὁ στρατηγὸς Ἰάκτων δύναται νὰ κυοφορήσῃ συγχρόνως ὅλην ἐκείνην τὴν δόξαν, καὶ ὅλα ταῦτα τὰ δυστυχήματα. Ἀλλὰ τοιαύτη δὲν εἶναι ἡ ἐπιτύμβιος ἐπιγραφή τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἐγχαράξωμεν εἰς τὸ μνημα τὸ ἀνεγερθὲν ὑπὸ τῆς ἱστορίας πρὸς τιμὴν τοῦ ἐνδόξου Οὐασιγκτῶνος. Τὰ στοιχεῖα ἐκείνης εἶναι ὅλα λαμπρά καὶ ἁγνά, ὅλα ἐπάξια τοῦ θαυμασμοῦ καὶ τῆς αἰωνίας τῶν μεταγενεστέρων εὐγνωμοσύνης! Ν. Δ.

ΤΑ ΣΚΟΛΛΑΡΙΚΙΑ ΤΗΣ ΝΕΚΡΑΣ.

ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.

A.

Ἦτον μεσημβρία. Λαμπρά τις ἀκτὶς τοῦ ἡλίου τοῦ Ἰουνίου, εἰσδύουσα διὰ τῶν διπλῶν παραπετασμάτων δύο μεγάλων παραθύρων, ἐμισποφώτιζε κομψότατον κοιτῶνα, ὅπου ὅμως παριστάνετο δράμα σπαραξικάρδιον.

Γυνὴ τις τεσσαράκονταετῆς σχεδὸν, ὠραιότατη ἀκόμη μὲ ὅλα τὰ ἔχνη τῶν παθημάτων τὰ ὁποῖα ἐφαίνοντο εἰς τὸ πρόσωπόν της, ἔκειτο εἰς κλινὴν θανάτου. Ἡ κάτωχρος φυσιολομία της ἦτον ἱλαρὰ ἀπὸ τοὺς μεγάλους καὶ μαύρους ὀφθαλμούς της, ἂν καὶ μισοκλεισμένους ἐτοξεύετο φῶς γλυκὺ τὰ χλωμά χεῖλη της ἐχαμογέλων· ὁ ἀριστερός της βραχίον, κρεμάμενος ἔξω τῆς κλίνης, ἐστολιζέτο ἀπὸ χεῖρα λευκὴν, μακράν, ὠραιότατην ὅστις τὴν ἐβλεπε θὰ ἐνόει ὅτι ἡ ἀσθενὴς ἔπαυσε μὲν, ἀλλ' ὅτι εὐχαριστεῖτο διὰ τὰ παθήματά της· τὸ ἦθος, ἡ θέσις της, ὅλον ἐν γένει τὸ σῶμά της ἐδείκνυε τόσην ἐλπίδα καὶ τόσον πόνον, ὥστ' εὐκόλως ἐκαταλάμβανες ὅτι ἐπερίμενεν ἐν μετanoίᾳ τὸν θάνατον ὡς ἀμοιβὴν βίου σιμνοῦ καὶ ἀγίου.

Γυνὴ τις εἰκοσαετῆς καὶ ἄλλη τις κόρη σχεδὸν ὁμηλικῆς εὕρισκοντο εἰς τὸν αὐτὸν κοιτῶνα. Ἡ πρώτη, ξανθὴ, μὲ ὀφθαλμούς μαύρους, μὲ κόμην μακράν καὶ

(1) Ἡ προφητεία τοῦ Γάλλου συγγραφέως δὲν ἐπληρώθη εὐτυχῶς μετὰ τὴν κατάντησιν τῆς Καλιφορνίας. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἔχοντες δούλους Ἀμερικανοὶ κλίνουσι σήμερον ὡς ἐπὶ τὸ πλὸν εἰς τὴν κατάργησιν τῆς δουλείας.
Σ. Μ.

μὲ φυσιογνωμίαν γλυκεῖαν ἦτον γονυπετὴς παρὰ τὴν κλίνην, τὸ μέτωπον ἔχουσα ἐπὶ τοῦ βραχίονος τῆς ψυχορραγούσης, τῆς ὁποίας τὴν χεῖρα κατεφίλει καὶ κατέβρεχε μὲ δάκρυα· ἡ ἐνδυμασία τῆς ἦτον κομφὴ καὶ πλουσία· ἀλλὰ ταύτην ἀσχήμιζον μέγιστα ὑποδήματα ἀνδρικὰ τὰ ὁποῖα ἐφόρει μέχρι γονάτων.

Πρέπει νὰ εἰπώμεν ἀπὸ τοῦδε τί ἐσήμαινον τὰ ἀπρεπῆ ταῦτα ὑποδήματα, διὰ νὰ μὴν ἐκλάβῃ ὁ ἀναγνώστης τρελὴν τὴν φέρουσιν αὐτά.

Ἡ πνέουσα τὰ λείσθια ὠνομάζετο Κυρία Νυνῆ. Ὅταν ὑπανδρεύθῃ, ὁ χῆρος σύζυγός τῆς εἶχε περιουσίαν πολλὰ περιπεπλεγμένην καὶ μικρὰν θυγατέρα. Ἡ κυρία Νυνῆ, ἀγαπῶσα τὸν κόσμον, καὶ προικισμένη μὲ πολλὰ προτερήματα διὰ νὰ λάμψῃ εἰς αὐτὸν, δὲν ἐφρόντιζε πώποτε περὶ τῆς θυγατρὸς ταύτης, ἥτις ἄλλως δὲν ἦτον ἐδική τῆς· ἡγάπα τὴν μικρὰν Εὐφροσύνην ὅπως ἀγαπᾷ τις μικρὸν ζῶον κατοικίδιον εὐμορφον καὶ εὐάγωγον. Ὅταν ἐγέννησε κόρην ἀφωσιώθη δολόκληρος εἰς αὐτὴν μ' ὅλην τὴν φυσικὴν τῆς θερμότητα. Δὲν ἐδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸ νὰ χαί δεύωσι καὶ νὰ περιποιῶνται τὴν Εὐφροσύνην, ἐπειδὴ ἤθελεν ὅλα τὰ χάδια, ὅλα αἱ περιποιήσεις νὰ ἐπιδαφιλεύωνται εἰς τὴν θυγατέρα τῆς. Μετ' ὀλίγον δὲ ἤρχισε καὶ νὰ τὴν κακομεταχειρίζεται, διότι ἦτον εὐφρεστερά καὶ ἀγαθοτέρα τῆς ἀδελφῆς τῆς Ἑλένης. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων νεανίδων ὑπῆρχε διαφορὰ ἥτις ἐλύπει τὴν μητρικὴν ὑπερῆφάνειαν τῆς κυρίας Νυνῆ. Ἐπὶ τέλους ἡ ζηλοτυπία τῆς ἐφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν, ὥστ' ἔγεινε χρεία, διὰ νὰ λυτρώσῃ τὴν ταλαίπωρον Εὐφροσύνην ἀπὸ τὰς ἀδίκους χειρὰς τῆς, νὰ τὴν ἀπομακρύνωσιν τῆς πατρικῆς οἰκίας.

Καὶ ὅμως ἡ τοσοῦτον τυραννηθεῖσα Εὐφροσύνη, εἶναι ἡ νέα τὴν ὁποίαν ἴδομεν γονυπετὴ παρὰ τὴν κλίνην τῆς ἀδυσπῆχτου μητρικῆς τῆς. Ὑπανδρευθεῖσα πρὸ πολλοῦ δὲν εἶχε καμμίαν σχέσιν μετ' αὐτῆς, καὶ αἰφνης ἐυαθε τὴν θανατηφόρον ἀσθένειάν τῆς. Ἀλλ' ἂν καὶ αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ ἦτον ἀσθενής, ἠθέλησε νὰ ὑπάγῃ νὰ παρηγορήσῃ ἐκείνην ἥτις τὴν ἐβαστάνιζεν ἄλλοτε. Ὁ σύζυγός τῆς ὅμως, φοβούμενος μὴ ἡ θεὰ τῆς ἀγωνιώσης προσάλῃ τὴν ἀδύνατον κρατὶν τῆς, δὲν τὴν ἀφῆκεν οὐδὲ νὰ ἐκβῇ, οὐδὲ νὰ σηκωθῇ ἀπὸ τὴν κλίνην. Ἀλλ' ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἡγάπα τὰς ὑποκρισίας· εἶπεν ὅτι εἶχεν ἀμετάθετον ἀπόφασιν νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν μητέρα τῆς ἐπειδὴ ἦτον καὶ ἐπιθυμία καὶ χρέος τῆς. Ὁ σύζυγός τῆς, ἀπειπισθεὶς νὰ νικήτῃ τὴν θέλησιν τῆς τῆς ὁποίας ἐγνώριζε τὴν σταθερότητα, ἐκλείδωσεν ὅλα τῆς τὰ σανδαλία, καὶ ἐπρόσταξε τοὺς ὑπηρέτας ἐπὶ ποινῇ ἀμέσου ἀποβολῆς, νὰ μὴ συντρέξωσι κατ' οὐδὲν τὴν κυρίαν των ἂν θελήσῃ νὰ ἐξέλθῃ τῆς οἰκίας. Ἀλλ' αὐτὴ ἐστηκώθη, ἐνεδύθη μόνη τῆς, ἔβαλεν, ἐν ἐλπίσει τῶν σανδαλίων τῆς, ἐν ζευγάριον ὑποδημάτων τοῦ ἀνδρός τῆς, καὶ διέτρεξε, κατακαιρομένη ἀπὸ τὸν ἥλιον, τὸ μακρὸν διάστημα τὸ ὁποῖον ἐχώριζε τὴν οἰκίαν τῆς ἀπὸ τὴν τῆς κυρίας Νυνῆ, ὅπου ἐφθασεν ἀποκαμωμένη μὲν καὶ πύρεστος, ἔχουσα ὅμως τὴν συνειδήσιν ἐλαφρὰν ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸ χρέος τῆς.

Ἡ ἄλλη νέα τὴν ὁποίαν ἀνεφέραμεν ἐκάλητο εἰς τινὰ τῶν ἀπωτέρων γωνιῶν τοῦ κοιτῶνος μακρὰν τῆς

μητρὸς τῆς. Αὐτὴ ἦτον ἡ Ἑλένη· οἱ ὀφθαλμοί, αἱ ὀφρύς, ἡ κόμη ἦσαν κατὰμαυρα καὶ στιλπνότατα· ἡ λευκότης τοῦ χρώματος σπανία. Οἱ χαρακτῆρές τῆς, τῶν ὁποίων ἡ εὐρυθμία ἦτον ἀξιοθαύμαστος, ἦσαν τραχεῖς καὶ ἀνάλγητοι. Τὸ ὑψηλὸν καὶ καλῶς κατεσκευασμένον ἀνάστημά τῆς ἦτον ἄχαρι· δολόκληρον δὲ εἶχεν ἔκφρασιν μᾶλλον θρασυτήτος ἢ ἀξιοπρεπείας, μᾶλλον στρυφνότητος ἢ εὐγενείας· ἀναλύων αὐτὴν εὗρισκες ὅλας τὰς λεπτομερείας ὥραιας· τὸ ὅλο, ὅμως ἦτον ψυχρὸν καὶ ἀπαίσιον· τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτον λαμπρὸν, ἀλλ' ἡ φυσιογνωμία τῆς ζοφερά· δὲν ἦτον εὐμορφος, διότι δὲν εἶχε ψυχὴν καλὴν.

Διὰ νὰ μὴ μένῃ ἀργὴ ἐμπροσθεν τῆς ἀδελφῆς τῆς τὴν ὁποίαν ἐμίσει, ἡ Ἑλένη ἔλαβεν εἰς χεῖρας βιβλίον καὶ ἐπροσποιεῖτο ὅτι ἀνεγίνωσκεν· ἡ προσοχὴ τῆς ὅμως ἦτον ἄλλοῦ. Οἱ ὀφθαλμοί τῆς ἐστρέφοντο πρὸς τὴν κλίνην, καὶ δσάκις ἐβλεπε τὰ ὑποδήματα τῆς ἀδελφῆς τῆς, μειδίαμα γλευστικὸν ἐπλανᾶτο εἰς τὰ χεῖλῃ τῆς. Ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸ φανερῶσωμεν, ἂν καὶ ἡ ἀποκάλυψις εἶναι τρομερά· πρέπει νὰ τὸ φανερῶσωμεν ἐπειδὴ τὰ παραδείγματα τῶν τρομερῶν πραγμάτων χρησιμεύουσιν ὡς διδασκαλία, ὡς καὶ τὰ παραδείγματα τῶν καλῶν· ἡ νέα ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐλάτρευεν ἡ μήτηρ τῆς ἐδειξε σκληρότητα ἀπάνθρωπον πρὸς τὴν ἀσθενῆ μητέρα τῆς· καὶ τὴν στιγμὴν ἐκείνην, λογαριάζουσα κατὰ νοῦν τὴν πλουσίαν κληρονομίαν τῆς, ἠσθάνετο ἀνυπομονησίαν διὰ τὴν βραδύτητα τοῦ θανάτου τῆς μητρὸς τῆς! . . .

Πρὸ πολλοῦ ἡ ἀσθενὴς δεινοπαθοῦσα καὶ ἀγωνιῶσα ἔκειτο ἀναισθητος· ἀλλ' αἰφνης ἐφάνη ἀννήφουσα, καὶ ἀναβιβάτασα τὴν χεῖρα εἰς τὸ μέτωπόν τῆς, ἐψιύρισε μὲ φωνὴν μόλις ἀκουσθεῖσαν·

— Θεέ μου! ὁποῖον ὥραϊον ὄνειρον! . . . ἴδα ὅτι ἦτον πλησίον μου κάποιος ὁ ὁποῖός μὲ ἡγάπα! . . .

Ἡ Εὐφροσύνη ἀκούσασα τὴν περίλυπον ταύτην φωνὴν ψυχῆς ἐγκαταλειφθείσης, τὸ εὐγλωττον τοῦτο παράπονον, ἐνηγκαλίσθη περιπαθῶς τὴν μητέρα τῆς· τὰ δάκρυά τῆς ἔρρεον κρουνηδόν, καὶ ὅταν κατῶρθεσε νὰ δμιλῇ·

— Δὲν ἠπατήθης, εἶπε, μητέρ μου· τῶνδ' εἶναι πλησίον σου κάποιος ὁ ὁποῖός σε ἀγαπᾷ . . . κάποιος ὁ ὁποῖός δὲν θά σ' ἐγκαταλείψῃ.

Ἡ ψυχορραγούσα ἐστρεψε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ μέρος ὅθεν ἤρχετο ἡ φιλικὴ ἐκείνη φωνή, καὶ ἰδοῦσα τὴν Εὐφροσύνην γονυπετὴ ἐφάνη ἀμφοβήλουσα· παρατηρήσασα δὲ μὲ πλειοτέραν προσοχὴν, ἴδε τὸ γλυκὺ πρόσωπόν τῆς κλαῖον καὶ προσευχόμενον. Τότε ὑψώσασα τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς οὐρανὸν συνῆψε τὰς χεῖρας ὡς διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Θεόν· στρέψασα δὲ καὶ πάλιν τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Εὐφροσύνην, εἶπε μὲ μειδίαμα ἀβρότου εὐγνωμοσύνης·

— ὦ! Εὐφροσύνη, εὐχαριστῶ! . . . εὐχαριστῶ, σὺ ἦσουν ὁ ἄγγελος τοῦ ὀνειρατό μου! . . . Ἄν ἤξευρές πόσῃ παρηγορίαν αἰσθάνεται ὁ πᾶσχων ὅταν δάκρυα τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰς χεῖράς του, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἔχη πρὸ πολλοῦ κἀνένα νὰ τὸν ἀγαπᾷ! . . . Ἄν ἤξευρες πόσον εἶναι ὥραϊον τὸ ν' ἀποθάνῃ τις χωρὶς καμμίαν τύψιν συνειδήσεως, ἐνῶ ἔμελλε πρὸ ὀλίγου νὰ παρὰδῶσῃ τὴν ψυχὴν ἔχων τοιαύτην τύψιν! . . . Διὰ τοῦτο, ἴδεν ἡμποροῦσα ν' ἀποθάνῃ· ἐπερίμενα μίαν συγχώ-

ρησιν, σ' ἐπεριμένα, καὶ ἐν τοσούτῳ πόσον ὑπέφερα! . . . Ὡ! ναι, πόσον ὑπέφερα! . . . πλὴν ἤλθες, κόρη μου! τὰ δάκρυά σου ἐλάρρυναν τὴν ψυχὴν μου, μ' ἐσυγχώρησες, μ' εὐλόγησες· καὶ τώρα δὲν ὑποφέρω πλέον, δὲν ἔχω τίποτε νὰ βαρύνῃ τὴν καρδίαν μου, εἰμ' εὐτυχής . . . ἤμπορῶ νὰ πηγαίνω . . . ἐπειδὴ μὲ συγχωρεῖς . . . Αἱ! κόρη μου;

— Μητέρα μου, ἀνέκραξεν ὀλολύζουσα ἡ Εὐφροσύνη, ζητῶ γονυπετής τὴν εὐχὴν σου, καὶ σὲ παρακαλῶ νὰ ζήτης διὰ νὰ μὲ ἀγαπᾷς . . . διὰ νὰ μὲ συγχωρήσῃς νὰ σ' ἀγαπῶ!

— Τὴν εὐχὴν μου . . . ἀπεκρίθη, ζητεῖς τὴν εὐχὴν μου . . . Οἱ ἄγγελοι ἔχουν ἀνάγκην εὐχῆς; ὄχι! δίδουν χάριτας. Ἄκουσε! ἐπρόσθεσε μὲ φωνὴν χαμηλωτέραν πλησιάσασα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν τῆς Εὐφροσύνης, καὶ δεικνύουσα μὲ τὸ βλέμμα τὴν Ἑλένην. Βλέπεις τὴν ἀπάνθρωπον ἐκείνην κόρην χάριν τῆς ὁποίας σ' ἐθυσίασα; Ἀφοῦ ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον μὲ τυραννεῖ ἀφοῦ μάλιστα ἠρώσθησα ἐφέρθη μὲ ἀκατανόητον ἀσπλαγχνίαν πρὸς ἐμέ· εἶναι δυνατόν νὰ πιστεύσῃς ὅτι ἐλογαρίαζε τὰς ἐπισκέψεις τῶν ἰατρῶν καὶ τὰ ἱατρικά; Καὶ ὅμως τὴν ἀγαπῶ πάντοτε. Εἶναι ὑπερήφανος, φίλαυτος ὑπὲρ τὸ δέον, καὶ κακὴ· κάνεις εἰς τὸν κόσμον δὲν θὰ τὴν ἀγαπᾷ ἀφοῦ ἀποθάινω ἐγώ. Ἡ ἰδέα αὐτὴ μὲ ἀπελπίζει. Δός με τὸν λόγον σου ὅτι θὰ τὴν ἀγαπᾷς ἀντ' ἐμοῦ, σὺ ἡ ὁποία τόσῳ ὑπέφερες ἀπὸ ἐμέ ἐξ αἰτίας τῆς, καὶ ὅ' ἀποθάνω ἀναπαυμένη. Ἰσως δὲν θὰ σὲ γνωρίζῃ καμμίαν χάριν οὔτε διὰ τὴν ἀγάπην οὔτε διὰ τὰς περιποιήσεις σου· ἡ ἀμοιβὴ ὅμως τοῦ καλοῦ τὸ ὁποῖον θὰ κάμῃς δὲν θὰ σὲ δοθῇ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον. Ἡξεύρω ὅτι ἀρκεῖ εἰς τὴν καλὴν σου καρδίαν νὰ κάμῃς τὸ καλὸν, καὶ ἂς μὴν τὸ γνωρίσῃ οὐδ' αὐτὸς ὁ Θεός.

— Σ' εὐχαριστῶ, μητέρα μου, διὰ τὴν καλὴν σου καρδίαν· δὲν εἶμαι πάντοτε ἀδελφὴ τῆς Ἑλένης;

Ἄλλ' ἡ Ἑλένη ἤρχισε νὰ δυσφορῇ διὰ τὴν συνομιλίαν τῆς μητρὸς τῆς μὲ τὴν Εὐφροσύνην· θυμωθεῖσα δὲ ἐπὶ τέλους διότι ἐλησμόνησαν ὅτι ἦσαν παρούσα, ἀνέκραξε μὲ φωνὴν ὀξεῖαν·

— Θεέ μου! Εὐφροσύνη! φαίνεται ὅτι ἔχεις νὰ ἐκμυστηρεύῃς πολλὰ εἰς τὴν μητέρα μου καὶ ν' ἀκούσῃς πολλὰ ἀπὸ αὐτῆς· διότι βλέπω καὶ τὴν ἐνοχλεῖς τόσον, ἐνῷ οἱ ἱατροὶ τὴν ἀπηγόρευσαν νὰ ὁμιλῇ! Θέλεις λοιπὸν νὰ τὴν φονεύσῃς;

Ἡ Εὐφροσύνη δὲν ἀπεκρίθη· ἠσπάζετο μόνον μὲ πλειοτέραν ζέσιν τὰς χεῖρας τῆς ἀσθενοῦς, ἣτις εἶπε ψιθυρίζουσα·

— Ὡ! ἂν ἡ λύπη φονεύῃ, ἡξεύρω καλῶς τίς μ' ἐφόνευσεν! . . . Ὅχι βέβαια ἡ καλὴ αὐτὴ κόρη μου . . .

Ἐναγκαλισθεῖσα τότε τὴν Εὐφροσύνην, ἐπρόσθεσε μὲ πολλὴν φιλοστοργίαν καὶ μετάνοιαν·

— Ἡπατήθην, τέκνον μου, σὺ ἤσους ἡ ἀληθινὴ κόρη μου, καὶ σὲ ἔπρεπε νὰ ἀγαπῶ. Καὶ ὅμως σὲ παρεγνώρισα, σ' ἐκακομεταχειρίσθην, σὲ ἀπέβαλα . . . Ὡ! φοίττω ὅταν τὸ ἐνθυμούμαι! . . . Πλὴν ἂν σ' ἐκαμα κακόν, ἐκείνη τὴν ὁποίαν ἐνόμιζα κόρην μου μὲ τὸ ἀπέδωκε! Σὺ, ἄγγελέ μου, μ' ἐσυγχώρησες· ὑπάγω νὰ παρακαλέσω τὸν Θεόν νὰ συγχωρήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν ἀδελφὴν σου ὡς τὴν συγχωρῶ ἐγώ. Α! ἀποθνή-

σκω, Εὐφροσύνη μου! . . . ποῦ εἶναι ἡ Ἑλένη; . . . δὲν τὴν βλέπω, δὲν τὴν αἰσθάνομαι . . .

Ἡ κυρία Νυνὴ ὠμίλει μὲ φωνὴν τόσῳ ἀδύνατον ὥστε μόλις τὴν ἤκουεν ἡ Εὐφροσύνη. Ἐφερὲν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ τὰς τρεμούσας χεῖράς τῆς, ζητοῦσα τὴν Ἑλένην τῆς ἣτις καθημένη ὀλονὲν μακρὰν ἐξηκολούθει νὰ μαίνεται.

— Εἰπέ την, ἐπρόσθεσε, νὰ πλησιάσῃ . . . Θέλω νὰ τὴν ἐναγκαλισθῶ . . . Θέλω νὰ τὴν εὐχηθῶ . . . Τὴν ἀγαπῶ πάντοτε, . . . θὰ εἶναι τόσῳ δυστυχής! . . .

— Ἑλένη! εἶπεν ἔντρομος ἡ Εὐφροσύνη, πλησιάσε! ἡ μήτηρ μας σὲ ζητεῖ, θέλει νὰ σ' ἐναγκαλισθῇ, Ἄλλ' ἡ Ἑλένη ῥίψασα βλέμμα ἄγριον πρὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς ἔστρεψε τὴν ῥάχιν τῆς.

Ἡ ψυχὸρραγοῦσα δὲν ὠμίλει πλέον, ἀλλ' αἱ χεῖρές τῆς περιεφέροντο πάντοτε.

— Ἐλα, ἀδελφὴ μου, σὲ παρακαλῶ! . . . ἐπανελάβεν ἡ Εὐφροσύνη, ἔτι πλέον ἔντρομος.

Ἡ Ἑλένη οὐδ' ἐσάλευσεν.

Αἱ χεῖρες τῆς Κυρίας Νυνὴ ἔμειναν ἀκίνητοι, αἱ ὀφθαλμοὶ τῆς ἐκλείσθησαν, καὶ ὡ χροτὴς μελανὴ περιχύθη εἰς τὸ πρόσωπόν τῆς.

— Ὡ Θεέ μου! ἀνερώνησε μὲ ἀπελπισίαν ἡ Εὐφροσύνη· δὲν εἶναι πλέον καιρὸς!

Ἡ Ἑλένη ἐπλησίασε τότε εἰς τὴν κλίνην, ἠτένισε τὸ πτώμα ψυχρῶς, ἔβαλε τὴν χεῖρα ἐπάνω τῆς καρδίας τῆς μητρὸς τῆς, καὶ τὸ αὐτίον ἐπὶ τοῦ στόματος. Ἡ καρδία δὲν ἐπαλλε πλέον, ἀπὸ τὸ στόμα δὲν ἐξήρχετο πλέον πνοή! . . .

Ἡ Ἑλένη στραφεῖσα τότε πρὸς τὴν ἀδελφὴν τῆς εἶπε μὲ φωνὴν τραχεῖαν·

— Τώρα πλέον ὅτε δὲν ἔχεις τί νὰ κάμῃς ἐδῶ, ἐλπίζω ὅτι θὰ μὲ κάμῃς τὴν χάριν νὰ φύγῃς ἀπὸ τὴν οἰκίαν μου.

Ἡ Εὐφροσύνη ἐλειποθύμησεν· ὅταν δὲ ἀνέλαβε τὰς αἰσθήσεις τῆς, εὐρίσκετο εἰς τὴν οἰκίαν καὶ τὴν κλίνην τῆς.

Β.

Τὴν ἐπιοῦσαν ἡ Ἑλένη ἐμέτρα πολυτίμους λίθους καὶ ἀργυρὰ σκευὴ ἐκτεθειμένα ἐπὶ τραπέζης ἐμπροσθέν τῆς. Τὸ πρόσωπόν τῆς εἶχεν ἔκφρασιν ἀποτρόπαιον πλεονεξίας ἀνυπομόνου. Ἀφοῦ ἔσυρε τοὺς σύρτας πολλῶν ἐπίπλων, ἐσήμανε τὸν πλησίον τῆς κώδωνα. Γραῖά τις, πρὸ τριάκοντα ἐτῶν ὑπηρετοῦσα τὴν οἰκογένειαν ἐκείνην, εἰσῆλθε σπογγίζουσα τὰ κατὰ κόκκινὰ ὄμματά τῆς.

— Μάρθα, εἶπεν ἡ Ἑλένη, ποῦ εἶναι τὰ ἀδελφάντινα σκολλαρίκια;

— Ἡ κυρία τὰ ἐφοροῦσε πάντοτε.

— Ναι, ὅταν ἦτον ἀσθενής, τὸ ἡξεύρω· ἀλλὰ τώρα;

— Τὰ φορεῖ ἀκόμη.

— Α, ἂ, Μάρθα! τί ἔκαμες; διὰ τί δὲν τὰ ἔβαλες εἰς τὴν θήκην των;

— Κυρία, δὲν ἐτολμοῦσα.

— Εἶσαι τρελὴ· νομίζεις ὅτι θέλω νὰ χάσω ἐκεῖνα τὰ πολύτιμα σκολλαρίκια;

— Πλὴν, κυρία, ἤκουσα πολλάκις τὴν ταλαίπωρον κυρίαν μου νὰ λέγῃ, ὅτι ἤθελε νὰ τὴν θάψουν μὲ αὐτά.

Ἡ Ἑλένη συνοφρυωθεῖσα ἀπεκρίθη ἀποτόμως·

— Μάρθα, δὲν ἔχεις πλέον ἄλλην κυρίαν ἀπὸ

ἐμέ· νὰ μὲ φέρῃς ἀμέσως τὰ σκολλαρίκια . . . ἀμέσως· ἀκούεις ;

— Ὑπαγε λοιπὸν νὰ τὰ ἐπάρῃς, κόρη ἀπάνθρωπε, ἀνεφώνησεν ἡ γραῖα ἀγανακτήσασα· ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχωρήσῃ, ἂν εἶναι δυνατόν !

— Μάρθα, ἀπεκρίθη ἡ Ἑλένη τῆς ὁποίας τὸ πρόσωπον συνεστάλη φρικωδῶς, παλαιόγραια δαιμονισμένη, νὰ φύγῃς ἀμέσως, καὶ νὰ μὴν ἐξαναπατήσῃς πλέον ἐδῶ.

Καὶ ταῦτα εἰπούσα διευθύνθη πρὸς τὸν νεκρὸν θάλαμον· ἡ δὲ Μάρθα τὴν παρηκολούθησεν ὀλοφυρομένη.

Ἐν μέσῳ τοῦ θαλάμου, ὀλίγον ὑψηλότερον τοῦ ἐδάφους, ἔκειτο τὸ φέρετρον σκεπασμένον μὲ μικρὸν ὕψωμα μαῦρον ἔχον σταυρὸν λευκόν· τὰ φύλλα καὶ τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων κλεισμένα καλῶς, ἀπέκρουον τὰς ἀκτῖνας τοῦ φω τοσβόλου ἡλίου· τέσσαρες μεγάλαι λαμπάδες καίουσαι εἰς τὰ τέσσαρα ἄκρα τοῦ φερέτρου, ἔχουν εἰς τὸν θάλαμον λάμψιν πένθιμον. Ὁ θάνατος ἦτον ἐκεῖ αὐτοπρόσωπος μὲ ὄλας τὰς ἐπισήμους ἐνδείξεις τῆς λύπης, ἀλλ' ἦτον μόνος ! οὐδ' ἡ φιλία, οὐδ' ἡ θρησκεία εἶχον ἐλθεῖν νὰ συγκεράσωσι τὴν ὁδύνῃ ἐκείνην. Δύω γυναῖκες μορφῆς ἀγρίας μισθωθεῖσαι διὰ νὰ φυλάξωσι τὴν νεκράν, ἔκρυφομίλουν τρώγουσαι, καὶ γελῶσαι γέλωτα προξενούντα φρίκην· κἀνείς ἄλλος δὲν ἦτον ἐκεῖ διὰ νὰ χύσῃ δάκρυ ἢ νὰ προσευχηθῇ !

Εἰσελθοῦσα εἰς τὸν θάλαμον ἡ νέα ἐταράχθη· τὸ αἶμα ἐπάγωσεν εἰς τὰς φλέβας τῆς· χωρὶς νὰ αἰσθάνεται λύπην ἢ τύψιν συνειδότος κατεβλήθη ἀπὸ προαίσθημα ἀπαίσιον· ἀλλ' ἡ πλεονεξία δὲν ἔχει σπλάγχνα. Ἡ Ἑλένη καταφρονήσασα τὸ προαίσθημα εἶπε πρὸς τὰς δύο γυναῖκας·

— Ἀνοίξατε τὸ φέρετρον τοῦτο.

— Εἶναι καρφωμένον, κυρία.

— Ἐκαρφώσατέ το ἀμέσως.

Αἱ δύο γυναῖκες ἔρριψαν ἑκθαμβοὶ βλέμματα πρὸς ἀλλήλας· ἐδίσταζον.

— ὦ κυρία ! ἀνέκραξεν ἡ Μάρθα, μὴν τὸ κάμῃς, ὁ Θεὸς θὰ σὲ παιδεύσῃ ! . . . εἶναι φρικτόν ! . . . μὴν τὸ κάμῃς, κυρία, σὲ παρακαλῶ, εἰς τὸ ὄνομα τῆς μητρός σου ἡ ὁποία σὲ ἀγαποῦσε τόσῳ πολὺ !

Ἡ Μάρθα ἦτον γονυπετής, ἐνηγκαλίζετο τὸ φέρετρον διὰ νὰ τὸ προφυλάξῃ ἀπὸ τὴν βεβήλωσιν, καὶ ἔχυνε δάκρυα πικρά· ἀλλ' ἡ Ἑλένη, στραφεῖσα καὶ ἰδοῦσα αὐτὴν εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην, ἤναψεν ὀλόκληρος ἀπὸ θυμόν· διότι ἡ συνείδησις τῆς ἀχρείας διαγωγῆς εἰς μὲν τὰς τιμίας ψυχὰς γεννᾷ μετάνοιαν, τὰς διεφθαρμένας ὁμῶς φύσεις παροξύνει ἐτι μᾶλλον. Ἡ Ἑλένη προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς τῆς σπινθηροβολοῦντας ἀπὸ μανίαν ἐπὶ τῆς Μάρθας, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὴν μὲ ἀτπλαγχτίαν ἀνήκουστον·

— Πάλιν ἐδῶ σ' εὕρισκω, ἀχρεία ! δὲν ἤκουσες τί σὲ εἶπα πρὸ ὀλίγου ; θέλεις νὰ προστάξω νὰ σὲ πετάξουν ἔξω ἀπὸ τὴν θύραν ; Πλὴν ἴσως . . . τώρα μὲ ἤλθεν εἰς τὸν νοῦν . . . σὺ ἔκλεψες ὅ, τι ζητῶ.

Ἡ Μάρθα ἐσηκώθη, ἔρριψεν ἐπὶ τῆς Ἑλένης βλέμμα καταφρονήσεως, καὶ μὲ ἀγανάκτησιν ἀπε-

— Κυρία ! τριάκοντα χρόνους ὑπηρετῶ τὴν οἰκογένειάν σου, καὶ εἰς αὐτὴν τρεῖς μεγάλας λύπας ἐδοκίμασα· τὸν θάνατον τῆς μάμμης σου, τὸν θάνατον τῆς μητρός σου, καὶ τὸ σημερινόν σου ἀτοπον φέρσιμον. Ἡ μάμμη σου μὲ ὠνόμαζε κόρην τῆς, καὶ ἡ μήτηρ σου φιληνάδα τῆς, χωρὶς ἐγὼ νὰ ὑπερηφανεύθω ποτὲ διότι ἐγνώριζα ὅτι ἤμην πτωχή· ἀλλὰ τὰς ἀγαποῦσα, τὰς ἐτεβόμην, τὰς ὑπηρετοῦσα· ἡ συνείδησίς μου μὲ λέγει ὅτι ἔκαμα τὸ χρέος μου. Σήμερον, κυρία, λέγεις ὅτι εἶμαι κλέπτρια· σὲ τὸ συγχωρῶ ἀπὸ καρδίας, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ συγχωρήσῃ καὶ ὁ Θεὸς τὴν ἀμαρτίαν τὴν ὁποίαν θὰ κάμῃς.

Καὶ ταῦτα εἰπούσα ἐγονυπέτησεν ἐκ νέου μὲ πρόσωπον εἰς ἄκρον γαληνιαῖον· προστηχίθη, ἐρίλησε μίαν ἄκρην τοῦ νεκρικοῦ καλύματος, ἐσηκώθη κάμνουσα τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, καὶ ἐξῆλθε χωρὶς ἡ νέα νὰ τολμήσῃ νὰ τὴν εἴπῃ οὐδὲ λέξιν.

Ἡ δὲ Ἑλένη ἔμεινεν ὡς ἀπολιθωμένη· τέλος εἶπε πρὸς τὰς γυναῖκας·

— Ἀνοίξατε τὸ φέρετρον.

Τὸ σῶμά τῆς ὀλόκληρον ἔτρεμεν, οἱ ὀδόντες τῆς συνεκρούοντο, καὶ τὸ πρόσωπόν τῆς ἦτον κάτωχρον. Αἱ δύο γυναῖκες ἀπὸ ἔρριψαν καὶ πάλιν πρὸς ἀλλήλας τὰ βλέμματά των, ἔπιον ἀπὸ ἐν μεγάλῳ ποτήριον κρασίου καὶ ἐπλησίασαν εἰς τὸ φέρετρον.

Ἀνεσήκωσαν τὸ νεκρικὸν κάλυμμα . . .

Ἡ Ἑλένη ἐνόμισεν ὅτι ἐκινεῖτο τὸ φέρετρον, καὶ ἤρχισε νὰ τρέμῃ πλείοτερον· ἤθελε νὰ στρέψῃ ἄλλοῦ τὰ βλέμματά τῆς, πλὴν ἔμενον ἀκίνητα ὡς ἂν ἐκαρφώθησαν ἀπὸ ἀόρατον δύναμιν ἐπάνω τοῦ νεκρικοῦ κραββάτου.

Ὅταν ἀνεσήκωσαν τὸ σκέπασμα τοῦ φερέτρου, νεκρικοὶ σπασμοὶ ἐκλόνισαν τὸ σῶμά τῆς.

Τέλος, αἱ μεθυσμένοι γυναῖκες μόλις ἀνέστυραν τὴν σινδόνην καὶ ἔφυγον κράζουσai ὡς μαινάδες.

Ἡ Ἑλένη ἔβλεπεν ὁλονέν ἀτκαρδαμυκτί, καὶ ἰδοὺ τί ἶδεν !

Ἡ μήτηρ τῆς, ἥτις εἶχε σαβανωθῇ καὶ τεθῇ ἐξηπλωμένη καὶ μὲ βλέφαρα κλειστά ἐντὸς τοῦ κραββάτου, εὐρέθη γονυκλιτοῦσα καὶ προσευχομένη θερμῶς μὲ χεῖρας ἐσταυρωμένας ἐπὶ τοῦ στήθους, μὲ ὀφθαλμούς πρὸς τὸν οὐρανόν, ἐφαίνετο δεομένη καὶ λέγουσα·

— Συγχωρήσέτην, θεέ μου !

Ἡ Ἑλένη ἔπεσε κατὰ τοῦ ἐδάφους σπαραττομένη ὀλόκληρος. Ἦν ἐπιούσαν καὶ τὰς ἐφεξῆς ἡμέρας, οἱ σπασμοὶ ἐπανήρχαντο περιοδικῶς.

Εἶχε πάθει ἐπιληψίαν !

Μετὰ ἐν ἔτος, εἰς τὸν ἴδιον ἐκεῖνον θάλαμον ἐξετέθη καὶ δεῦτερον φέρετρον. Πλησίον τοῦ φερέτρου τούτου δύο γυναῖκες προστήχοντο ὑπὲρ τῆς Ἑλένης θανατωθείσης ἀπὸ τοὺς ἐλέγχους τοῦ συνειδότος τῆς, ἡ Εὐφροσύνη καὶ ἡ Μάρθα.

Ἡ Ἑλένη ὑπέπεσε βεβαίως εἰς μέγα ἀνόμημα· ἀλλὰ ματενόητε, καὶ ἄπειρον τὸ ἔλεος τοῦ ὑψίστου.